OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Vaativa erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa

Katsaus nykytilaan ja kehittämisehdotukset

Pasi Kankare ja Anne Liimatainen

KOULUTUS | Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2026:53

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026:53

Vaativa erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa

Katsaus nykytilaan ja kehittämisehdotukset

Pasi Kankare ja Anne Liimatainen

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2026

Julkaisujen jakelu
Distribution av publikationer

Valtioneuvoston julkaisuarkisto Valto

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö
CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-415-059-0
ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2026

Kuvailulehti
14.9.2026

Vaativa erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa
Katsaus nykytilaan ja kehittämisehdotukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2026:53		**Teema**	Koulutus
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Tekijä/t	Pasi Kankare, Anne Liimatainen		
Kieli	suomi	**Sivumäärä**	146

Tiivistelmä

Selvitys kohdistuu ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen toimivuuteen ja muutostarpeisiin. Aineistona ovat tilastot, vaativan erityisen tuen järjestäjien haastattelut ja täydentävä kysely, vammaisjärjestöjen ja muiden sidosryhmien kuulemiset sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille tehty kysely. Selvitys on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta ja sen teosta ovat vastanneet selvityshenkilöt.

Vaativan erityisen tuen tavoitteena on taata vammaisten ja muiden moniammatillista tukea tarvitsevien sivistykselliset oikeudet ja yhdenvertainen osallistuminen ammatilliseen koulutukseen. Työssä kerätyn aineiston perusteella vaativan erityisen tuen opiskelijoiden joukko on kasvanut ja moninaistunut ja koulutus ei aina kohdennu tarkoituksenmukaisesti. Koulutustarjonnassa on alueellista epätasapainoa, erityisesti ruotsinkielisen koulutuksen osalta.

Selvityksessä esitetään kehittämisehdotuksia vaativan erityisen tuen kohdentumiseen, järjestämiseen ja yhteistyöhön. Ehdotuksina ovat inklusiivisuuden lisääminen, TELMAn kehittäminen itsenäiseen elämään valmentavaksi koulutukseksi, vaativan erityisen tuen alueellisen kattavuuden vahvistaminen ja ruotsinkielisen koulutuksen saatavuuden lisääminen. Lisäksi ehdotetaan kehitettäväksi kansallinen toimintamalli oppimisen tuen kehittämiseen, ohjaukseen ja konsultaatioon sekä toimintakäytänteiden yhtenäistämistä alueellisesti.

Asiasanat	koulutus, ammatillinen koulutus, vaativa erityinen tuki, oppimisen tuki, koulutuksen järjestäjä, vammaisten oikeudet, inkluusio, yhdenvertaisuus

ISBN PDF	978-952-415-059-0	**ISSN PDF**	1799-0351
Julkaisun osoite	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-059-0		

Presentationsblad
14.9.2026

Krävande särskilt stöd inom yrkesutbildningen
Översikt över nuläget och förbättringsförslag

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2026:53		**Tema**	Utbildning
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Författare	Pasi Kankare, Anne Liimatainen		
Språk	finska	**Sidantal**	146

Referat

Utredningen gäller funktionen av det särskilda stödet inom yrkesutbildningen och dess ändringsbehov. Materialet består av statistik, intervjuer med anordnare av särskilt stöd samt en kompletterande enkät, samråd med funktionsrättsorganisationer och andra intressenter samt en enkät riktad till anordnare av yrkesutbildning. Utredningen har utarbetats på uppdrag av undervisnings- och kulturministeriet medan utredare har ansvarat för utarbetandet av den.

Syftet med det krävande särskilda stödet är att garantera de bildningsmässiga rättigheterna och ett jämlikt deltagande i yrkesutbildningen för personer med funktionsnedsättning och andra som behöver multiprofessionellt stöd. På basis av det material som samlats in i samband med arbetet har gruppen elever som är i behov av särskilt stöd vuxit och blivit mer varierad, och utbildningen är inte alltid lämpligt anpassad. Det förekommer en regional obalans i utbildningsutbudet, särskilt när det gäller den svenskspråkiga utbildningen.

I utredningen läggs fram förslag på hur man kan bättre anpassa utbildningen och ordna särskilt stöd samt samarbeta kring det. Förslagen handlar om att öka inklusionen, utveckla TELMA till en utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv, stärka den regionala täckningen av krävande särskilt stöd samt öka tillgången till utbildning på svenska. Dessutom föreslås att man ska utarbeta en nationell handlingsmodell för utveckling av stöd i lärande, vägledning och rådgivning samt för att harmonisera verksamhetsrutinerna på regional nivå.

Nyckelord	utbildning, stöd för lärande, utbildningsanordnare, rättigheter för personer med funktionsnedsättning, yrkesutbildning, krävande särskilt stöd, inklusion, jämlikhet

ISBN PDF	978-952-415-059-0	**ISSN PDF**	1799-0351
URN-adress	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-059-0		

Description sheet
14 September 2026

Intensive support for complex needs
Overview of the current situation and proposals for further development

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2026:53		**Subject**	Education
Publisher	Ministry of Education and Culture		
Author(s)	Pasi Kankare, Anne Liimatainen		
Language	Finnish	**Pages**	146

Abstract

This publication focuses how intensive support for complex needs in vocational education and training functions and on further development needs. The data consist of statistics, interviews with providers of intensive support for complex needs and a supplementary survey, consultations with organisations for people with disabilities as well as other stakeholders, and a survey addressed to providers of vocational education and training. Commissioned by the Ministry of Education and Culture, the report was prepared by rapporteurs.

The objective of intensive support for complex needs is to guarantee the cultural rights and equitable participation in vocational education and training of persons with disabilities and other persons in need of multiprofessional support. Based on the material collected at work, the number of students receiving intensive support for complex needs has grown and become more diversified, with education and training not always being targeted appropriately. There is regional imbalance in the provision of education and training, especially in Swedish-speaking education and training.

The report presents proposals further developing the targeting, organisation and cooperation in intensive support for complex needs. The proposals include creating more inclusiveness, reshaping the framework for preparatory education and training for independent living (TELMA), strengthening the regional coverage of intensive support for complex needs and increasing the availability of education and training in Swedish. The following are also proposed: a national model for further developing, directing, guiding and consulting on support for learning and for harmonising procedures and practices regionally.

Keywords education, support for learning, education provider, rights of persons with disabilities, vocational education and training, intensive support for complex needs, inclusion, equality

ISBN PDF	978-952-415-059-0	**ISSN PDF**	1799-0351
URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-059-0		

Sisältö

1 Johdanto 9

2 Selvitystyön toteutus 11

3 Lähtökohtia vaativaan erityiseen tukeen 14
3.1 Vaativan erityisen tuen termit 14
3.2 Ohjausperusta 16
3.2.1 Laki ammatillisesta koulutuksesta 16
3.2.2 Oppivelvollisuuslaki 19
3.2.3 Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 20
3.2.4 Järjestämislupasääntely 20
3.2.5 Valmentavien koulutusten ja tutkintojen perusteet 21
3.3 Vammaisten henkilöiden oikeudet 23
3.3.1 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 23
3.3.2 EU:n inkluusiolinjaukset 24
3.3.3 Suomen perustuslaki 25
3.3.4 Yhdenvertaisuuslaki 25
3.3.5 Vammaispalvelulaki 26
3.4 Selvityksiä ja arviointeja 27

4 Vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjät 32
4.1 Ammatilliset erityisoppilaitokset ja rajatun tehtävän koulutuksen järjestäjät 32
4.1.1 Aitoon Emäntäkoulu Oy 32
4.1.2 Ammattiopisto Luovi Oy 33
4.1.3 Ammattiopisto Spesia Oy 33
4.1.4 Kiipulasäätiö sr 34
4.1.5 Live-säätiö sr 34
4.1.6 Rajatun tehtävän järjestämisluvan saaneet koulutuksen järjestäjät 35
4.2 Järjestämislupien opiskelijavuodet 36
4.3 Rahoitus 40
4.3.1 Rahoituksen määräytyminen 40
4.3.2 Erityisoppilaitosten ja rajatun tehtävän järjestämisluvan saaneiden rahoitus 43
4.4 Yhteenveto 50

5 Vaativan erityisen tuen opiskelijat 53
5.1 Vaativan erityisen tuen opiskelijat ammatillisessa koulutuksessa 53
5.1.1 Uudet opiskelijat 63
5.2 Perusopetuksen oppilaat 75
5.2.1 Sijoittuminen perusopetuksen jälkeen 83
5.3 Yhteis- ja jatkuva haku 84
5.4 Siirtymät 89
5.5 Syntyneet ja väestöennuste 90
5.6 Yhteenveto 95
5.6.1 Opiskelijaprofiilit 95
5.6.2 Koulutukseen pääsy 97

6 Näkemykset ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen käytännöistä ja toimivuudesta 99
6.1 Vaativan erityisen tuen järjestäjien haastattelut 99
6.1.1 Järjestämisluvat ja koulutustarjonta 99
6.1.2 Koulutuspaikkojen kohdentuminen ja opiskelijavalinta 100
6.1.3 Koulutuksen toteuttaminen ja yhteistyö eri tahojen kanssa 101
6.1.4 TELMA-koulutuksen perusteet 101
6.1.5 Erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävä 102
6.1.6 Kehittämisehdotukset 102
6.2 Vaativan erityisen tuen järjestäjille tehdyn kyselyn tulokset 103
6.2.1 Opiskelijamäärä 104
6.2.2 Henkilöstö 106
6.2.3 Arvio opiskelijoiden tuen tarpeista 106
6.3 Muille koulutuksen järjestäjille suunnatun kyselyn tulokset 106
6.3.1 Vaativaa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat 108
6.3.2 Järjestämislupasääntely ja vaativan erityisen tuen koulutuksen toteutus 108
6.3.3 Yhteistyö erityisoppilaitosten kanssa 114
6.3.4 Kehittämisehdotukset 116
6.4 Järjestöjen kuulemiset 117
6.4.1 Vaativan erityisen tuen toimivuus 118
6.4.2 Vammaisten oikeuksien toteutuminen 119
6.4.3 Kehittämistarpeet vaativan erityisen tuen toteutukseen 120
6.5 Yhteenveto 121

7 Arvio vaativan erityisen tuen toimivuudesta ja vammaisten oikeuksien toteutumisesta ammatillisessa koulutuksessa 124
7.1 Vaativan erityisen tuen koulutustarpeen muutos 124
7.2 Koulutuspaikkojen kohdentuminen vaativaa erityistä tukea tarvitseville 125
7.3 Vaativan erityisen tuen koulutustarjonnan organisointi 127
7.4 Vammaisten oikeuksien toteutuminen vaativan erityisen tuen koulutuksessa 129
7.5 Erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävä 131
7.6 Ruotsinkielinen vaativan erityisen tuen koulutus 132

8 Kehittämisehdotukset 133

Liitteet 139
Liite 1. Koulutuksen järjestäjille toimitetun Excel-kyselyn kysymykset. 139
Liite 2. Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden kotikunnat ja koulutuksen järjestäjien toimipisteet koulutuksen järjestäjille tehdyn kyselyn perusteella 140
Liite 3. Koulutuksen järjestäjille suunnatun kyselyn kysymykset. 146

1 Johdanto

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti syyskuussa 2025 selvityshenkilöt ajalle 1.10.2025–31.8.2026 tekemään selvitystä ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen toimivuudesta ja muutostarpeista. Tavoitteena oli arvioida ja tehdä ehdotuksia, miten vaativa erityinen tuki tulisi toteuttaa osana ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta, jotta opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastattaisiin riittävästi ja tarkoituksenmukaisesti sekä taloudellisesti kestävästi. Keskeiset selvitettävät kysymykset olivat:

- Miksi vaativan erityisen tuen koulutustarve on lisääntynyt?
- Kohdentuvatko koulutuspaikat vaativaa erityistä tukea tarvitseville?
- Onko vaativan erityisen tuen koulutustarjonta organisoitu parhaalla tavalla?
- Miten vammaisten oikeudet toteutuvat vaativan erityisen tuen koulutuksessa?
- Miten erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävää tulisi muuttaa?

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti ohjausryhmän tukemaan, ohjaamaan ja arvioimaan ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen selvitystyön etenemistä. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi johtaja Kati Lounema opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja varapuheenjohtajana opetusneuvos Anne Ekroth opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Ohjausryhmän muut jäsenet olivat:

- Hallitusneuvos Anna Kankaanpää, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Yksikön päällikkö Marko Aaltonen, Opetushallitus
- Erityisasiantuntija Tiina Louhi, sosiaali- ja terveysministeriö
- Asiantuntija, Vammaisfoorumin koulutustyöryhmän vetäjä Ville Ukkola, Vammaisfoorumi ry
- Lakimies Marica Nordman, SAMS Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
- Toimitusjohtaja, rehtori Jukka Kujala, Ammatilliset erityisoppilaitokset (AMEO-verkosto)
- Johtava asiantuntija Satu Ågren, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry

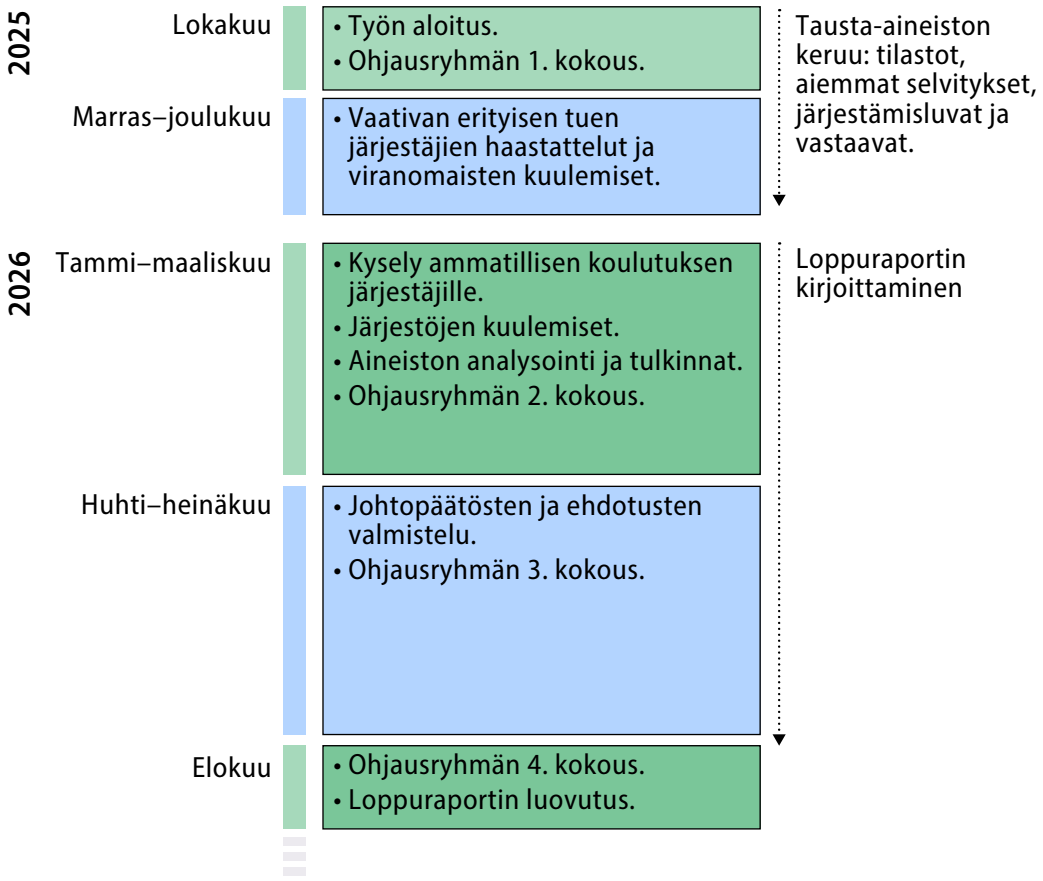
- Kehittämispäällikkö Maarit Kallio-Savela, Suomen Kuntaliitto ry
- Toimitusjohtaja, hallituksen jäsen Hannu Koivula, Sivistysala ry
- Erityisasiantuntija Mirjami Lehikoinen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- Poliittinen asiantuntija Simon Blomfelt, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Pääsihteeri Joonatan Laine, Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry
- Asiantuntija Suvituuli Lundmark, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry

Ohjausryhmän teknisenä sihteerinä toimi hallinnollinen avustaja Helena Leskinen opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Ohjausryhmä kokoontui yhteensä neljä kertaa. Kokouksissa selvityshenkilöt esittelivät työn etenemistä ja ohjausryhmän jäsenet toivat esiin näkemyksiään työn toteuttamiseksi.

2 Selvitystyön toteutus

Vaativan erityisen tuen selvitystyössä tehtiin nykytilaselvitys vaativan erityisen tuen koulutuksen toteutumisesta osana ammatillisen koulutuksen järjestelmää sekä arvio vaativan erityisen tuen koulutuksen kohdentumisesta eri ryhmille ja lasten ja vammaisten oikeuksien toteutumisesta. Selvitystyölle asetettiin aikataulu toimeksiannon yhteydessä. Työ käynnistyi 1.10.2025 ja päättyi elokuun lopussa 2026. Kuviossa 1 on kuvattu selvitystyön toteutuksen keskeiset vaiheet ja aikataulu.

Kuvio 1. Selvitystyön toteutuksen vaiheet.

Selvitystyö käynnistyi kattavalla tilastotarkastelulla ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen koulutukseen. Tilastojen lisäksi nykytilaselvitykseen koottiin tietoja vaativan erityisen tuen tehtävän saaneista koulutuksen järjestäjistä, kuten näiden järjestämisluvista ja oppilaitosten kehityksestä. Taustakuvauksessa käydään läpi vaativan erityisen tuen koulutusta koskeva lainsäädäntö sekä raportissa käytetyt keskeiset termit. Lisäksi koottiin keskeisiä huomioita aiemmista vaativan erityisen tuen koulutusta koskevista selvityksistä ja arvioinneista.

Marras-joulukuussa 2025 haastateltiin koulutuksen järjestäjät, joilla on lupa vaativan erityisen tuen järjestämiseen. Haastattelut kohdistettiin viidelle erityisoppilaitokselle ja kuudelle rajatun tehtävän järjestämisluvan saaneelle koulutuksen järjestäjälle. Haastattelut toteutettiin Teams-yhteydellä ja ne litteroitiin tekoälyanalyysiä varten. Haastatteluihin osallistui 3–4 henkilöä / koulutuksen järjestäjä. Haastattelijat antoivat haastateltaville etukäteen teemat, joiden pohjalta koulutuksen järjestäjät valitsivat henkilöt haastatteluun. Haastattelun teemat olivat

1. järjestämisluvat ja koulutustarjonnan organisointi,
2. koulutuspaikkojen kohdentuminen,
3. koulutuksen käytännön järjestäminen ja yhteistyö eri tahojen kanssa,
4. koulutusten ja tutkintojen perusteet ja
5. erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävä.

Haastatteluita täydennettiin sähköpostikyselyllä (palautus 6.2.2026 mennessä), jossa vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjiltä selvitettiin vuoden 2025 osalta opiskelijoiden kotikunnat, oppilaitoksen toimipisteet ja toimipisteiden opiskelijamäärät. Lisäksi selvitettiin keskeisimpiä opiskelijoiden tuen tarpeita ja oppilaitoksen henkilöstömääriä.

Kaikille ammatillisen koulutuksen järjestäjille toteutettiin kysely tammi–helmikuussa 2026. Haastatellut koulutuksen järjestäjät rajattiin pois kyselyn kohderyhmästä, joten kysely lähetettiin 121 koulutuksen järjestäjälle. Kyselyyn vastasi 64 koulutuksen järjestäjää (vastausprosentti 53). Kyselyllä selvitettiin näkemyksiä ja arvioita koulutuksen järjestäjän vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrästä ja siirtymistä, järjestämislupasääntelyn toimivuudesta, yhteistyöstä erityisoppilaitosten kanssa sekä kehittämisehdotuksista vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestämiseen.

Selvityshenkilöt kuulivat ohjausryhmän lisäksi tutkijoita ja asiantuntijoita muun muassa ammatillisista opettajakorkeakouluista, Kuntaliitosta, Opetushallituksesta, Valterista ja Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:sta. Vammaisjärjestöille toteutettiin helmikuussa 2026 kuulemistilaisuus, jossa käytiin keskustelua järjestöjen

näkemyksistä vammaisten opiskelijoiden opiskelumahdollisuuksista ja kehittämisehdotuksista vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestämiseen. Opiskelijajärjestöjä kuultiin maaliskuussa 2026 keskustelutilaisuudessa, jossa aiheina olivat vaativan erityisen tuen koulutukseen pääsy, sen toteutuminen opiskelijoiden näkökulmasta ja kehittämisehdotukset.

Selvitystyössä käytettiin tukena tekoälyä (Copilot) aineistojen analysoinnissa.

3 Lähtökohtia vaativaan erityiseen tukeen

3.1 Vaativan erityisen tuen termit

Selvitystyö kohdistuu vaativan erityisen tuen järjestämiseen ja vaativan erityisen tuen statuksella opiskeleviin opiskelijoihin ammatillisessa koulutuksessa. Seuraavaan laatikkoon on koottu selvityksen kannalta keskeisiä termejä.

Keskeisiä termejä

Vaativa erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa Vaativan erityisen tuen koulutustehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien tulee järjestää koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia tai vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjä Kunta, kuntayhtymä, rekisteröity yhteisö tai säätiö, jolla on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä järjestämislupa ammatillisten tutkintojen ja koulutusten järjestämiseen. Selvityksessä käytetään myös termiä yleinen ammatillinen oppilaitos, jolla tarkoitetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjiä pois lukien ammatilliset erityisoppilaitokset. Koulutuksen järjestäjällä voi olla yksi tai useampi toimipiste.

Ammatillinen erityisoppilaitos Selvityksessä käytetään termiä ammatillinen erityisoppilaitos niistä ammatillisen koulutuksen järjestäjistä, joilla on järjestämisluvassaan velvoite järjestää ammatillisia tutkintoja ja koulutusta vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille. Erityisoppilaitoksilla on tehtävänä myös toimia yhteistyössä muiden vaativan erityisen tuen tehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä velvollisuus huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Rajatun tehtävän koulutuksen järjestäjät Ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen rajatun tehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien tehtävänä on järjestää ensisijaisella toiminta-alueellaan ammatillisia tutkintoja ja koulutusta vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille järjestämislupansa mukaisesti. Koulutuksen järjestäjien tehtävänä on myös toimia yhteistyössä muiden vaativan erityisen tuen tehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Vaativan erityisen tuen koulutus Selvitystyössä käytetään termiä vaativan erityisen tuen koulutus tarkoittamaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien lupansa puitteissa järjestämiä tutkintoja ja koulutuksia vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille.

Toiminta-alueittain opiskelu perusopetuksessa Perusopetuksen toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa opiskellaan oppiainejaon sijaan toiminta-alueittain. Tavoitteena on tukea ja vahvistaa oppilaan toimintakykyä sekä opettaa tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämästään. Toiminta-alueita ovat motoriset taidot, kieli- ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot sekä kognitiiviset taidot. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään vasta, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain.

Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus perusopetuksessa Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevilla oppivelvollisuus on alkanut 6-vuotiaana esiopetuksella, kun se muilla oppilailla on alkanut perusopetuksen ensimmäisellä vuosiluokalla 7-vuotiaana. Pidennetty oppivelvollisuus on muuttunut 1.8.2026 alkaen varhennetuksi oppivelvollisuudeksi. Varhennettu oppivelvollisuus koskee lapsia, joilla on oppimiskykyyn vaikuttava vamma, sairaus tai toimintakyvyn rajoite. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta on voimassa lapsen ollessa esiopetuksessa 5- tai 6-vuotiaana.

Oppimäärän yksilöllistäminen ja rajaaminen perusopetuksessa Perusopetuksen oppimäärän yksilöllistäminen on erityisen tuen muoto, jossa oppilaalle määritellään yleisen oppimäärän sijaan hänen edellytystensä mukaiset tavoitteet ja sisällöt yhdessä tai useammassa oppiaineessa. 1.8.2025 lähtien oppimäärän yksilöllistämisen sijaan on käytetty termiä oppimäärän rajaaminen, jolla tarkoitetaan sitä, että oppilas ei opiskele opetussuunnitelman perusteissa määriteltyä oppiaineen oppimäärään kokonaisuudessaan, vaan hänelle määritellään matalampia tavoitteita tai hänen opiskelemiaan sisältöjä vähennetään.

3.2 Ohjausperusta

3.2.1 Laki ammatillisesta koulutuksesta

Vuonna 1998 säädetyssä laissa ammatillisesta koulutuksesta[1] (630/1998, 3 §) todettiin, että vammaisille opiskelijoille voidaan järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena oli antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Lisäksi laissa todettiin, että vammaisille järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena oli yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusta.

1 Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998

Erityisopetusta annettiin silloin, kun opiskelijalla oli tarve vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiin opetus- tai oppilashuoltopalveluihin. Näissä tilanteissa opiskelijalle tuli laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Laissa säädettiin myös, että ministeriö voi määrätä koulutuksen järjestäjälle erityiseksi koulutustehtäväksi huolehtia erityisopetuksen järjestämisestä, erityisopetuksen yhteydessä annettavasta valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta sekä opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Vuoden 1999 ammatillisen koulutuksen asetuksessa[2] säädettiin vammaisten opiskelijoiden valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta. Koulutuksen tavoitteena oli valmentaa ja kuntouttaa ammatilliseen perus-koulutukseen siirtymistä varten. Opetus ja ohjaus jakautui tuolloin kahteen osaan:

1. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (Valmentava I) sekä
2. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus (Valmentava II).

Vuonna 2015 ammatillisen peruskoulutuksen laissa[3] säädettiin, että tutkintoon johtamattomana valmentavana koulutuksena voitiin järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta. Jälkimmäisen tavoitteena oli antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta. Valmentaville koulutuksille laadittiin tutkintoja vastaavasti kansalliset perusteet, joissa määrättiin koulutuksen osien pakollisuus ja valinnaisuus sekä laajuus osaamispisteinä sekä koulutuksen osien osaamistavoitteet ja osaamisen arviointi.

Vuodesta 2018 saakka voimassa olleen ammatillisen koulutuksen lain[4] (531/2017, 65 §) mukaan vaativan erityisen tuen tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän tehtävänä on järjestää koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista lain 64 §:ssä tarkoitettua erityistä tukea. Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman,

2 Asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta 1139/1999

3 Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta 246/2015

4 Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017

sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi.

Ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen ja erityisen tuen säädökset muuttuivat 1.8.2026 lähtien muun muassa siten, että erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oikeutta erityisopettajan antamaan opetukseen vahvistetaan[5]. Säädösten mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi säännöllistä tai pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi eikä tukiopetus ja muu annettu tuki ole riittävää.

Vaativaa erityistä tukea saavat järjestää vain ne koulutuksen järjestäjät, joilla tämä on määrätty tehtäväksi järjestämisluvassa. Tämän erityistehtävän mukaiseen koulutukseen otettavien opiskelijoiden tulee täyttää vaativan erityisen tuen saamisen kriteerit, ja opetuksen tulee olla kelpoisuusvaatimukset täyttävän erityisopettajan antamaa opetusta. Ammatillisen koulutuksen lain 65 §:n mukaan vaativan erityisen tuen tehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän tehtävänä on järjestää koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Vaativaa erityistä tukea voidaan antaa sekä tutkintokoulutuksen opiskelijoille että valmentavien koulutusten opiskelijoille. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA) järjestetään käytännössä aina vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella, eli TELMA-koulutuksessa kohderyhmänä ovat ne opiskelijat, jotka ovat oikeutettuja vaativaan erityiseen tukeen.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä. Koulutus muodostuu koulutuksen osista, jotka ammatillisen koulutuksen asetuksen (673/2017) mukaan ovat valinnaisia osia. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suoritusaika määräytyy opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen suoritusajasta, mutta se voi olla enintään kolme vuotta.

5 Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 1078/2024

3.2.2 Oppivelvollisuuslaki

Oppivelvollisuuslaki tuli voimaan 1.8.2021[6]. Oppivelvollisuuden yleisenä tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti. Lisäksi tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja lasten ja nuorten hyvinvointia. Yleisenä tavoitteena on, että jokainen nuori suorittaisi toisen asteen tutkinnon. Tämän toteutumiseksi erityistä tukea tarvitseville ja vammaisille tulee järjestää opiskelupaikka ja kunkin tarvitsemat tukipalvelut.

Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta, ja päättyy oppivelvollisen täyttäessä 18, jos hän ei ole vielä siihen mennessä suorittanut toisen asteen tutkintoa. Mikäli lapsen ei ole mahdollista vammaisuuden tai sairauden vuoksi saavuttaa perusopetuksen tavoitteita 9 vuodessa, alkaa oppivelvollisuus jo vuotta aiemmin. Oppivelvollisia koskee hakeutumisvelvollisuus koulutukseen (tutkintokoulutus, valmentava koulutus tai muu laissa todettu koulutus), ja toisaalta perusopetukselle ja koulutuksen järjestäjille kuuluu hakeutumisvelvollisten ohjaus- ja valvontavastuu. Mikäli opiskelija ei ole aloittanut perusopetuksen jälkeistä koulutusta, niin kunnan tehtävä on osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka ja koulutuksen järjestäjän tulee se puolestaan tarjota. Jos oppivelvollisella arvioidaan olevan tarve saada vaativaa erityistä tukea, hänelle tulee osoittaa opiskelupaikka sellaisen koulutuksen järjestäjän koulutuksessa, jonka järjestämisluvassa määrätään velvollisuudesta järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille.

Koulutus on maksutonta oppivelvolliselle sen kalenterivuoden loppuun asti, kun hän täyttää 20 vuotta ja hän ei ole vielä suorittanut toisen asteen tutkintoa tai vastaavia opintoja. Maksuttomuuden kestoa voidaan pidentää perustelluista syistä. Esimerkiksi oppimisvaikeuksien vuoksi maksuttomuutta voidaan pidentää enintään vuosi. Koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa selvittää vammaisuuteen perustuvien palveluiden ja tukitoimien tarve sekä ohjata oppivelvollista hakemaan tarvittavia palveluita ja tukitoimia.

6 Oppivelvollisuuslaki 1214/2020

3.2.3 Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta

Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta tuli voimaan 1.8.2021[7]. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA) korvasi tuolloin poistuneet erilliset perusopetuksen lisäopetuksen (kymppiluokka), lukioon valmistavan koulutuksen (LUVA) ja ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen (VALMA). Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen on tarkoitus antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen ja suorittaa näissä edellytettävä tutkinto sekä ohjata jatko-opinto- ja työelämäsuunnitelman laadintaan.

Lähtökohtaisesti TUVA-koulutus on tarkoitettu perusopetuksen oppimäärän suorittaneille, joilla ei ole vielä suoritettuna tämän jälkeistä koulutusta tai tutkintoa. Opiskelijaksi voidaan kuitenkin ottaa myös toisen asteen tutkinnon tai valmentavan koulutuksen suorittanut, jos TUVA-koulutukseen osallistuminen on jatko-opintovalmiuksien hankkimiseksi erityisestä syystä perusteltua tai kyseessä on oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu osoitettu opiskelija.

TUVA-koulutuksen opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimis-vaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea koulutuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Opiskelijan oikeudesta vaativaan erityiseen tukeen sovelletaan ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä.

3.2.4 Järjestämislupasääntely

Ammatillisen koulutuksen järjestäminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää järjestämislupaa[8]. Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää tutkintoja, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta ja tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Tehtävä velvoittaa koulutuksen järjestäjää tarjoamaan koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia tai vaikea vamma tai sairaus, ja jotka tarvitsevat yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea. Järjestämisluvassa voidaan lisäksi määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävästä, jolla tuetaan muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien erityisen tuen järjestämistä ja kehittämistä.

7 Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 1215/2020

8 Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017

Järjestämisluvassa määrätään mitä tutkintoja ja koulutuksia ammatillisen koulutuksen järjestäjällä on oikeus järjestää. Lisäksi luvassa määrätään muista oikeuksista, velvollisuuksista, ehdoista ja tehtävistä, kuten opetus- ja tutkinto-kielestä ja opiskelijavuosista. Järjestämisluvassa määrätään myös toiminta-alueesta, jonka osaamistarpeisiin koulutuksen järjestäjän toiminta ensisijaisesti vastaa. Vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää osaamistarpeiden mukaisesti tutkintoja ja koulutusta järjestämisluvassa määrätyllä ensisijaisella toiminta-alueella. Tämän lisäksi tutkintoja ja koulutusta voi järjestää myös muualla Suomessa, ei kuitenkaan Ahvenanmaan maakunnassa.

Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (TUVA) on ammatillisen koulutuksen järjestämisluvista erilliset järjestämisluvat, joiden perusteella koulutusta voi järjestää. Lupa voidaan myöntää lukiolaissa (714/2018) tarkoitetulle lukiokoulutuksen järjestäjälle, ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetulle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle sekä rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, jolle on myönnetty perusopetuslain 7 §:ssä tarkoitettu perusopetuksen järjestämislupa. TUVA-koulutuksen järjestämislupa on myönnetty ammatillisen koulutuksen luvan yhteyteen, joten koulutuksen järjestäjät, joilla on vaativan erityisen tuen tehtävä, voivat järjestää TUVA-koulutusta vaativan erityisen tuen opiskelijoille.

1.1.2026 voimaan tullut lakimuutos (1078/2024)[9] täsmentää, että järjestämisluvassa määrätään rahoituksen perusteena käytettävien opiskelijavuosien vähimmäis-määrän sijasta enimmäismäärä, joka ei kuitenkaan koske oppivelvollisuuden maksuttomuuteen oikeutettuja.

3.2.5 Valmentavien koulutusten ja tutkintojen perusteet

Vaativan erityisen tuen opiskelijat voivat osallistua työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen, tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen tai tutkintokoulutukseen. Näille kaikille Opetushallitus on antanut perusteet, jotka löytyvät ePerusteet-palvelusta.

Voimassa olevat Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (TELMA) perusteet ovat tulleet voimaan 1.1.2018[10]. Perusteissa määrätyt valinnaiset tutkinnon osat ovat Ammatillisen toimintakyvyn vahvistaminen

9 Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 1078/2024

10 ePerusteet, Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA)

(0–25 osaamispistettä), Opiskeluvalmiuksien vahvistaminen (0–15 osaamispistettä) ja Työelämään valmentautuminen (0–20 osaamispistettä). Koulutuksen perusteissa on määrätty koulutuksen osien osaamistavoitteet ja osaamisen arviointi. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (TELMA) perusteiden päivitystyö on käynnistynyt vuonna 2025, ja uudistettujen perusteiden on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2027.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) perusteet[11] tulivat voimaan 1.8.2022. TUVA-koulutuksen laajuus on 38 viikkoa ja suoritusaika enintään yksi vuosi. Koulutus järjestetään siten, että opiskelija voi kesken TUVA-koulutuksen siirtyä tutkintokoulutukseen, mikäli hän on saavuttanut siihen riittävät taidot. Kaikille yhteinen koulutuksen osa on Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot (2–10 viikkoa). Valinnaisia osia ovat Perustaitojen vahvistaminen (0–30 viikkoa), Ammatillisen koulutuksen opinnot ja niihin valmentautuminen (0–30 viikkoa), Lukiokoulutuksen opinnot ja niihin valmentautuminen (0–30 viikkoa), Arjen taidot ja yhteiskunnallinen osallisuus (0–20 viikkoa), Työelämätaidot ja työelämässä tapahtuva oppiminen (0–20 viikkoa) ja Valinnaiset opinnot (0–10 viikkoa).

Ammatillisia tutkintoja on tutkintorakenteessa 160, ja näille kullekin Opetushallitus on määrännyt tutkinnon perusteet. Oppivelvolliset suorittavat lähtökohtaisesti ammatillisia perustutkintoja, joita on yhteensä 42. Ammatillisen perustutkinnon perusteiden ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksista tai yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteista voidaan poiketa, mikäli nämä ovat opiskelijalle kohtuuttomia tai poikkeaminen on perusteltua opiskelijan vamman tai terveydentilan vuoksi. Osaamisen arviointia voidaan opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämättömiltä osin mukauttaa laatimalla hänelle yksilöllinen osaamisen arviointi. Opetushallitus voi määrätä tutkinnon perusteissa, mikäli jokin osaaminen on sellainen, että siitä ei voi poiketa tai osaamisen arviointia ei voi mukauttaa.

11 ePerusteet, Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus

3.3 Vammaisten henkilöiden oikeudet

3.3.1 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

Valtioneuvosto on antanut asetuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen voimaantulosta vuonna 2016[12]. Asetus pohjautuu vuonna 2006 valmistuneeseen oikeudellisesti sitovaan YK:n yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista. Sopimuksella vahvistetaan muissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa taattuja samanlaisia ja yhtäläisiä oikeuksia kaikille ihmisille. Näillä sopimuksilla vahvistetaan ihmisoikeuksia ja toisaalta velvoitetaan valtioita edistämään, suojelemaan ja takaamaan kaikille vammaisille heidän ihmisoikeutensa ja perusvapaudet. Keskeinen periaate on syrjinnän kielto ja näin yhdenvertaisuuden toteutuminen. Muita periaatteita ovat yksilön itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, syrjimättömyys, osallisuus ja osallistuminen, esteettömyys ja saavutettavuus, sukupuolten tasa-arvo ja erilaisuuden kunnioittaminen[13].

Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 24 artikla koskee koulutusta. Artiklan mukaan varmistetaan osallistava koulutusjärjestelmä kaikilla tasoilla ja elinikäinen oppiminen, jonka tarkoituksena on:

- kehittää täysimääräisesti inhimillisiä voimavaroja, omanarvontuntoa ja itsearvostusta sekä vahvistaa ihmisoikeuksien, perusvapauksien ja ihmiskunnan moninaisuuden kunnioittamista;
- mahdollistaa vammaisille henkilöille persoonallisuutensa, lahjakkuutensa ja luovuutensa sekä henkisten ja ruumiillisten kykyjensä kehittäminen mahdollisimman pitkälle;
- mahdollistaa vammaisten henkilöiden tehokas osallistuminen vapaaseen yhteiskuntaan.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että vammaisia henkilöitä ei jätetä yleisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle vammaisuuden perusteella ja että vammaisille henkilöille toteutetaan heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset. Lisäksi vammaisille henkilöille tulee antaa riittävä tuki, joka mahdollistaa kunkin opillisen ja sosiaalisen kehityksen osallisuuden tavoitteen mukaisesti.

12 Valtioneuvoston asetus vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 27/2016

13 Ihmisoikeuskeskus, YK:n vammaisyleissopimus

Artikla 24:n mukaan inkluusio on oikeudellisesti velvoittava periaate. Valtioiden tulisi taata inklusiivinen koulutusjärjestelmä kaikilla koulutusasteilla. Vammaisten henkilöiden tulisi voida oppia yhdenvertaisesti muiden kanssa yleisessä koulutusjärjestelmässä, yksilöllisen tuen ja mukautusten avulla, ilman syrjintää ja erillisiä rakenteita.

3.3.2 EU:n inkluusiolinjaukset

Euroopan unionissa inkluusio ymmärretään perusoikeutena ja koko yhteiskuntaa koskevana periaatteena, jonka tavoitteena on turvata kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua koulutukseen, työelämään ja yhteiskuntaan. EU:n inkluusiolinjausten normatiivisena perustana toimii Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari[14], jonka mukaan jokaisella on oikeus laadukkaaseen ja inklusiiviseen koulutukseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Inklusiivinen koulutus nähdään keinona edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta, osallisuutta, aktiivista kansalaisuutta ja työmarkkinoille kiinnittymistä.

EU:n koulutuspoliittisissa linjauksissa[15] inkluusio jäsentyy laaja-alaisena periaatteena, joka ulottuu koulutukseen pääsystä oppimisen edellytyksiin, osallisuuteen ja koulutuksellisen menestyksen tukemiseen. Keskeisenä lähtökohtana ovat yhdenvertaiset mahdollisuudet oppia taustasta riippumatta. Euroopan komission mukaan inklusiivinen koulutus kattaa sekä laadukkaan koulutuksen saavutettavuuden että toimet, joilla ehkäistään syrjäytymistä ja vahvistetaan oppijoiden mahdollisuuksia osallistua täysipainoisesti koulutukseen. Inkluusio liittyy erityisesti sosiaalisen eriarvoisuuden vähentämiseen, koulutuksellisen epäedullisen aseman tunnistamiseen sekä laadukkaan ohjauksen, tuen ja saavutettavien oppimisympäristöjen vahvistamiseen. Erityistä huomiota kohdistetaan heikommassa asemassa oleviin oppijoihin, kuten vammaisiin ja maahanmuuttajataustaisiin, joilla on riski sivuun jäämiseen koulutuksessa.

Keskeinen osa EU:n inkluusiopolitiikkaa on vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva strategia 2021–2030[16], joka perustuu YK:n vammaissopimukseen. Strategia painottaa siirtymää kohti inklusiivisia yleisiä palveluja, myös koulutuksessa, ja

14 Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskeva toimintasuunnitelma, Euroopan unioni, 2021

15 Council conclusions on equity and inclusion in education and training in order to promote educational success for all (2021/C 221/02)

16 Strategy for the rights of persons with disabilities, 2021

asettaa tavoitteeksi segregoitujen rakenteiden purkamisen. Inklusiivinen koulutus edellyttää strategian mukaan kohtuullisia mukautuksia, yksilöllistä tukea ja oppimisympäristöjen saavutettavuutta kaikilla koulutusasteilla. Koulutuksen inkluusio kytkeytyy EU-tasolla laajempaan oikeusperustaiseen kehykseen, jossa saavutettavuus, syrjimättömyys ja täysimääräinen osallistuminen nähdään toisiaan tukevina tavoitteina.

3.3.3 Suomen perustuslaki

Suomen perustuslain[17] 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lisäksi laissa todetaan, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

3.3.4 Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslain[18] tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Lain 8 §:n mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi syrjinnäksi nähdään häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammainen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa käyttää viranomaisen palveluita ja saada koulutusta. Mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa ensisijaisesti otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeet, mutta lisäksi toimijan, kuten koulutuksen järjestäjän, koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

17 Suomen perustuslaki 731/1999

18 Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014

Yhdenvertaisuuslain 6 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on lisäksi arvioida, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus toteutuu koulutuksen järjestäjän toiminnassa. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulee tehdä tarvittavat toimenpiteet yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.

3.3.5 Vammaispalvelulaki

Vammaispalvelulain[19] tarkoituksena on

1. toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa niiden toteutumisen esteitä;
2. tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista;
3. turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut.

Vammaispalvelulakia sovelletaan erityispalveluiden järjestämiseen niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttamien pitkäaikaisten toimintarajoitteiden vuoksi välttämätöntä apua tai tukea elämässään, ja mikäli muissa säädöksissä tarkoitetut palvelut eivät ole henkilölle sopivia tai riittäviä (2 §).

Palveluiden järjestäjän on huolehdittava, että vammaisen henkilön eri lakeihin, kuten sosiaalihuoltolakiin, terveydenhuoltolakiin ja perusopetuslakiin, perustuvat palvelut muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Kodin ulkopuolella asuvien lasten oikeudesta opetukseen säädetään perusopetuslaissa ja oppivelvollisuuslaissa.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain[20] 10 § mahdollistaa vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjille sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisen opetuksen ja koulutuksen tueksi opiskelijoiden erityistarpeiden perusteella.

19 Vammaispalvelulaki 675/2023

20 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013

Säännöksellä on luotu lainsäädännöllinen perusta jo vakiintuneelle käytännölle, jossa erityisoppilaitokset voivat palkata sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia opetuksen, kuntoutuksen ja opiskelijahuollon tueksi.

Vammaispalvelulain 9 §:n mukaan vammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua, jos hän tarvitsee tätä muun muassa työssä tai opiskelussa. Kyse on avusta toimintaan, jonka vammainen henkilö tekisi ilman toimintarajoitetta itse. Tavoite on, että avun tuella vammaisen henkilön itsemääräämisoikeus toteutuu yhdenvertaisesti niissäkin tilanteissa, joissa hän tarvitsee toisen henkilön apua. Avun myöntämisen edellytys on, että vammainen henkilö kykenee itsenäisesti tai tuettuna muodostamaan tai ilmaisemaan tahtonsa avun sisällöstä.

Vuonna 2023 voimaan tulleessa hallituksen esityksessä vammaispalvelulaiksi[21] todetaan, että ammatillisen oppilaitoksen olisi ensisijaisesti huolehdittava opiskelun edellyttämistä avustajapalveluista ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) perusteella. Vammainen henkilö voisi saada myös henkilökohtaista apua, jos oppilaitoksen järjestämä avustajapalvelu ei vastaisi vammaisen henkilön avun tarpeeseen. Henkilökohtaisella avulla ei kuitenkaan olisi tarkoitus paikata oppilaitoksen liian vähäistä henkilöresurssia. Henkilökohtaiselle avustajalle ei myöskään voi siirtää, itsehoitoa lukuun ottamatta, terveydenhuollon palveluja.

Vammaispalvelulain 25 §:n mukaan vammaisella henkilöllä on oikeus osallistua päivätoimintaan, jos hän on vanhuuseläkeikää nuorempi, tarvitsee päivittäistä osallisuuden tukea eikä hän pysty osallistumaan työtoimintaan tai työllistymistä tukevaan toimintaan tai tällainen toiminta ei vastaa vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin. Kehitysvammaisella henkilöllä on lain 27 §:n mukaan oikeus osallistua työtoimintaan, jolla tuetaan kehitysvammaisen henkilön toiminta- ja työkykyä sekä edistetään hänen pääsyänsä työelämään. Sekä päivä- että työtoiminnan järjestämisestä vammaisille henkilöille vastaa hyvinvointialue.

3.4 Selvityksiä ja arviointeja

Vammaisten opiskelijoiden ammatillisen koulutuksen järjestämisestä on tehty useita selvityksiä, mutta yleensä osana muuta laajempaa selvitystä, esimerkiksi erityisen tuen toteutukseen liittyen.

21 Hallituksen esitys HE 191/2022

Vuosina 2011–2012 selvitettiin ammatillisen erityisopetuksen tilannetta ja kaikille opiskelijoille tarjottavia ohjaus- ja tukipalveluja yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa[22]. Selvitykseen sisältyi arvio vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen toteutuksesta. Selvityksen mukaan keväällä 2011 vammaisten valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa oli yhteensä 2 931 opiskelijaa 40 koulutuksen järjestäjällä. Niistä kuusi oli ammatillisia erityisoppilaitoksia, jotka eivät kuuluneet selvityksen kohderyhmään. Tulosten perusteella vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opiskelijat saivat normaalit oppilaitoksen ohjauspalvelut ja tarpeensa mukaan myös muita ohjaus- ja tukipalveluja. Erityisopettajan lisäksi opiskelijoiden tukena oli runsaasti muuta henkilöstöä sekä opiskelijan hoitosuhteeseen liittyviä tahoja. Selvityksen perusteella valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ammatillisuutta tulisi painottaa ja se tulisi nähdä vahvemmin osana ammatillista koulutusta.

Vuonna 2016 toteutettiin opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämä selvitys vaikeimmin vammaisten erityisopetuksen tarpeesta ja koulutuksen saatavuudesta ammatillisessa peruskoulutuksessa[23]. Selvityksen mukaan vuonna 2016 peruskoulun päättävien vaikeimmin vammaisten oppilaiden määrä asettuu todennäköisesti yhteishaun tilastojen (TELMA-koulutukseen ensisijaisesti suoraan perusopetuksesta hakeneet) 341 oppilaan ja 367 oppilaan väliin. TELMA-koulutuksen aloituspaikkojen nähtiin riittävän peruskoulusta suoraan tuleville, mutta haasteeksi nähtiin se, että hakijoissa on mukana myös niitä, jotka eivät ole hakeneet tai päässeet koulutukseen aikaisemmin. Koulutuksen järjestäjien yhteistyötä tulee selvityksen mukaan jatkaa olemassa olevien opiskelijapaikkojen kohdentamiseksi alueellisesti, ja mikäli koulutusta ei voida siirtää pienemmille paikkakunnille, isommissa toimipaikoissa tulisi huolehtia asuntolapaikkojen riittävyydestä. Selvityksessä korostetaan yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien sekä perusopetuksen ja lasten huoltajien kanssa, jotta varmistetaan opiskelijoiden koulutukseen pääsy kullekin soveltuvaan koulutukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti vuonna 2018 ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutuspolkujen toteutumista sekä

22 Jauhola Laura & Miettinen Kaija. Selvitys ammatillisesta erityisopetuksesta. Opiskelijoille suunnattujen tukitoimien sekä erityisopetuksen toteuttaminen yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa, Raportit ja selvitykset 2012:7, Opetushallitus

23 Selvitys vaikeimmin vammaisten erityisopetuksen tarpeesta ja koulutuksen saatavuudesta ammatillisessa peruskoulutuksessa, 23.5.2016

tehdä ehdotuksia koulutuksen kehittämiseksi[24]. Lisäksi kehittämisryhmän tehtävänä oli vahvistaa vammaisten opiskelijoiden kanssa toimivien tahojen välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä edistää ammatillisen koulutuksen uuden lainsäädännön mukaisen vaativan erityisen tuen toteuttamista. Taustalla oli ammatillisen koulutuksen reformin myötä vahvistuneet koulutuksen asiakaslähtöisyys ja osaamisperusteisuus, jolloin koulutuksen tulisi vastata joustavasti erilaisten opiskelijoiden yksilöllisiin osaamistarpeisiin yhdenvertaisesti. Vaativaan erityiseen tukeen olivat oikeutettuja opiskelijat, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea. Opiskelijoiden erilaiset tarpeet edellyttävät yksilöllisten opintopolkujen rakentamista, yksilöllisiä pedagogisia ratkaisuja sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.

Kehittämisryhmän selvitykseen sisältyi kuvaus vaativan erityisen tuen syistä. Ammatillisen erityisoppilaitosten kokoaman tiedon mukaan vuonna 2017 suurin ryhmä (33 %) oli opiskelijat, joilla oli lievä kehityksen viivästymä. Kun näiden opiskelijoiden lisäksi otetaan huomioon opiskelijat, joilla oli vaikea kehityksen viivästymä tai keskivaikea tai vaikea kehitysvamma, määrä nousee 47 prosenttiin kaikista vaativan erityisen tuen opiskelijoista. Opiskelijoista 15 prosentilla syynä oli psyykkinen pitkäaikasairaus, ja lähes saman verran eli 13 prosentilla oli erilaisia hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeuksia. Kielellisiä vaikeuksia oli noin yhdeksällä prosentilla samoin kuin autismikirjoon liittyviä oppimisen vaikeuksia.

Kehittämisryhmä teki kahdeksan kehittämisehdotusta, jotka koskevat muun muassa nivelvaiheiden toimivuutta ja yhteistyötarpeita sekä valmentavien koulutusten perusteiden selkeyttämistä. Osaamisen näkyväksi tekeminen erityisesti tutkinnon osia pienempien kokonaisuuksien osalta nähtiin tärkeäksi. Ryhmä ehdotti toimintamallia ja alueellisia yhteistyöverkostoja opiskelijoiden tukitarpeiden koordinointiin. Moniammatillista opiskelukyvyn arviointia, tuki- ja kuntoutusmuotoja sekä työllistymistä tukevia toimia nähtiin tarpeelliseksi kehittää. Lisäksi nähtiin tarvetta kehittää opettajien ja muun opetushenkilöstön osaamista sekä lisätä tutkimustietoa vaativan erityisen tuen opiskelijoiden opintopoluista.

24 Ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen kehittämisryhmän ehdotukset, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:23

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti vuosina 2020–2021 ammatillisen koulutuksen erityisen tuen arvioinnin[25]. Arviointi kohdistui erityisen tuen järjestelyihin ja niiden toimivuuteen. Yhtenä menetelmänä oli selvittää kyselyllä koulutuksen järjestäjien sekä erityisopettajien ja erityisen tuen vastuuhenkilöiden näkemyksiä erityisen tuen kehittämiskohteista. Selkeästi tärkeimpinä kehittämiskohteina nähtiin resurssien varmistaminen sekä vaativan erityisen tuen, erityisen tuen ja tuen rajapintojen ja keskinäisen suhteen selkeyttäminen. Suurin osa vastauksista liittyi vaativan erityisen tuen saatavuuden parantamiseen sekä koulutuspaikkojen määrään ja alueelliseen kattavuuteen. Lisäksi tuotiin esiin, että vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestämislupia olisi tarve lisätä yleisille oppilaitoksille, jotta opiskelijoilla olisi laajemmat valinnanmahdollisuudet eri tutkintokoulutuksiin. Erityisoppilaitosten ja yleisten oppilaitosten yhteistyötä toivottiin kehitettävän etenkin opiskelijoiden siirroissa sekä erityisoppilaitosten tarjoaman konsultaation osalta.

Osana oppivelvollisuuden laajentumisen seurantaa opetus- ja kulttuuriministeriö selvitti vuonna 2023 erityistä ja vaativaa erityistä tukea tarvitsevien tukipalveluiden toteutumista[26]. Selvitys kohdistui tukipalveluiden saatavuuteen koulutuksen järjestäjille ja opiskelijoille tehtyjen kyselyjen perusteella. Lisäksi selvitykseen sisältyi nykytilakuvaus ja kehittämisehdotukset. Selvityksen mukaan epäselvyyttä esiintyy muun muassa oppivelvollisuuden laajentumisen maksuttomuudesta, kuntien ja koulutuksen järjestäjien vastuista ja opiskelijoiden henkilökohtaisten avustajien myöntämisestä. Vammaisten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukipalveluiden kehittämiseksi raportissa esitetään kahdeksan kehittämisehdotusta, jotka liittyvät opiskelijoiden avustamispalveluiden ja opintososiaalisten etuuksien selkeyttämiseen, opiskeluhuoltopalveluiden kehittämiseen ja tukipalveluiden koordinointiin sekä yhteishakuun ja resurssien riittävyyteen.

Ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöjä ja niiden toimivuutta on selvitetty osana Terveet tilat 2028-ohjelmaa vuosina 2023–2024[27]. Selvityksessä tarkasteltiin toiminnallisten ja pedagogisten tavoitteiden asettamista ammatillisen koulutuksen

25 Jani Goman, Raisa Hievanen, Johanna Kiesi, Mari Huhtanen, Taneli Vuojus, Seija Eskola, Seija Karvonen, Kristina Kullas-Norrgård, Tuomo Lahtinen, Anneli Majanen, Jaakko Ristolainen: Erityinen tuki voimavaraksi. Arviointi ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 17:2021

26 Vammaiset ja erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat ja oppivelvollisuuden laajentuminen: Raportti tukipalveluista toisen asteen koulutuksessa, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:25

27 Terveet tilat 2028: Ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöt 2023–2024, Selvityksen loppuraportti, 27.1.2025

oppilaitosrakentamisessa sekä tavoitteiden käytännön toteutumista. Aineistoina olivat valitut oppilaitosrakennushankkeet, kyselyt ja haastattelut sekä tila-analyysit ja erilaiset dokumentit. Yhtenä näkökulma oli tarkastella oppilaitostiloja inkluusion näkökulmasta. Selvityksen mukaan opettajista noin puolet koki inkluusion toteutuvan nykyisissä tiloissa hyvin tai erittäin hyvin. Toisaalta tilasuunnitelmissa aistiesteettömyys oli melko heikosti huomioitu, neurokirjoa tai aistiyliherkkyyttä ei ole mainittu ja tiloihin orientoituvuus ja hahmottaminen oli heikosti kuvattu. Neurokirjon huomioimiseksi rauhalliset vetäytymistilat oli huomioitu parhaiten.

Opiskelijoiden tuen tarpeiden järjestämistä muissa Pohjoismaissa on kuvattu muun muassa hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 161/2024 vp) [28]. Kaikissa Pohjoismaissa tukijärjestelmä on kaksiportainen siten, että kaikille on tarjolla mukautuksia ja lisäksi tarjotaan erityistä tukea ja erityisopetusta ryhmille. Oikeus erityiseen tukeen määritellään yleensä lääketieteellisen tai psykologisen arvioinnin perusteella. Tuen muodot vaihtelevat eri maissa. Esimerkiksi Tanskassa on käytössä erityispedagoginen tuki, jossa tukimuotoina ovat apuvälineet, henkilökohtainen apu, tukitunnit, erityiset opetusmateriaalit, viittomakieli ja kirjallinen tulkkaus.

Ammatillisia erityisoppilaitoksia on Pohjoismaista Suomen lisäksi ainoastaan Islannissa. Islannissa tukea voidaan antaa ammatillisen oppilaitoksen tavallisissa opinto-ohjelmissa tai vammaisille opiskelijoille suunnatuissa erityisohjelmissa. Lähtökohtaisesti Islannissa opetus järjestetään yhdessä muiden kanssa. Ruotsissa toimii resurssikouluja, jotka tarjoavat lisäresursseja vahvaa tukea tarvitseville opiskelijoille. Norjassa erityisopetuksen toteutuksesta tehdään oppijalle yksilöllinen suunnitelma, jossa kuvataan koulutuksen tavoitteet ja sisällöt, ja lisäksi tehdään yhteenveto kunkin oppijan saamasta koulutuksesta ja arvio oppijan kehittymisestä kerran vuodessa.

28 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 161/2024 vp

4 Vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjät

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt viidelle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle (ammatillinen erityisoppilaitos) ja kuudelle muulle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle (rajatun tehtävän järjestämisluvan saaneet järjestäjät) oikeuden järjestää vaativaa erityistä tukea. Vain Optima samkommunenilla on lupa ruotsinkielisen vaativan erityisen tuen järjestämiseen. Erityisoppilaitosten ja rajatun tehtävän järjestäjien verkostolla pyritään kattamaan vaativan erityisen tuen tarpeet alueellisesti.

4.1 Ammatilliset erityisoppilaitokset ja rajatun tehtävän koulutuksen järjestäjät

4.1.1 Aitoon Emäntäkoulu Oy

Aitoon Emäntäkoulu Oy[29] on perustettu vuonna 1921 Aitoon talous- ja puutarhakoulu -nimellä. Vuonna 1949 oppilaitos sai emäntäkouluoikeudet, ja vuonna 1953 oppilaitoksen ylläpitäjäksi perustettiin Aitoon Emäntäkoulu Oy.

Ammatillinen erityisopetus aloitettiin vuonna 1990, kun Aitoon kotitalousoppilaitoksesta tuli ammatillinen erityisoppilaitos. Vuonna 2006 nimi muutettiin Aitoon koulutuskeskukseksi, jolla on vuonna 2018 voimaan tulleen lain mukainen järjestämislupa.

Aitoon järjestämisluvassa ensisijainen toiminta-alue on Pirkanmaa. Aitoon Emäntäkoulu Oy ei ole mukana 1.1.2026 alkaneessa toiminnanohjauksen kokeilussa.

29 Aitoon koulutuskeskus, Sata vuotta historiaa

4.1.2 Ammattiopisto Luovi Oy

Ammattiopisto Luovi Oy:n[30] juuret liittyvät 1940-luvulla tuberkuloosiparantoloiden toimintaa varten perustetun Hengitysliiton[31] historiaan. Työllistymisväylien löytämiseksi liitto aloitti toiminnan ammatillisen koulutuksen ja ammatillisen kuntoutuksen jatkeena. Vuonna 1947 osana Hengitysliittoon kuuluvia koulutusorganisaatioita perustettiin Kaprakan ammatillinen koulutuskeskus.

Ammattiopisto Luovi syntyi 1.8.2007, kun Hengitysliiton vuonna 1952 perustama Hoikan opisto yhdistettiin Kaprakan ammatilliseen koulutuskeskukseen. Vuoden 2009 alussa Alavuden erityisammattikoulu yhdistettiin Luoviin, minkä jälkeen toiminta laajeni 27 paikkakunnalle. Vuoden 2023 alussa Luovin ylläpitäjäksi perustettiin Hengitysliiton omistama Ammattiopisto Luovi Oy.

Järjestämisluvassa Luovin ensisijaiseksi toiminta-alueeksi on määritelty Etelä-Pohjanmaa, Kainuu, Keski-Pohjanmaa, Lappi, Pohjanmaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa ja Uusimaa. Ammattiopisto Luovi Oy on mukana 1.1.2026 alkaneessa toiminnanohjauksen kokeilussa.

4.1.3 Ammattiopisto Spesia Oy

Ammattiopisto Spesia Oy[32] perustettiin 1.1.2018 Bovallius-ammattiopiston ja Validia ammattiopiston yhdistymisen tuloksena. Spesian omistavat Invalidiliitto ry (57 %) sekä S. ja A. Bovalliuksen säätiö sr (43 %).

S. ja A. Bovalliuksen säätiö sr on perustettu Pieksämäellä jo vuonna 1905, kun Sofia ja Angelique Bovallius laativat testamentin, jolla määrättiin perustettavaksi Pieksämäen Nikkarilaan Kouluhallituksen hallintaan jäävä koulukoti kuuromykille tytöille. Lahjoitusrahastosta tuli myöhemmin säätiö. Säätiön toimintaa laajennettiin koskemaan kuulovammaisten lisäksi muitakin kommunikaatioesteisiä henkilöitä. Bovallius Ammattiopisto -nimi otettiin käyttöön vuonna 2002. Bovalliuksen toiminta laajeni vuonna 2009 valtion erityisoppilaitosten yksityistämisen myötä Lounais- ja Keski-Suomeen Aura-instituutin ja Kuhankosken erityisammattikoulun siirron myötä. Säätiö jatkaa edelleen toimintaansa.

30 Hengitysliitto, Toimintaa vuodesta 1941

31 Luovi lyhyesti

32 Ammattiopisto Spesia, Historia

Invalidiliiton koulutustoiminta on alkanut 15.7.1942 Westendin Invalidien ammattioppilaitoksessa. Järvenpäässä opetus alkoi 9.8.1948. Toiminnot yhdistettiin vuonna 1993 Järvenpäähän, ja oppilaitos sai nimekseen Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus. Vuonna 2014 nimi muuttui Validia Ammattiopistoksi.

Järjestämisluvassa Spesian ensisijaiseksi toiminta-alueeksi on määritelty Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Keski-Suomi, Kymenlaakso, Pohjois-Savo, Satakunta, Uusimaa ja Varsinais-Suomi. Ammattiopisto Spesia Oy on mukana 1.1.2026 alkaneessa toiminnanohjauksen kokeilussa.

4.1.4 Kiipulasäätiö sr

Kiipulasäätiön[33] juuret ulottuvat aina 1800-luvulle saakka, jolloin Miina ja Kustaa Kiipulan tytär kuoli keuhkotautiin, ja vanhemmat testamenttasivat tilan Janakkalan kunnalle. Vuonna 1928 perustettiin Kultatähkä-säätiö keräämään varoja tuberkuloositoipilaiden hyväksi. Kiipulasäätiö perustettiin 15.11.1945, ja tehtäväksi tuli toipilaskodin ylläpitäminen ja kuntoutustoiminnan kehittäminen. 1960-luvulla ammattikoulun toiminta laajeni koskemaan muitakin kuin tuberkuloosipotilaita.

Vuonna 2000 Kiipulan erilliset oppilaitokset yhdistettiin Kiipulan ammattiopistoksi, ja vuonna 2007 Kiipulan aikuiskoulutuskeskus yhdistyi ammattiopistoon. Valtion ylläpitämä Perttulan erityisammattikoulu liitettiin vuonna 2009 osaksi Kiipulan ammattiopistoa.

Järjestämisluvassa Kiipulan ensisijaiseksi toiminta-alueeksi on määritelty Kanta-Häme, Pirkanmaa ja Päijät-Häme. Kiipulasäätiö sr on mukana 1.1.2026 alkaneessa toiminnanohjauksen kokeilussa.

4.1.5 Live-säätiö sr

Live-säätiön[34] historia ulottuu vuoteen 1940, jolloin 26.6. perustettiin Invalidisäätiö talvisodassa vammautuneiden hoitoa, kuntoutusta ja ammatillista koulutusta varten. Vuonna 1943 Helsingin Ruskeasuolle valmistuneessa rakennuksessa hoidettiin alkuvaiheessa sotainvalideja ja kuntoutettiin sotaleskiä ja sotaorpoja. Myös oppilaitostoiminta alkoi samoihin aikoihin.

33 Kiipulan historia

34 Live-säätiön historia

Vuonna 1982 oppilaitoksen nimi muutettiin Keskuspuiston ammattikouluksi ja vuonna 1995 Keskuspuiston ammattiopistoksi. Vuonna 2009, kun valtio luopui erityisammattikouluistaan, Espoon Leppävaarassa sijainnut Arlainstituutti liitettiin Keskuspuiston ammattiopistoon. Säätiön sairaalatoiminnot yhtiöitettiin vuonna 2010. Tällä hetkellä oppilaitoksen nimi on Ammattiopisto Live.

Järjestämisluvassa Live-säätiön ensisijaiseksi toiminta-alueeksi on määritelty Uusimaa. Live-säätiö sr on mukana 1.1.2026 alkaneessa toiminnanohjauksen kokeilussa.

4.1.6 Rajatun tehtävän järjestämisluvan saaneet koulutuksen järjestäjät

Ruotsinkielisestä vaativan erityisen tuen koulutuksesta vastaa Optima samkommun[35], joka on vuonna 1959 perustettu ruotsinkielistä ammatillista koulutusta järjestävä kuntayhtymä. Optima samkommunenin pääpaikka on Pietarsaari, ja kuntayhtymän omistajia ovat Pietarsaari (Jakobstad), Kokkola (Karleby), Kruunupyy (Kronoby), Luoto (Larsmo), Uusikaarlepyy (Nykarleby), Pedersöre ja Vöyri (Vörå). Optima samkommun sai vaativan erityisen koulutuksen järjestämistehtävän vuonna 1990.

Optiman tutkintokieli on ruotsi, mutta se voi myöntää tutkintoja ja antaa tutkintokoulutusta järjestämisluvassa määrättyjen tutkintojen osalta suomeksi. Järjestämisluvassa ensisijaiseksi toiminta-alueeksi on määritelty Pietarsaari, Kokkola, Kruunupyy, Luoto, Uusikaarlepyy, Pedersören kunta ja Vöyri.

Suomenkielisistä yleisistä ammatillisista koulutuksen järjestäjistä Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymällä, Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymällä, Rovaniemen koulutuskuntayhtymällä, Savon koulutuskuntayhtymällä ja Suomen Diakoniaopisto – SDO Oy:llä on vaativan erityisen tuen rajattu tehtävä.

35 Optiman historia

1.1.2026 alkaneessa toiminnanohjauksen kokeilussa vaativan erityisen tuen rajatun tehtävän järjestäjistä mukana ovat:

- Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä, jonka ensisijainen toiminta-alue on Päijät-Häme ja Kuhmoinen. Käytännössä Salpauksen vaativan erityisen tuen koulutuksen toteuttaa Kaarisilta ry.
- Rovaniemen koulutuskuntayhtymä, jonka ensisijainen toiminta-alue on Lappi.
- Savon koulutuskuntayhtymä, jonka ensisijainen toiminta-alue on Pohjois-Savo ja Pieksämäki.

Rajatun tehtävän järjestämisluvan saaneista koulutuksen järjestäjistä toiminnanohjauksen kokeilussa eivät ole mukana:

- Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä, jonka ensisijainen toiminta-alue on Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Kalajoki, Kärsämäki, Nivala, Oulainen, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Reisjärvi, Sievi, Siikalatva ja Ylivieska.
- Suomen Diakoniaopisto – SDO Oy, jonka ensisijainen toiminta-alue on Uusimaa, Lahti, Oulu ja Ylitornio.

4.2 Järjestämislupien opiskelijavuodet

Pääosan vaativan erityisen tuen järjestämisestä hoitavat ammatilliset erityisoppilaitokset. Optima samkommunen järjestää ruotsinkielistä vaativaa erityistä tukea rajatun tehtävän järjestämislupansa puitteissa. Rajattu vaativan erityisen tuen järjestämislupa on Optiman lisäksi viidellä muulla ammatillisen koulutuksen järjestäjällä. Niiden pääasiallinen tehtävä on järjestää muuta kuin vaativan erityisen tuen ammatillista koulutusta järjestämisluvassa määrätyllä toiminta-alueellaan.

Osa vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjistä on mukana toiminnanohjauksen kokeilussa[36], joten niiden järjestämisluvat korvattiin 1.1.2026 lukien toiminnanohjauksen kokeilusta säädetyn lain mukaisella kokeiluluvalla. Kokeilulupa mahdollistaa tutkintorakenteeseen kuuluvien likimain kaikkien tutkintojen järjestämisen sekä opetuksen antamisen englannin kielellä, laajennetun oppisopimuskoulutuksen järjestämistehtävän sekä vankilaopetuksen. Joitakin erikseen säädeltyjä tutkintoja ja osaamisaloja rajattiin kokeiluluvan ulkopuolelle. Vaativan erityisen tuen järjestämistehtävää ei laajennettu kokeilun yhteydessä.

36 Laki ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta 1077/2024

Vaativan erityisen tuen luvan saaneiden koulutuksen järjestäjien järjestämislupien opiskelijavuosimäärä vuonna 2025 oli vähintään 4 295. Opiskelijavuosien minimimäärä ei kuitenkaan ollut suoraan yhteydessä opiskelijamäärään, koska rahoitus vuonna 2025 myönnettiin ennakollisina opiskelijavuosina. Vuoden 2026 järjestämisluvissa, rahoituslain[37] muutoksen myötä, oppivelvolliset opiskelijat poistettiin kiintiöstä. Koulutuksen järjestämisluvissa on määrätty ei-maksuttomien opiskelijavuosien enimmäismäärä, joka vaativan erityisen tuen saaneiden koulutuksen järjestäjien osalta on 1 261 opiskelijavuotta. Rajatun tehtävän koulutuksen järjestäjillä opiskelijavuosiin ei tehty muutoksia, joten niiden vaativan erityisen tuen opiskelijavuosien enimmäismäärä säilyi järjestämisluvissa vuonna 2026 samana kuin vuonna 2025. Rajatun tehtävän koulutuksen järjestäjillä muun kuin vaativan erityisen tuen opiskelijavuodet muodostavat pääosan niiden opiskelijavolyymistä. Taulukossa 1 on esitetty vain vaativan erityisen tuen tehtävään käytettävien opiskelijavuosien enimmäismäärät. Järjestämislupiin vuonna 2025 tehty opiskelijavuosien muutos ohjaa koulutuksen järjestäjät vastaamaan erityisesti oppivelvollisten vaativaa erityistä tukea tarvitsevien koulutuksesta.

37 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 1079/2024

Taulukko 1. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien järjestämislupien mukaiset vaativan erityisen tuen tehtävään käytettävät opiskelijavuodet. Lähde: Oiva – Opetushallinnon ohjaus- ja säätelypalvelu.

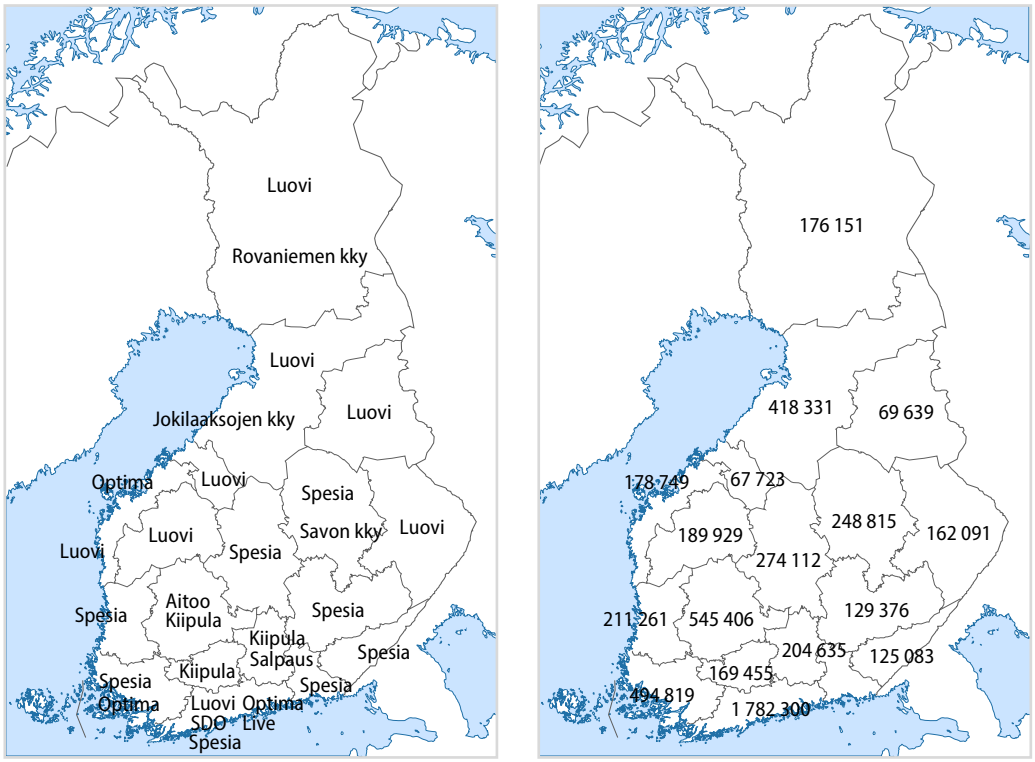
Koulutuksen järjestäjä	Opiskelijavuodet vähintään vuonna 2025	Opiskelijavuodet enintään vuonna 2026 (ei sisällä oppivelvollisten määrää)
Aitoon Emäntäkoulu Oy	79	9
Ammattiopisto Luovi Oy	1 462	350
Ammattiopisto Spesia Oy	986	246
Kiipulasäätiö sr	582	120
Live-säätiö sr	893	243
Optima samkommun	126	126
Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä	18	18
Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä	45	45
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä	18	18
Savon koulutuskuntayhtymä	50	50
Suomen Diakoniaopisto – SDO Oy	36	36
Yhteensä	**4 295**	**1 261**

Kaikilla vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjillä on myös erillinen lupa tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestämiseen. Vaativan erityisen tuen järjestämisluvan saaneilla koulutuksen järjestäjillä on järjestämisluvassaan velvoite toimia yhteistyössä muiden vaativan erityisen tuen järjestäjien kanssa. Lisäksi erityisoppilaitosten velvollisuus on, Aitoon Emäntäkoulua lukuun ottamatta, huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävästä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämät vaativan erityisen tuen järjestämisluvat kattavat kaikki maakunnat. Kuviossa 2 on kartalle sijoitettuna vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjien järjestämisluvissa mainitut toiminta-alueet maakunnittain. Viereisessä kartassa on vertailun vuoksi maakuntien asukasluku.

Kuvio 2. Vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjien järjestämisluvan mukaiset ensisijaiset toimipaikat maakunnittain ja maakuntien asukasluvut 31.12.2024. Lähde: Tilastokeskus, Oiva – Opetushallinnon ohjaus- ja säätelypalvelu. Maanmittauslaitos, Hallinnolliset aluejaot 01/2026, CC BY 4.0.

Vaativan erityisen tuen järjestämisluvat maakunnittain

Uusimaa on viiden koulutuksen järjestäjän ensisijainen toiminta-alue. Maakunnan asukasluku on myös suurin. Pirkanmaa ja Varsinais-Suomi ovat kumpikin kahden koulutuksen järjestäjän ensisijainen toiminta-alue. Järjestämislupa ei nykyisen lainsäädännön mukaan enää rajoita koulutuksen järjestämispaikkakuntia kuin Ahvenanmaan maakunnan osalta. Aikaisemman ammatillisen koulutuksen lain (630/1998, 9§) mukaan luvassa määrättiin myös kunnista, joissa koulutusta voitiin järjestää.

4.3 Rahoitus

4.3.1 Rahoituksen määräytyminen

Ammatillisen koulutuksen rahoituksesta säädetään laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta[38] ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista[39]. Tämän selvitystyön tilastoissa tarkastellaan vuoden 2025 loppuun voimassa olleen rahoitusjärjestelmän tuottamia ohjausvaikutuksia. Vuoden 2026 rahoituslain ohjausvaikutukset tulevat näkymään viiveellä.

Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa päätettiin vuoteen 2026 saakka koulutuksen järjestäjän opiskelijavuosien vähimmäismäärästä ja vuosittaisella suoritepäätöksellä päätettiin koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden tavoitteellisesta opiskelijavuosimäärästä. Yksi opiskelijavuosi vastasi opiskelijan 365 työpäivää, johon laskettiin enintään neljän viikon yhtäjaksoinen loma.

Rahoituslain mukaisia rahoitusosuuksia vuonna 2025 olivat perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus. Perusrahoituksen osuus oli 70 %, suoritusrahoituksen 20 % ja vaikuttavuusrahoituksen 10 %. Rahoitusosuuksien prosentit otettiin käyttöön siirtymäsäännösten mukaisesti vaiheittain. 31.12.2025 saakka voimassa olleessa laskentaperusteasetuksessa[40]tutkintorakenteeseen kuuluvat tutkinnot jaettiin viiteen kustannusryhmään, joilla kullakin oli oma painokerroin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön laskentaperusteasetuksessa[41] säädettiin korotuskertoimista, joilla muun muassa vaativan erityisen tuen eri muotojen järjestämisestä ja majoittumisesta aiheutuvia kustannuksia kompensoitiin. Yksittäisiä painottamattomia opiskelijavuosia korotettiin korotuskertoimilla, jolloin koulutuksen järjestäjän saama lopullinen rahoitus määräytyi kaikilla korotus-kertoimilla painotettuina opiskelijavuosina. Lopullinen rahoitus määriteltiin koulutuksen järjestäjän prosenttiosuutena valtion budjetissa määritellystä kokonaisrahoituksesta. Erityisoppilaitosten painotetut opiskelijavuodet olivat tyypillisesti noin viisinkertaisia muihin koulutuksen järjestäjiin verrattuna.

38 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 1705/2009

39 Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista 918/2025

40 Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista 905/2021

41 Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista 1244/2020

Rahoituslain mukaan yksityiselle ammatillisen koulutuksen järjestäjälle korvataan koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) lainsäädäntö tuli voimaan 1.8.2021, ja sen perusteella koulutusta on saanut järjestää 1.8.2022 lukien. Koulutuksen järjestämistä varten tarvitaan erillinen järjestämislupa. Vaativan erityisen tuen osalta rahoituksen saaminen edellytti TUVA-järjestämislupaa ja ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa mainittua vaativan erityisen tuen tehtävää. Koulutukseen liittyvistä korotuskertoimista säädettiin osana opetus- ja kulttuuriministeriön laskentaperusteasetusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt vuosittain päätöksen tavoitteellisesta opiskelijavuosimäärästä, jolla valtion budjetissa päätetty määräraha on jaettu likimain kokonaan koulutuksen järjestäjille. Erityisoppilaitosten ja rajatun tehtävän järjestämisluvan saaneiden koulutuksen järjestäjien rahoitus on ollut kokonaisuudessa mukana. Erityisoppilaitosten tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä oli vuoden 2025 rahoituksessa kaikilla suurempi kuin koulutuksen järjestämisluvassa säädetty opiskelijavuosien minimi.

Rahoitusosuudet ovat käytännön tasolla olleet komponentteja, joilla on ohjattu koulutuksen vaikuttavuutta. Ne otettiin käyttöön rahoituslain muutoksen jälkeen porrastetusti. Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmään on tehty lukuisia muutoksia, joiden perusteella koulutuksen järjestäjien rahoitus on vaihdellut. Yksittäisen koulutuksen järjestäjän ei ole käytännössä ollut mahdollista tehdä rahoituksesta kovin tarkkaa etukäteisarviota rahoitusjärjestelmän suhteellisuuden vuoksi. Vaativan erityisen tuen järjestäjien rahoitus on kuitenkin kehittynyt nousujohteisesti.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakia[42] muutettiin vuoden 2026 alusta lähtien siten, että rahoitus perustuu toteutuneisiin opiskelijavuosiin, suoritettuihin tutkintoihin ja tutkinnon osiin, työllistymiseen sekä palautteisiin. Rahoitus myönnetään koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteellisena osuutena kaikkien koulutuksen järjestäjien osuudesta kuten aiemmin, mutta osioiden painoarvoja muutettiin. Samalla päätettiin poistaa oppivelvolliset opiskelijat opiskelijavuosikiintiöstä, jolloin järjestämislupiin säädettiin minimimäärien sijasta ei-maksuttomien (ei oppivelvollisten) opiskelijoiden enimmäismäärä myös vaativan erityisen tuen järjestäjien osalta.

42 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta 1079/2024

Uuden rahoituslain keskeisimmät muutokset ovat:

- Opiskelijavuosiin perustuva rahoitus laskee 70–50 %.
- Tutkintojen ja tutkinnon osien osaamispistekertymään perustuva rahoitus nousee 20–30 %.
- Opiskelijoiden työllistymiseen ja jatko-opintoihin sijoittumiseen perustuva rahoitus nousee 7–18 %.
- Opiskelija- ja työelämäpalaute yhteensä 2 %.

Uuden lain myötä opetus- ja kulttuuriministeriö luopuu tavoitteellisten opiskelijavuosien myöntämisestä ja siirtyy täysin toteutumiin perustuvaan malliin. Maksuttomuuden piirissä olevien eli oppivelvollisten opiskelijoiden osalta rahoitus huomioidaan kokonaisuudessaan, mutta muille asetetaan enimmäismäärät. Rahoitusmalli muuttuu selkeästi tulosperusteisemmaksi, jolloin entistä suurempi osa rahoituksesta perustuu tutkintoihin ja tutkinnon osiin sekä työllistymiseen ja jatko-opintoihin sijoittumiseen koulutuksen jälkeen.

Vaativan erityisen tuen järjestämisen kannalta uuden rahoituslain painoarvojen muutoksilla tulee olemaan selkeitä vaikutuksia, koska rahoitus on perustunut pääosin perusrahoitukseen. Myös muiden kuin oppivelvollisten määrän rajoittamisella oli vaikutuksia. Vuoden 2026 rahoituksen perusteraportissa[43] ammatillisista erityisoppilaitoksista muiden kuin Aitoon Emäntäkoulu Oy:n rahoitus vähenee lähes viisi prosenttia aikaisemmasta.

Rahoituslakiin säädetty siirtymäsäännös (32 k §) rajoittaa enimmäismuutoksia.[44] Koulutuksen järjestäjän suoritteisiin perustuva laskennallisen rahoituksen muutokset rajoitettiin suhteutettuna kaikkien koulutuksen järjestäjien rahoituksen muutokseen:

- vuodesta 2025 vuoteen 2025, laskun osalta enintään viisi prosenttia ja nousun osalta enintään kymmenen prosenttia,
- vuodesta 2026 vuoteen 2027, laskun osalta enintään seitsemän prosenttia ja nousun osalta enintään kymmenen prosenttia,
- vuodesta 2027 vuoteen 2028, laskun osalta enintään kymmenen prosenttia ja nousun osalta enintään kymmenen prosenttia.

43 Vipunen, Opetushallinnon tilastopalvelu, Rahoitusperusteet ja kustannukset

44 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 1705/2009, 32 §

4.3.2 Erityisoppilaitosten ja rajatun tehtävän järjestämisluvan saaneiden rahoitus

Pääosa ammatillisten erityisoppilaitosten rahoituksesta on muodostunut perusrahoituksesta, kun taas suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen osuudet ovat vähäiset eli yhteensä vain noin 10–15 prosenttia kokonaisrahoituksesta (Taulukko 2). Erityisoppilaitosten rahoitustaso on kuitenkin säilytetty säätämällä vaativan erityisen tuen kertoimet opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa riittävän korkeiksi.

Taulukko 2. Erityisoppilaitosten rahoitusosuudet vuonna 2025. Lähde: Vipunen, Suoritepäätöksillä vahvistetut rahoitusperusteet ja myönnetty rahoitus.

Koulutuksen järjestäjä	Perusrahoitus €	Perusrahoitus %
Aitoon Emäntäkoulu Oy	4 410 225	91,0 %
Ammattiopisto Luovi Oy	64 922 744	86,9 %
Ammattiopisto Spesia Oy	44 377 886	85,0 %
Kiipulasäätiö sr	28 805 258	85,3 %
Live-säätiö sr	38 413 827	88,2 %

Koulutuksen järjestäjä	Suoritusrahoitus €	Suoritusrahoitus %
Aitoon Emäntäkoulu Oy	407 980	8,4 %
Ammattiopisto Luovi Oy	8 727 533	11,7 %
Ammattiopisto Spesia Oy	7 241 310	13,9 %
Kiipulasäätiö sr	4 460 368	13,2 %
Live-säätiö sr	4 634 831	10,6 %

Koulutuksen järjestäjä	Vaikuttavuus-rahoitus €	Vaikuttavuus-rahoitus %
Aitoon Emäntäkoulu Oy	26 767	0,6 %
Ammattiopisto Luovi Oy	1 029 251	1,4 %
Ammattiopisto Spesia Oy	602 141	1,2 %
Kiipulasäätiö sr	505 199	1,5 %
Live-säätiö sr	492 343	1,1 %

Vuoden 2025 suoritepäätöksissä[45] viidelle suomenkieliselle vaativan erityisen tuen järjestäjälle osoitettiin yhteensä 4 840 ennakollista opiskelijavuotta, joka valtionosuuksina vastaa yli 209 miljoonaa euroa. Valtionosuuksien lisäksi koulutuksen järjestäjille on maksettu noin 11,5 miljoonaa euroa arvonlisäverokorvausta.

Taulukossa 3 on kuvattu ammatillisten erityisoppilaitosten rahoituksen kehitys vuosina 2020–2025. Ammatillisten erityisoppilaitosten tavoitteelliset opiskelijavuodet ovat kasvaneet 9 prosenttia vuodesta 2020 vuoteen 2025. Valtionosuudet ovat vastaavana aikana kasvaneet 39 prosenttia. Osa kasvusta selittyy ammatillisen koulutuksen indeksitarkistuksilla. Myös oppivelvollisuuden myötä lisääntyneellä opiskelijamäärällä näyttää olevan selvä vaikutus. Vuonna 2025 kasvua oli vielä jonkin verran, mutta vuonna 2026 rahoitus lähti vähenemään.

Taulukko 1. Ammatillisten erityisoppilaitosten rahoituksen kehitys vuosina 2020–2026. Lähde: Vipunen, Suoritepäätöksillä vahvistetut rahoitusperusteet ja myönnetty rahoitus.

Vuosi	Rahoitus yhteensä	Muutos-% vuodesta 2020	Muutos edelliseen vuoteen €
2020	151 865 032	0 %	0
2021	165 334 904	9 %	13 469 872
2022	181 711 163	20 %	16 376 259
2023	188 766 553	24 %	7 055 390
2024	208 504 888	37 %	19 738 335
2025	210 912 057	39 %	2 407 169
2026	203 198 737	34 %	-7 713 320

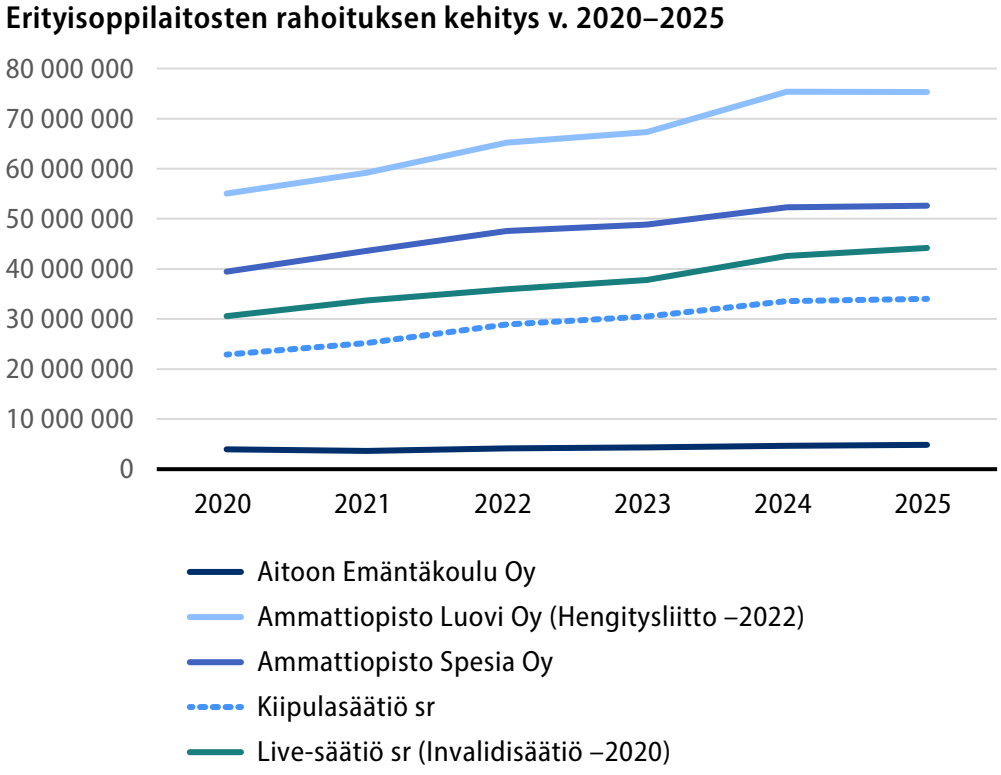
Ammatilliseen koulutukseen kohdennettu rahoitus väheni vuonna 2025 vuoteen 2024 verrattuna noin 4,5 prosenttia[46]. Vähennys johtui siitä, että koulutuksen järjestäjien opiskelijavuosia leikattiin aikaisemman tutkinnon suorittaneiden ja työllisten opiskelijoiden osalta. Kuvio 3 osoittaa, että tämä muutos ei kohdistunut ammatillisten erityisoppilaitosten rahoitukseen. Kuitenkin myös niiden kohdalla rahoituksen kasvu tasaantui aiempiin vuosiin verrattuna. Erityisoppilaitoksille

45 Vipunen, Opetushallinnon tilastopalvelu, Rahoitusperusteet ja kustannukset

46 Valtion talousarvioesitykset

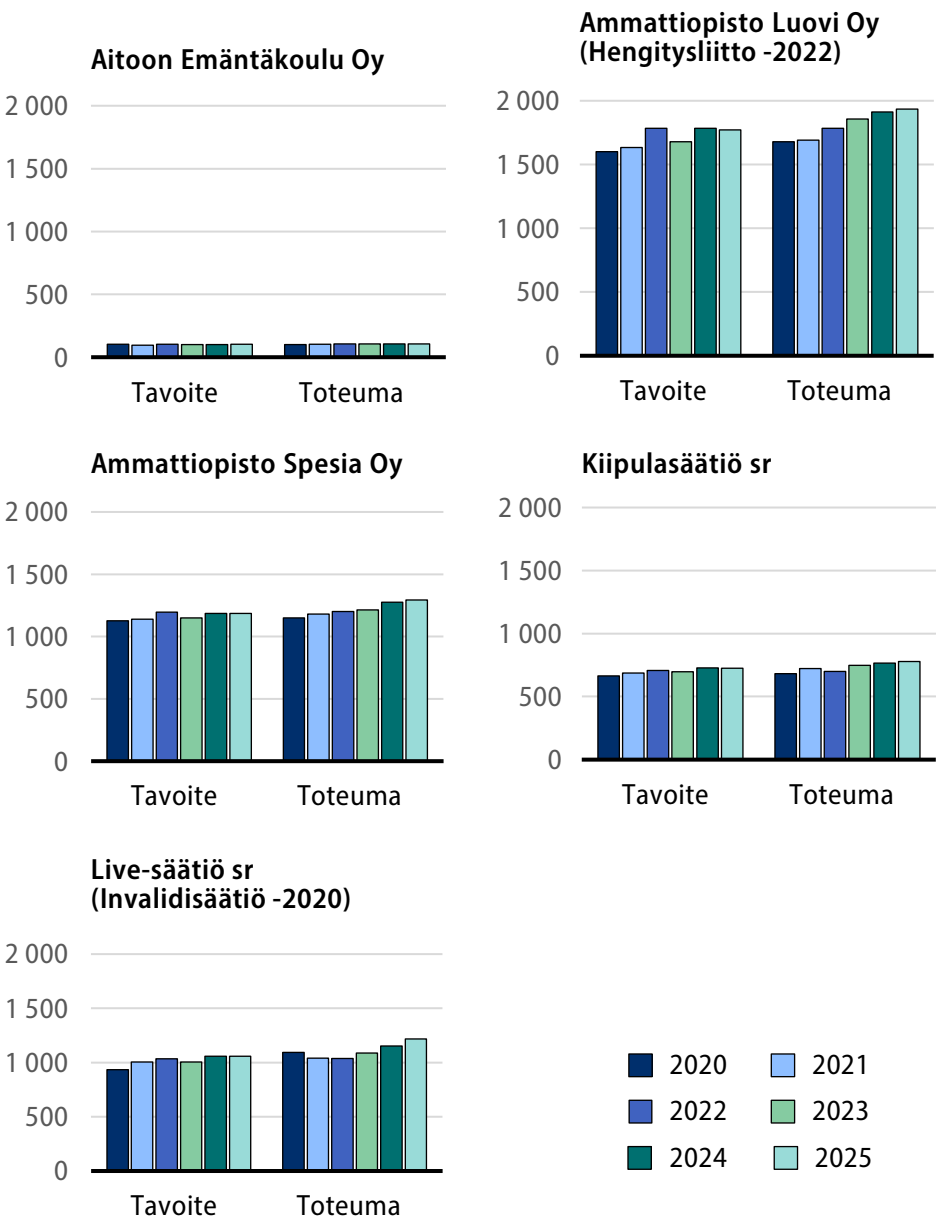
on vuosien 2020–2025 aikana myönnetty yhteensä lähes 1,11 miljardia euroa rahoitusta, joten valtion budjetinkin mittakaavassa kysymyksessä on merkittävä rahoituserä. Vuonna 2026 erityisoppilaitosten rahoitus laski yhteensä 7,7 miljoonaa euroa.

Kuvio 3. Ammatillisten erityisoppilaitosten rahoituksen kehitys järjestäjittäin vuosina 2020–2025. Lähde: Vipunen, Suoritepäätöksillä vahvistetut rahoitusperusteet ja myönnetty rahoitus.

Kuviossa 4 on kuvattu ammatillisten erityisoppilaitosten tavoitteellisia ja toteutuneita opiskelijavuosia 2020–2025. Tavoitteelliset opiskelijavuodet ovat kasvaneet lähes poikkeuksetta kaikilla järjestäjillä koko 2020-luvun alun. Ammatillisen koulutuksen tavoitteellisiin opiskelijavuosiin tehtiin vähennys vuonna 2025. Erityisoppilaitosten rahoituksen kasvu jatkui siitä huolimatta vielä vuoden 2025.

Kuvio 4. Ammatillisten erityisoppilaitosten tavoitteelliset ja toteutuneet painottamattomat opiskelijavuodet vuosina 2020–2025. Lähde: Vipunen, Varainhoitovuosina 2018–2025 voimassa olleen rahoitusmallin rahoitusperusteraportit, Suoritepäätöksillä vahvistetut rahoitusperusteet ja myönnetty rahoitus, Rahoitusperusteraportti: Painotetut opiskelijavuodet ja profiilikerroin (Live).

Oppivelvollisuuden laajentaminen 1.8.2021 alkaen velvoitti koulutuksen järjestäjät tarjoamaan oppivelvollisille opiskelupaikan kuntien osoittaessa vaille opiskelupaikkaa jääneitä opiskelijoita koulutuksen järjestäjille. Opiskelijamäärät kasvoivat, koska aiemmin koulutuksen ulkopuolelle oli jäänyt opiskelijoita, joille oppivelvollisuuden laajentamisen myötä syntyi subjektiivinen oikeus opiskelupaikkaan.

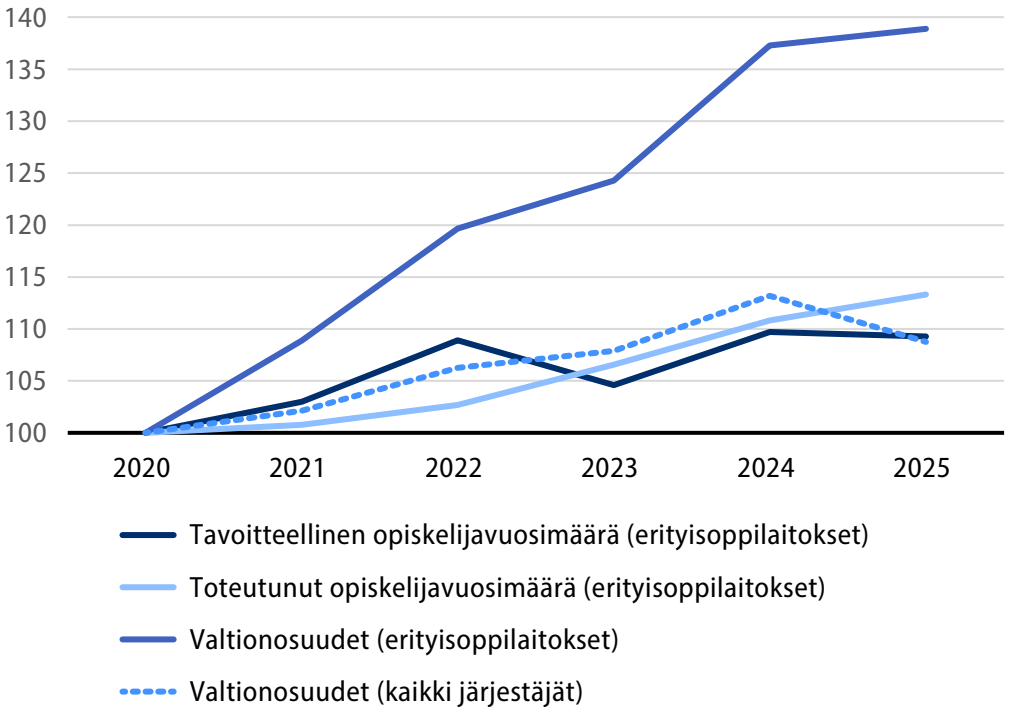
Kuviosta 4 voidaan havaita, että opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt muutoksia koulutuksen järjestäjille vuosittain myönnettyihin tavoitteellisiin opiskelijavuosiin ja hillinnyt opiskelijavuosien kasvua. Valtionosuusrahoitus on kasvanut suhteellisen tasaisesti vuoteen 2024 saakka, sillä rahoitus on suoraan suhteessa tavoitteellisiin opiskelijavuosiin. Vaikka tavoitteellisiin opiskelijavuosiin on tehty vähennyksiä, on toteutuneiden opiskelijavuosien kasvu jatkunut tasaisesti. Tavoitteellisten opiskelijavuosien tarkastelua vaikeuttaa se, että lisäsuoritepäätöksillä on myönnetty harkinnanvaraista korotusta ja myös lisätty tavoitteellisia opiskelijavuosimääriä[47]. Ensimmäisessä vaiheessa päätöksillä kohdennettiin tukitoimia koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen vaikutusten tasaamiseen ja myöhemmin myös ukrainalaisten koulutukseen.

Vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjille myönnettiin lisärahoitusta myös oppivelvollisuuden laajentamisen aiheuttamaan opiskelijamäärän tilapäiseen kasvuun, joka Kuviossa 5 näkyy toteutuneiden opiskelijavuosien ja valtionosuuksien kasvuna. Vuodesta 2020 vuoteen 2025 valtionosuudet ovat kasvaneet noin 39 %, toteutuneet opiskelijavuodet noin 13 % ja tavoitteelliset opiskelijavuodet noin 9 %. Lisäsuoritepäätöksillä osoitettiin erityisoppilaitoksille laskennallista rahoitusta vuodesta 2020 vuoteen 2025 yhteensä noin 35,8 miljoonaa euroa. Indeksoidut valtionosuudet ovat kuitenkin lähteneet kasvuun jo vuonna 2021 ja jatkaneet kasvuaan huomattavasti jyrkemmin kuin indeksoitu toteutunut opiskelija-vuosimäärä. Ero muihin järjestäjiin on merkittävä.

47 Opetus- ja kulttuuriministeriö, Lisäsuoritepäätökset

Kuvio 5. Toteutuneiden opiskelijavuosien ja valtionosuusrahoituksen indeksoitu muutos vuosina 2020–2025 (2020 = 100). Lähde: Vipunen, Suoritepäätöksillä vahvistetut rahoitusperusteet ja myönnetty rahoitus, 15.3.2026.

Toteutuneiden opiskelijavuosien ja valtionosuusrahoituksen indeksoitu muutos 2020–2025

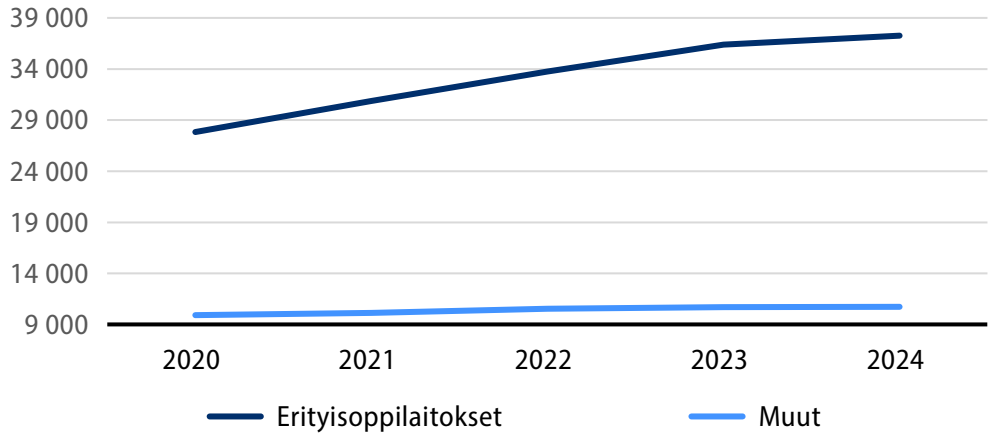
Vaativan erityisen tuen rajatun tehtävän järjestämisluvan saaneiden koulutuksen järjestäjien valtionosuudet olivat vuonna 2025 yhteensä noin 9,5 miljoonaa euroa[48]. Kasvua vuodesta 2020 on 20 prosenttia, eli selvästi vähemmän kuin ammatillisilla erityisoppilaitoksilla. Laskelma rahoituksesta on teoreettinen, koska pääosa rajatun tehtävän järjestämisluvan saaneiden koulutuksen järjestäjien rahoituksesta muodostuu muusta kuin vaativan erityisen tuen rahoituksesta.

Erityisoppilaitosten kustannusten nousu ei selity pelkästään oppivelvollisuuden laajentamisen aiheuttamalla opiskelijamäärän kasvulla. Kustannuskyselyn perusteella erityisoppilaitosten bruttokustannukset opiskelijavuotta kohden ovat nousseet viiden vuoden aikana noin 34 %. Muiden oppilaitosten kustannustaso

48 Seppo Hänninen, Opetushallitus ja Vipunen, Opetushallinnon tilastopalvelu

ei ole noussut vastaavassa suhteessa (Kuvio 6). Myös tukipalvelu- ja hallinto-kustannukset ovat nousseet samassa suhteessa ja ovat muita koulutuksen järjestäjiä selvästi korkeammat. Esimerkiksi erityisoppilaitosten hallinto-kustannukset opiskelijavuotta kohden ovat nousseet vuodesta 2020 vuoteen 2024 23,5 prosenttia, kun muiden oppilaitosten osalta vain 5,6 prosenttia.[49]

Kuvio 6. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien bruttokustannusten kehitys opiskelijavuotta kohti vuosina 2020–2025. Lähde: Seppo Hänninen, OPH, 20.3.2026.

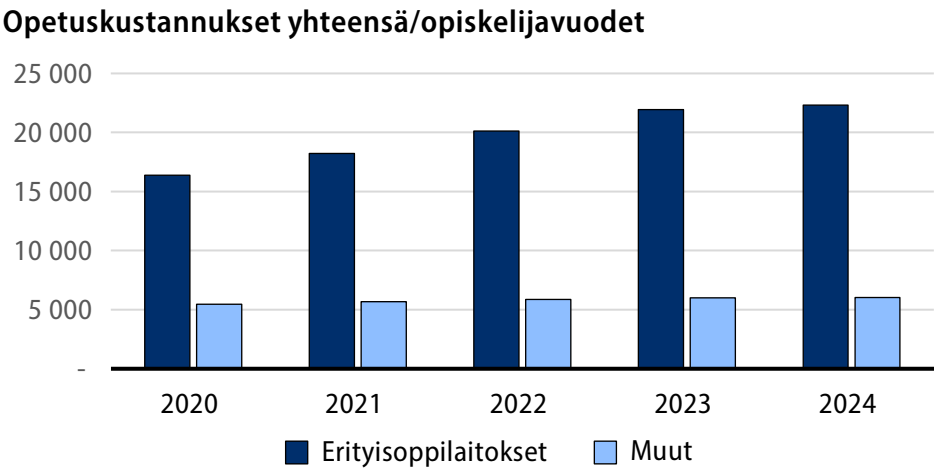
Koulutuksen järjestäjä	2020	2021	2022	2023	2024
Erityisoppilaitokset	27 828	30 892	33 769	36 392	37 274
Muut	9 925	10 118	10 537	10 682	10 743

Kustannusrakenteen sisällä on tapahtunut selviä muutoksia. Esimerkiksi omien tilojen ylläpitokustannukset vuodesta 2020 vuoteen 2024 ovat laskeneet. Vuokra-tilojen vuokra- ja ylläpitokustannukset ovat kuitenkin nousseet merkittävästi eli omien tilojen sijaan on siirrytty käyttämään vuokratiloja.

49 Seppo Hänninen, Opetushallitus ja Vipunen, Opetushallinnon tilastopalvelu

Kustannusten lähempi tarkastelu osoittaa, että erityisoppilaitosten brutto-kustannusten kasvusta huomattavan osan selittää opetuksen kustannusten nousu noin 36 prosentilla vuodesta 2020 vuoteen 2024 (Kuvio 7). Muiden koulutuksen järjestäjien osalta kasvu vastaavalla ajanjaksolla oli vain noin 11 prosenttia.

Kuvio 7. Erityisoppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien opetuksen kustannukset opiskelijavuotta kohti vuosina 2020–2024. Lähde: Vipunen, Rahoitusperusteet ja kustannukset: Ammatillisen koulutuksen kustannukset ja rahoitus, 19.3.2026.

Koulutuksen järjestäjä	2020	2021	2022	2023	2024
Erityisoppilaitokset	16 393	18 216	20 130	21 935	22 318
Muut	5 445	5 665	5 868	6 004	6 035

4.4 Yhteenveto

Pääosa ammatillisen koulutuksen vaativasta erityisestä tuesta järjestetään viidessä erityisoppilaitoksessa (Aitoon koulutuskeskus, Kiipula, Live, Luovi ja Spesia) sekä ruotsinkielisessä rajatun tehtävän saaneessa Optimassa. Lisäksi viidellä muulla ammatillisen koulutuksen järjestäjällä on rajattu tehtävä järjestää vaativaa erityistä tukea.

Erityisoppilaitokset ovat muodostuneet erilaisten vammojen tai sairauksien hoitoon erikoistuneiden laitosten ympärille. Osa niistä on ollut valtion oppilaitoksia, jotka on myöhemmin yksityistetty. Oppilaitokset ovat myös kokeneet fuusioita ja yhtiöittämisiä, joten niiden toimintatapa, toiminta-alue ja opiskelijamäärä ovat muuttuneet huomattavasti alkuperäisestä.

Erityisoppilaitosten järjestämisluvissa on määrätty ensisijainen toiminta-alue, mutta lisäksi ne voivat järjestää koulutusta muualla Suomessa. Maakunnittain tarkasteltuna eniten koulutustarjontaa on Uudellamaalla, joka on neljän koulutuksen järjestäjän ensisijainen toiminta-alue. Ruotsinkielistä vaativaa erityistä tukea tarjoaa vain Optima samkommun, jonka painopiste on Pohjanmaalla. Tämän lisäksi Optima järjestää vaativan erityisen tuen koulutusta Varsinais-Suomessa ja Uudellamaalla. Ruotsinkielistä väestöä on kuitenkin lukumääräisesti eniten Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa, joten ruotsinkielisen vaativan erityisen tuen järjestämisen toimipisteverkko ei ole kattava. Kansallisesti ei kuitenkaan voida säädellä vaativan erityisen tuen toteutusta paikallisella tasolla, koska koulutuksen järjestäjät voivat päättää itsenäisesti toimipisteiden perustamisesta.

Vuoteen 2025 asti ammatillisen koulutuksen järjestämisluvissa oli määritelty opiskelijavuosien vähimmäismäärä, mutta vuodesta 2026 alkaen järjestelmä muuttui, kun vähimmäismäärät korvattiin ei-maksuttomien eli jatkuvan oppimisen opiskelijavuosien enimmäismäärillä. Oppivelvollisten osalta ei ole asetettu opiskelijavuosien enimmäismääriä, joten jatkossa oppivelvollisten määrä säätelee koulutuksen järjestäjän saamaa rahoitusta. Vuonna 2026 ammatillisten erityisoppilaitosten yhteenlaskettu rahoitus väheni toteutettujen muutosten takia.

Koronapandemiaan vastattiin lisäsuoritepäätöksillä vuosina 2020–2023, jolloin rahoitus nousi. Lisäsuoritepäätöksillä kompensoitiin myös oppivelvollisuuden laajentamisen aiheuttamaa tilapäistä opiskelijamäärän kasvua. Kustannusten kasvu ei kuitenkaan ole taittunut vaan se on jatkunut, koska rahoitusjärjestelmä ei ole kyennyt ohjaamaan erityisoppilaitosten tuloksellisuutta vastaavalla tavalla kuin muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien osalta on tapahtunut. Rahoitus-järjestelmässä perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus on korvattu vaativan erityisen tuen korkeilla rahoituskertoimilla, jolloin ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän yleisenä tavoitteena oleva ohjausvaikutus on käytännössä jäänyt toteutumatta.

Ammatillisten erityisoppilaitosten kokonaisrahoitus kasvoi vuosina 2020–2025 yhteensä 39 %. Erityisoppilaitosten bruttokustannukset opiskelijavuotta kohti ovat kasvaneet voimakkaasti suhteessa muihin koulutuksen järjestäjiin. Kustannukset ovat kasvaneet huomattavasti enemmän kuin opiskelijamäärän kasvun perusteella

olisi laskennallisesti voitu olettaa. Rahoituksen lisääntyminen on aiheuttanut kustannustason nousua, joka puolestaan on lisännyt rahoitustarvetta. Kustannustason nousu koskee opetuksen lisäksi esimerkiksi hallinto- ja tukipalvelujen kustannuksia ja kiinteistökustannusten osalta vuokratilojen aiheuttamia kustannuksia.

Rahoitusjärjestelmä ei kaikilta osin ohjaa toimintaa tehokkuuteen tai tarkoituksenmukaiseen kohdentumiseen, vaan sisältää elementtejä, jotka ylläpitävät järjestelmän sisäistä kustannusten kasvua. Rahoituksen kasvu on irtaantunut selvästi volyymikehityksestä. Nykyinen malli ei myöskään ohjaa kohdentamaan riittävästi resursseja kaikkein eniten tukea tarvitseville.

5 Vaativan erityisen tuen opiskelijat

Seuraavissa tilastotarkasteluissa on käytetty Vipunen-tilastopalvelun ammatillisen koulutuksen, oppivelvollisten ja opintojen kulku -päivittyviä raportteja ja vaativa erityinen tuki -suodatinta. Hakuihin liittyvät tiedot on poimittu perusopetuksen jälkeisten koulutusten päivittyvästä raportista käyttämällä syksyllä alkavien koulutusten hakutietoja ja vaativa erityinen tuki- ja koulutustyyppisuodattimia. Perusopetuksen tilastoissa on käytetty Vipusen perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyviä päivittyviä raportteja. Vipusesta saatavien tilastotietojen lisäksi on tehty tarkentavia poimintoja KOSKI-tietovarannosta. Tilastoissa käytetty arvo 1–4 on pyöristetty tarkasteluissa luvuksi 3.

5.1 Vaativan erityisen tuen opiskelijat ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä oli vuonna 2025 yhteensä noin 316 000 opiskelijaa. Erityisen tuen opiskelijoita oli noin 35 000 opiskelijaa, mikä on 11 prosenttia kaikista opiskelijoista. Vaativan erityisen tuen opiskelijoita oli noin 9 000 eli hieman alle kolme prosenttia kaikista opiskelijoista.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä on noussut tasaisesti vuoteen 2024 asti. Vuonna 2018 ammatillisessa koulutuksessa opiskeli vajaa 310 000 opiskelijaa, ja luku nousi vuoteen 2024, jolloin opiskelijoita oli yhteensä yli 335 000. Vuonna 2025 opiskelijoiden kokonaismäärä väheni noin 20 000 opiskelijalla vuodesta 2024. Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden määrä on puolestaan jatkanut tasaisesti kasvua vuodesta 2018 lähtien (Kuviot 8 ja 9).

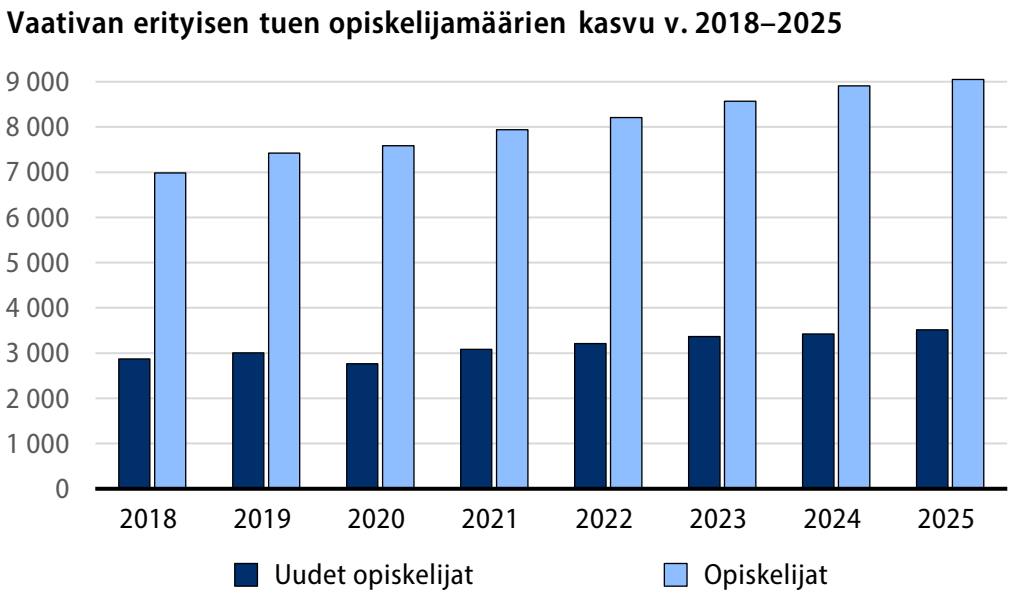
Kuvio 8. Ammatillisen koulutuksen opiskelijamääräkehitys vuosina 2018–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

Opiskelijat	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ammatillisen koulutuksen opiskelijat	309 969	317 685	313 188	324 378	321 705	331 089	336 075	315 789
joista vaativan erityisen tuen opiskelija	6 981	7 419	7 584	7 938	8 205	8 571	8 910	9 051

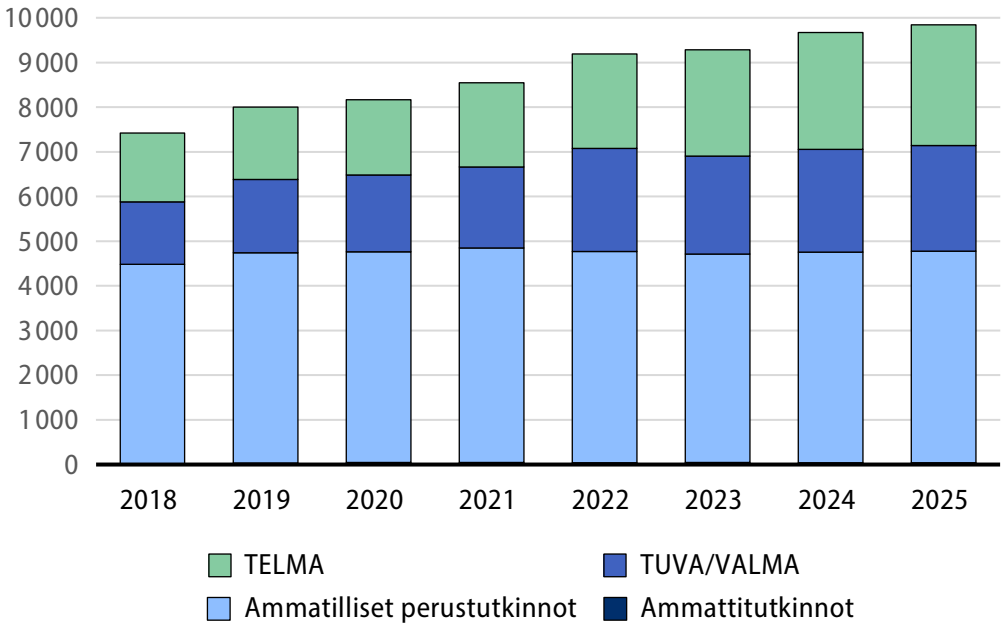
Vaativan erityisen tuen opiskelijamäärät ovat kasvaneet vuodessa 2–6 prosenttia. Yhteensä vuodesta 2018 vuoteen 2025 vaativan erityisen tuen opiskelijoiden määrä on noussut noin 30 prosenttia, eli vajaasta 7 000 opiskelijasta yli 9 000 opiskelijaan. Vuosittain aloittavien uusien opiskelijoiden määrä on noussut vastaavana aikana noin 2 800:sta yli 3 500 opiskelijaan. Ainoastaan vuonna 2020 uusien opiskelijoiden määrä oli pienempi kuin edellisenä vuonna, muina vuosina suunta on ollut kasvava (Kuvio 9).

Kuvio 9. Vaativan erityisen tuen uusien opiskelijoiden ja kaikkien opiskelijoiden määrä v. 2018–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

Vaativan erityisen tuen opiskelijoista suurin osa opiskelee tutkinto- tai tutkinnon osatavoitteisessa koulutuksessa. Tutkintotavoitteisessa koulutuksessa opiskelevien määrä on noussut vuodesta 2018 vuoteen 2025 noin 4 500:sta lähes 4 800 opiskelijaan. Eniten tutkintokoulutuksessa oli opiskelijoita vuonna 2021, jolloin opiskelijamäärä ylitti 4 800:n. TELMA-koulutuksessa opiskelevien määrä on noussut huomattavasti enemmän sekä määrällisesti että suhteellisesti, sillä TELMA-koulutuksessa opiskeli vuonna 2018 noin 1 550 opiskelijaa ja vuonna 2025 noin 2 700. VALMA-koulutus poistui ja tilalle tuli tutkintokoulutukseen valmentava koulutus TUVA vuonna 2022, josta lähtien TUVA-koulutuksen opiskelijamäärissä on ollut kasvua. Ammattitutkintoa on suorittanut vuosittain noin 40 opiskelijaa (Kuvio 10).

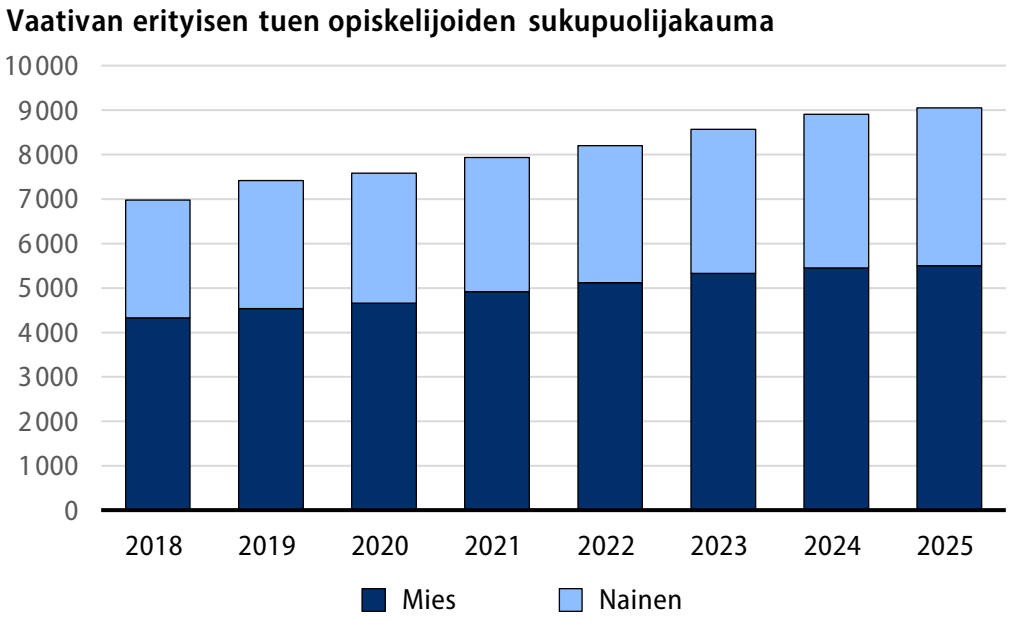
Kuvio 10. Vaativan erityisen tuen opiskelijat koulutus- ja tutkintotyypeittäin vuosina 2018–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

Koulutus	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ammattitutkinnot	18	30	42	45	39	42	39	39
Ammatilliset perustutkinnot	4 467	4 710	4 719	4 806	4 731	4 671	4 716	4 737
TUVA/VALMA	1 395	1 644	1 719	1 812	2 307	2 190	2 301	2 364
TELMA	1 545	1 620	1 689	1 881	2 115	2 385	2 616	2 703

Vaativan erityisen tuen opiskelijoista enemmistö on miehiä. Miesten osuus on ollut tarkastelujaksolla noin 60 prosenttia kaikista opiskelijoista. Suhteellisissa osuuksissa ei ole juuri tapahtunut muutoksia vuosien kuluessa, vaikka opiskelijamäärät kokonaisuudessaan ovat nousseet (Kuvio 11).

Kuvio 11. Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden sukupuolijakauma vuosina 2018–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

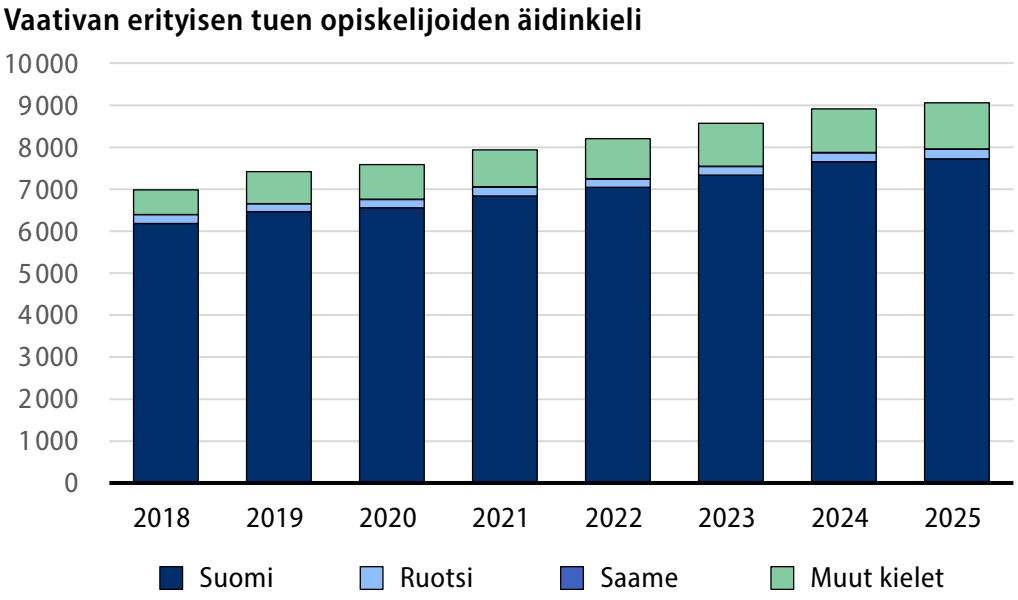
Taulukoon 4 on koottu vaativan erityisen tuen opiskelijoiden määrät ikäryhmittäin vuodesta 2018 lähtien. Vaativan erityisen tuen opiskelijoista suurin osa kuuluu ikäryhmään 15–19-vuotiaat. Heidän osuutensa kaikista opiskelijoista on noussut vuoden 2018 56 prosentista 72 prosenttiin vuonna 2025. Nuorten ikäryhmän nousua selittää osaltaan oppivelvollisuuden laajentuminen vuonna 2021. Opiskelijoita on edelleen kaikista ikäryhmistä, mutta määrät pienevät merkittävästi ikäryhmästä 25–29-vuotiaat eteenpäin. Vuonna 2025 yli 25-vuotiaiden osuus vaativan erityisen tuen opiskelijoista oli 8 prosenttia, kun se vuonna 2018 oli 15 prosenttia.

Taulukko 4. Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden ikäjakauma vuosina 2018–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

Ikäryhmä	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
15–19 v.	3 882	4 188	4 425	4 725	5 196	5 742	6 216	6 480
20–24 v.	2 064	1 980	1 902	2 022	2 016	1 905	1 836	1 821
25–29 v.	522	567	525	477	402	390	375	324
30–34 v.	222	264	273	294	249	228	201	174
35–39 v.	132	177	171	162	144	123	108	111
40–44 v.	87	114	117	114	87	90	87	66
45–49 v.	48	72	87	63	45	48	48	39
50–54 v.	21	36	48	54	42	30	24	21
55–59 v.	3	24	27	24	24	15	9	9
60–64 v.	0	0	3	3	3	3	3	3
Yhteensä	**6 981**	**7 419**	**7 584**	**7 938**	**8 205**	**8 571**	**8 910**	**9 051**

Vaativan erityisen tuen koulutuksessa olevien äidinkieli on suurimmalla osalla eli noin 85 prosentilla suomi. Kun vuonna 2018 äidinkieleltään suomenkielisiä opiskelijoita oli noin 6 200, niin heidän määränsä oli noussut noin 7 700:een vuonna 2025. Suhteellisesti eniten nousua on ollut muunkielisten kohdalla. Heitä oli vuonna 2018 lähes 600 opiskelijaa, kun vuonna 2025 luku oli noussut lähes 1 100:een, joka on noin 12 prosenttia kaikista opiskelijoista. Äidinkieleltään ruotsinkielisiä on vaativan erityisen tuen koulutuksessa noin 200 vuosittain, mikä on kolme prosenttia kaikista opiskelijoista. Saamenkielisiä opiskelee vaativan erityisen tuen koulutuksessa vain muutama, vuonna 2025 kuusi opiskelijaa (Kuvio 12).

Kuvio 12. Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden äidinkieli vuosina 2018–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

Lähes kaikki äidinkieleltään suomenkieliset suorittavat koulutuksen tai tutkinnon suomen kielellä. Sen sijaan ruotsinkielisistä opiskelijoista huomattavasti isompi osa, vuonna 2025 kolmasosa, suoritti koulutustaan tai tutkintoaan suomen kielellä. Muunkielisistä suurin osa opiskelee suomenkielisessä koulutuksessa, sillä vain neljä prosenttia vuonna 2025 heistä suoritti koulutusta tai tutkintoa ruotsin kielellä (Taulukko 5).

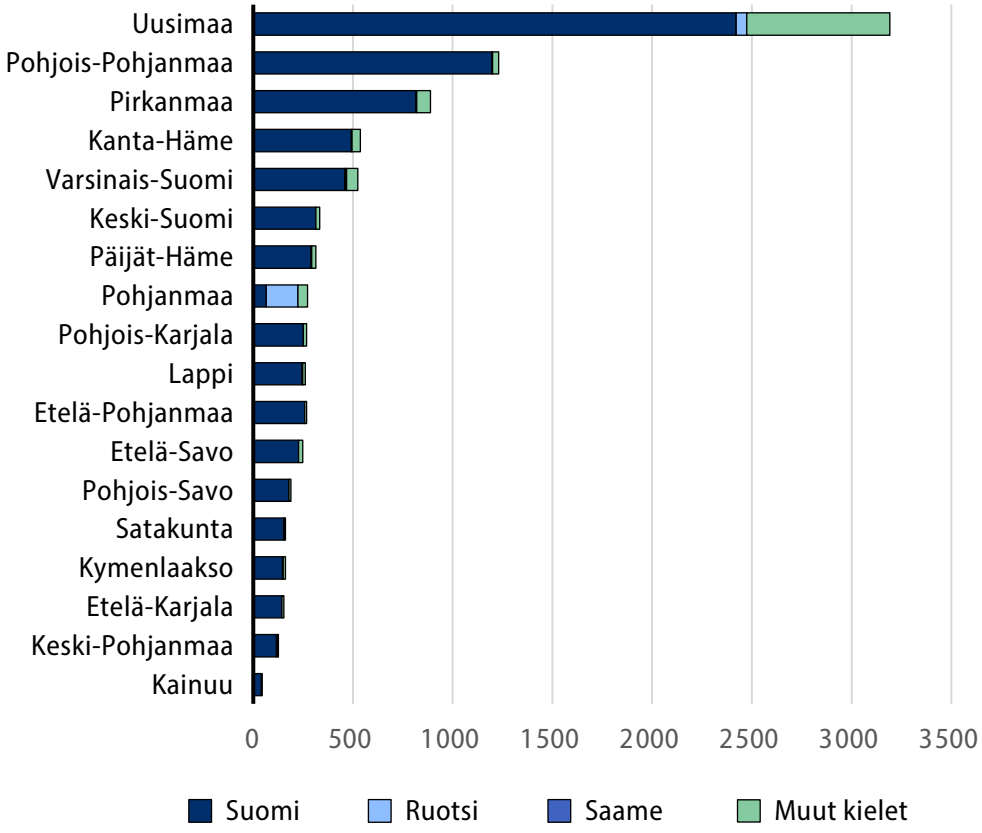
Taulukko 5. Koulutusten ja tutkintojen suorituskielet opiskelijan äidinkielen mukaan. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 4.3.2026.

Opiskelijan äidinkieli	Suorituskieli suomi	%-osuus	Suorituskieli ruotsi	%-osuus
Suomi	7 710	100 %	12	0 %
Ruotsi	78	33 %	156	67 %
Saame	6	100 %	0	0 %
Muu kieli	1 050	96 %	45	4 %

Kuvion 13 mukaan suuri osa, noin 3 200, vaativan erityisen tuen opiskelijoista opiskeli Uudellamaalla vuonna 2025. Toiseksi eniten opiskelijoita on Pohjois-Pohjanmaalla, noin 1 200 opiskelijaa. Näiden kahden maakunnan opiskelijamäärä kattaa lähes puolet (48 prosenttia) kaikista vaativan erityisen tuen opiskelijoista. Muunkielisten opiskelijoiden määrä on myös keskittynyt Uudellemaalle. Pohjanmaa erottautuu muista alueista suurella ruotsinkielisten opiskelijoiden määrällä, mitä selittää ruotsinkielisen koulutustarjonnan keskittyminen kyseiselle alueelle.

Kuvio 13. Vaativan erityisen tuen opiskelijat ja näiden äidinkieli maakunnittain (koulutuksen järjestäjien toimipisteiden perusteella) vuonna 2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 4.3.2026.

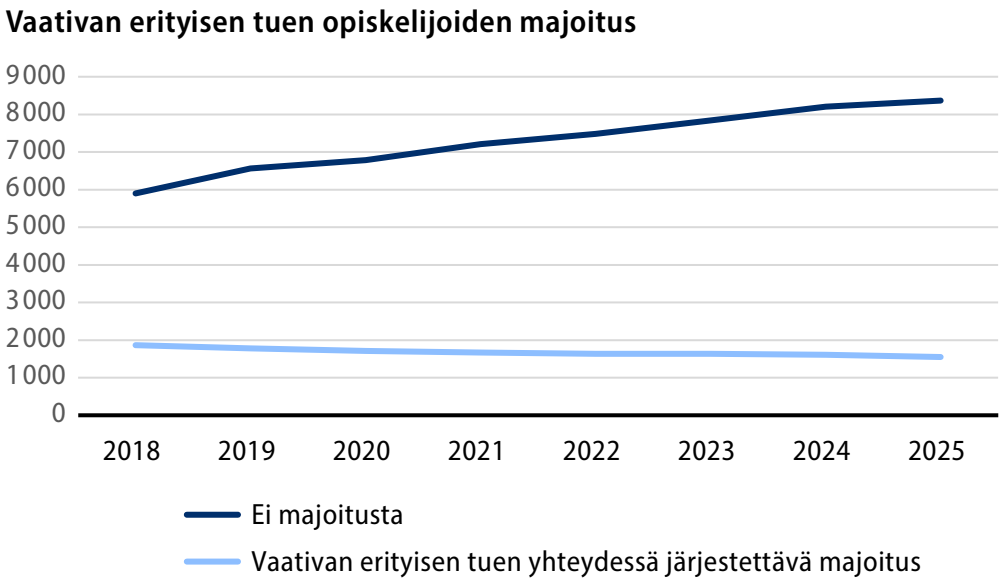
Vaativan erityisen tuen opiskelijat ja näiden äidinkieli maakunnittain

Vaativan erityisen tuen opiskelijoista on noin 15 prosenttia vaativan erityisen tuen yhteydessä järjestettävässä majoituksessa. Majoituksessa olevien määrä on hieman pienentynyt viimeisten vuosien aikana, sillä vuonna 2018 majoituksessa oli lähes

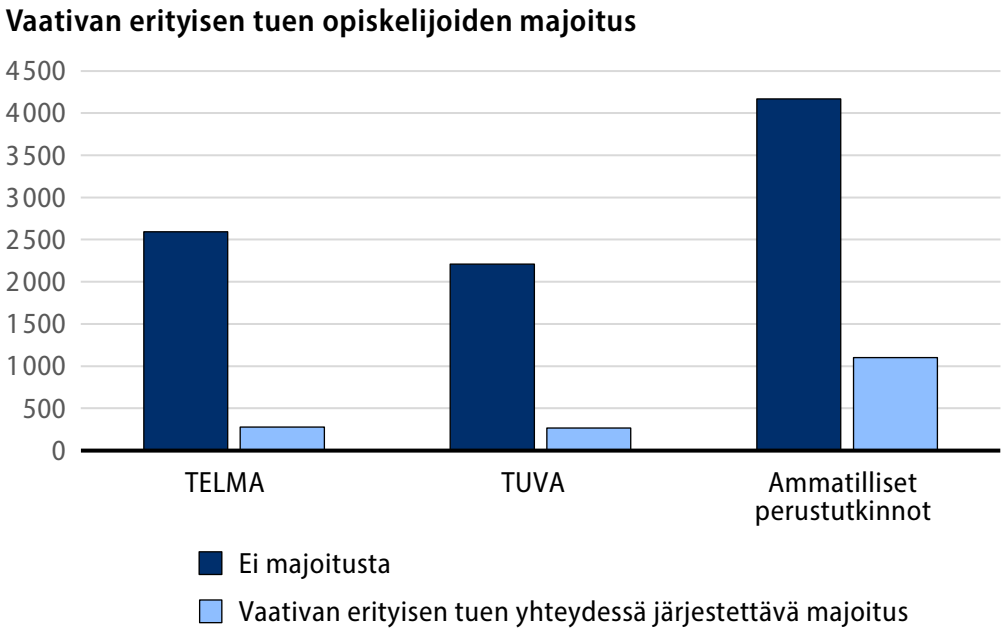
1 900 opiskelijaa, kun vuonna 2025 määrä oli pudonnut noin 1 550:een. Suurin osa opiskelijoista ei ole majoituksessa, ja ei-majoituksessa olevien määrä on jatkuvasti kasvanut vuodesta 2018 lähtien. Vuonna 2018 ei-majoittuvia oli kaikista vaativan erityisen tuen opiskelijoista noin 6 000 (76 prosenttia opiskelijoista), kun vuonna 2015 luku oli noussut lähes 8 400:een (84 prosenttia opiskelijoista) (Kuvio 14). On myös niitä, jotka ovat vain osan vuotta majoituksessa.

Kuvio 14. Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden majoitus vuosina 2018–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 6.2.2026.

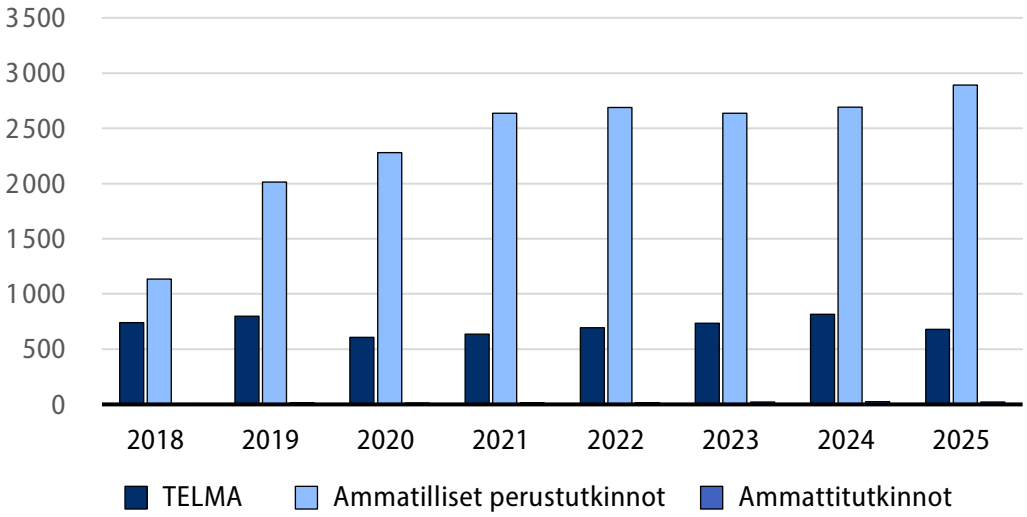
Vaativan erityisen tuen yhteydessä järjestettävässä majoituksessa olevien määrä koulutuksittain on kuvattu Kuviossa 15. Eniten majoituksessa on ammatillisia perustutkintoja suorittavia opiskelijoita, ja heidän osuutensa on yleensäkin suurin vaativan erityisen tuen opiskelijoista. Suhteellisesti vähiten majoituksessa on TELMA-koulutuksen opiskelijoita, 10 prosenttia kaikista TELMA-opiskelijoista, kun taas eniten perustutkinto-opiskelijoita, 21 prosenttia.

Kuvio 15. Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden majoitus koulutuksittain vuonna 2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 6.2.2026.

Suurin osa vaativan erityisen tuen opiskelijoista opiskelee ilman koulutus- tai oppisopimukseen perustuvaa työelämässä oppimisen jaksoa. Koulutussopimusten määrä on lisääntynyt vuodesta 2018 lähtien, mutta kasvu on alkanut tasaantumaan viime vuosina. Vuonna 2025 koulutussopimukseen perustuvassa koulutuksessa opiskeli jo noin 3 500 vaativan erityisen tuen opiskelijaa. Kuvio 16 osoittaa, että tutkintokoulutuksen ohella koulutussopimuksia on tehty myös TELMA-koulutukseen.

Kuvio 16. Koulutussopimukseen perustuvassa koulutuksessa opiskelleet vaativan erityisen tuen opiskelijat koulutuksittain vuosina 2018–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

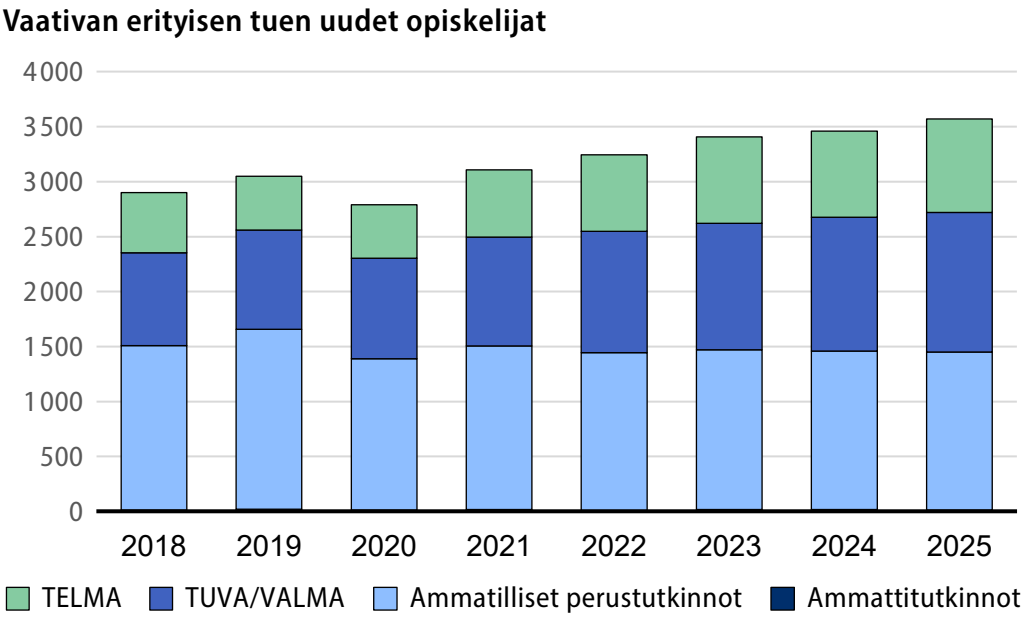

Koulutus	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
TELMA	741	798	606	636	693	735	816	678
Ammatilliset perustutkinnot	1 134	2 013	2 280	2 637	2 688	2 637	2 691	2 892
Ammatti-tutkinnot	6	15	12	15	15	21	24	21

5.1.1 Uudet opiskelijat

Vaativan erityisen tuen vuosittain aloittavien uusien opiskelijoiden määrä on noussut vuoden 2018 vajaasta 2 900 opiskelijasta hieman yli 3 500 opiskelijaan vuonna 2025. Etenkin TELMA- ja TUVA-koulutuksen aloittaneiden määrä on noussut, kun taas tutkintokoulutuksen aloittaneiden määrä on pysynyt kohtuullisen tasaisena ja hieman pienentynyt vuoden 2019 huipun jälkeen (Kuvio 17).

Kuvio 17. Vaativan erityisen tuen uudet opiskelijat koulutus- ja tutkintotyypeittäin vuosina 2018–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

Koulutus	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ammattitutkinnot	12	21	12	18	9	18	18	12
Ammatilliset perustutkinnot	1 497	1 635	1 377	1 488	1 434	1 452	1 440	1 437
TUVA/VALMA	843	903	915	990	1 104	1 152	1 218	1 272
TELMA	549	489	486	612	696	786	783	849

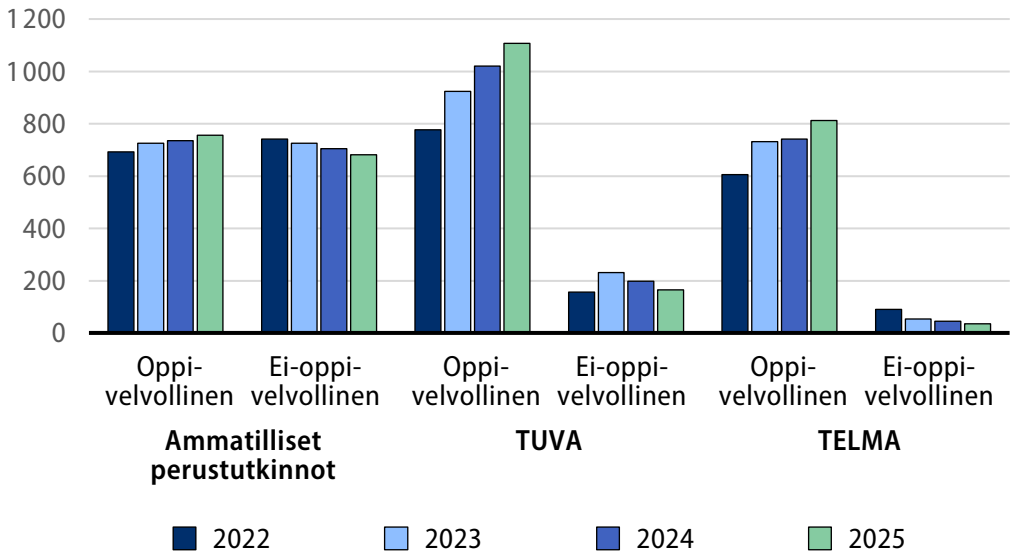
Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden suosimat tutkinnot vuonna 2025 olivat puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinto, liiketoiminnan perustutkinto, logistiikan perustutkinto, ravintola- ja catering-alan perustutkinto sekä ajoneuvoalan perustutkinto. Näissä on aloittanut yhteensä 975 opiskelijaa, kun yhteensä 1 446 opiskelijaa on aloittanut tutkinto- tai tutkinnonosakoulutuksessa (Taulukko 6).

Taulukko 6. Vaativan erityisen tuen uudet opiskelijat tutkinnoittain (tavoite koko tutkinto tai tutkinnon osa/osat) vuonna 2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

Tutkinto	Uusien opiskelijoiden määrä
Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinto	318
Liiketoiminnan perustutkinto	261
Logistiikan perustutkinto	150
Ravintola- ja catering-alan perustutkinto	141
Ajoneuvoalan perustutkinto	105
Tieto- ja viestintätekniikan perustutkinto	75
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto	66
Pintakäsittelyalan perustutkinto	51
Media-alan ja kuvallisen ilmaisun perustutkinto	48
Puutarha-alan perustutkinto	45
Kone- ja tuotantotekniikan perustutkinto	42
Taideteollisuusalan perustutkinto	42
Rakennusalan perustutkinto	15
Maatalousalan perustutkinto	12
Musiikkialan perustutkinto	12
Elintarvikealan perustutkinto	9
Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto	9
Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto	9
Hieronnan ammattitutkinto	6
Matkailualan perustutkinto	6
Tanssialan perustutkinto	6
Tekstiili- ja muotialan perustutkinto	6
Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinto	3
Metsäalan perustutkinto	3
Puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan ammattitutkinto	3
Puuteollisuuden perustutkinto	3

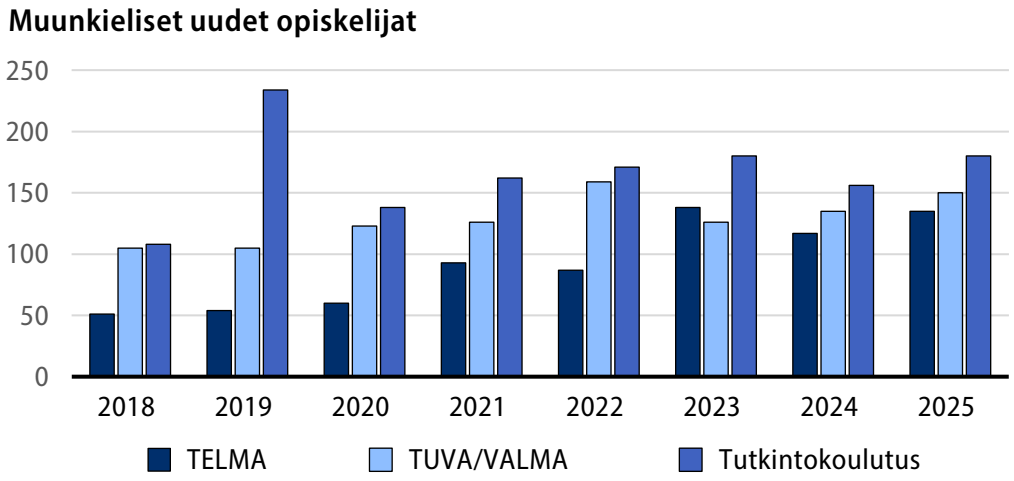
Vaativan erityisen tuen uusista opiskelijoista suurin osa on oppivelvollisia. Vuonna 2025 heitä oli noin 2 700, kun yhteensä uusia opiskelijoita oli noin 3 550. Ei-oppivelvollisia on etenkin tutkintotavoitteisessa koulutuksessa, kun taas TELMA- ja TUVA-koulutuksessa aloittavista suurin osa on oppivelvollisia. Kaikissa koulutustyypeissä oppivelvollisten määrä on noussut vuodesta 2022 lähtien (Kuvio 18).

Kuvio 18. Vaativan erityisen tuen uusien opiskelijoiden oppivelvollisuus koulutuksittain vuosina 2022–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

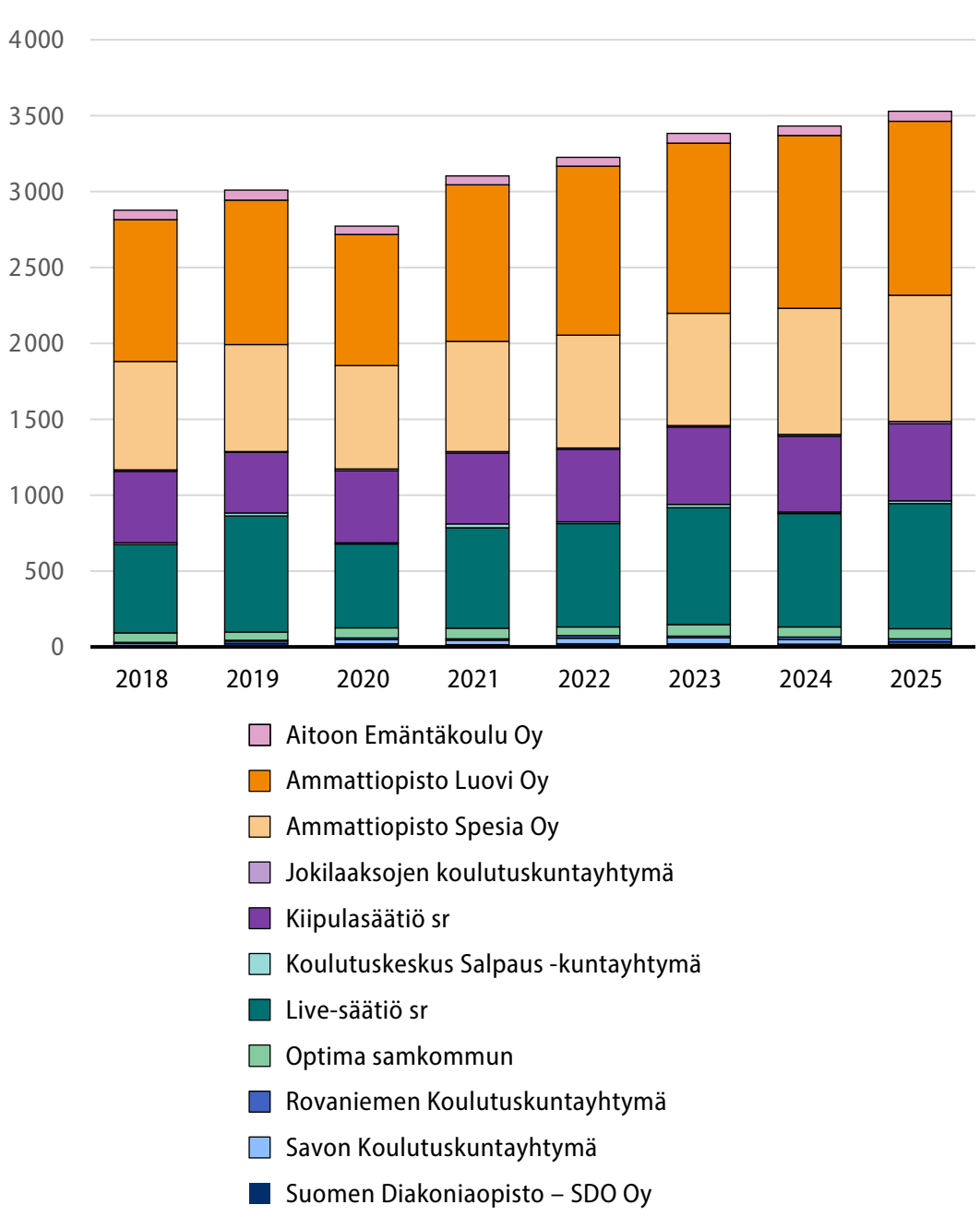
Muunkielisten uusien opiskelijoiden määrä on ollut kasvussa vuodesta 2018 lähtien. Erityisesti TELMA-koulutuksen aloittaneissa muunkielisten määrä on noussut tasaisesti, mutta myös tutkinto- ja VALMA/TUVA-koulutuksessa muunkielisten uusien opiskelijoiden määrä on ollut kasvussa (Kuvio 19).

Kuvio 19. Vaativan erityisen tuen muunkieliset uudet opiskelijat vuosina 2022–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

Vaativan erityisen tuen uusien opiskelijoiden määrä on lisääntynyt tasaisesti vuodesta 2018 lähtien. Vuonna 2025 uusia opiskelijoita oli yhteensä noin 3 500. Suurin osa vaativan erityisen tuen uusista opiskelijoista aloittaa opintonsa ammatillisessa erityisoppilaitoksessa. Eniten opiskelijoita aloittaa Ammattiopisto Luovissa, jossa vuodesta 2021 lähtien on aloittanut yli tuhat uutta opiskelijaa vuodessa. Toiseksi eniten opiskelijoita aloittaa Ammattiopisto Spesiassa, noin 800 vuodessa, ja lähes saman verran Ammattiopisto Livessä (Livesäätiö sr). Kiipulan ammattiopistossa (Kiipulasäätiö sr) aloittaa vuodessa noin 500 uutta opiskelijaa ja Aitoon koulutuskeskuksessa (Aitoon Emäntäkoulu Oy) hieman yli 50. Rajatun vaativan erityisen tuen järjestämisluvan omaavissa yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa opintonsa aloittaa vuosittain vaativan erityisen tuen opetuksessa noin 15–20 opiskelijaa / koulutuksen järjestäjä (Kuvio 20).

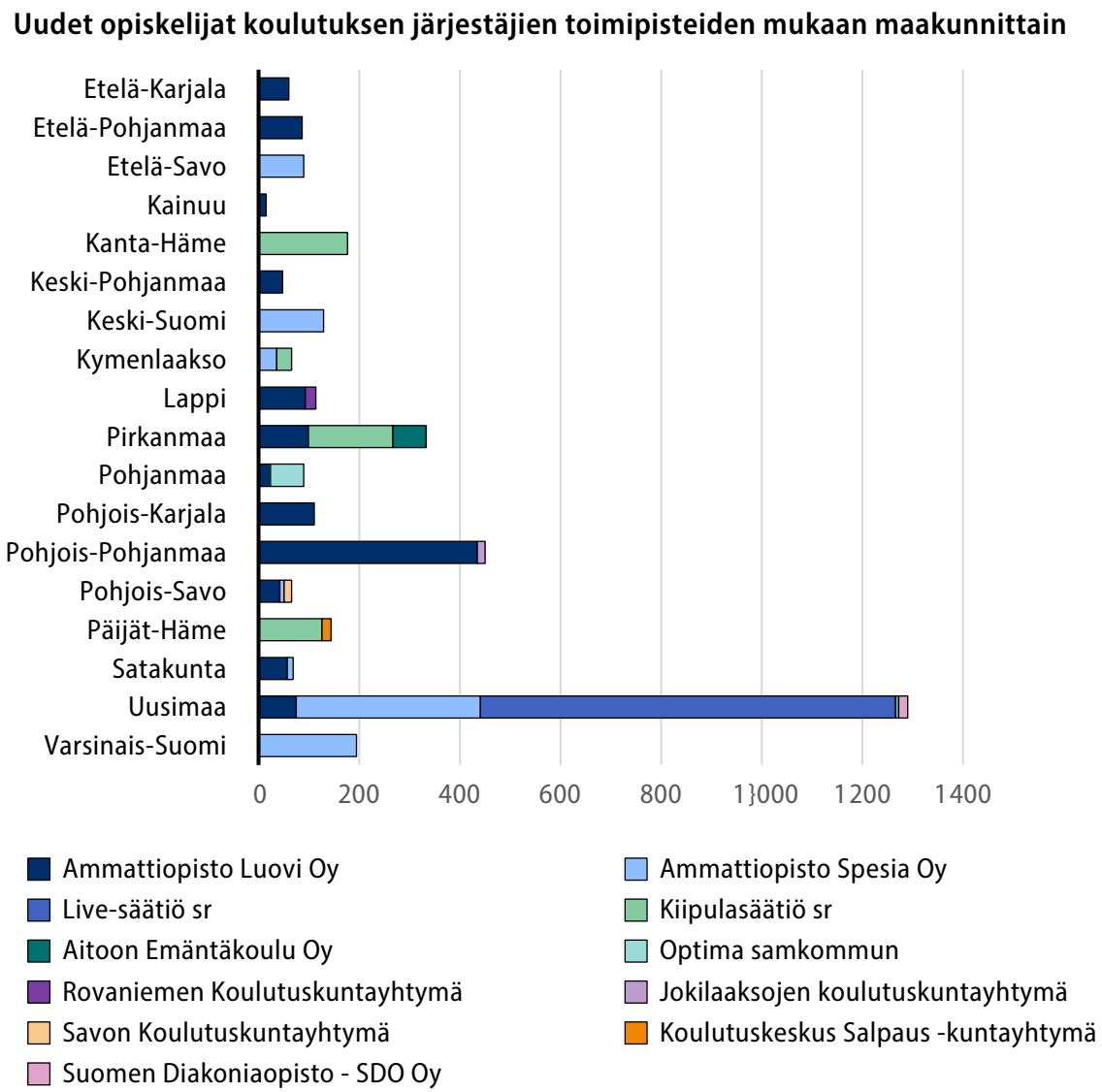
Kuvio 20. Vaativan erityisen tuen uudet opiskelijat koulutuksen järjestäjittäin vuosina 2018–2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

Koulutuksen järjestäjä	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aitoon Emäntäkoulu Oy	63	66	54	57	57	66	63	66
Ammattiopisto Luovi Oy	933	951	864	1 032	1 113	1 119	1 137	1 146
Ammattiopisto Spesia Oy	714	705	681	726	744	741	831	831
Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä	9	6	12	9	9	9	12	15
Kiipulasäätiö sr	471	399	474	468	477	510	501	507
Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä	12	18	9	24	12	21	9	18
Live-säätiö sr	582	765	552	663	681	771	747	825
Optima samkommun	63	54	66	69	57	75	66	66
Rovaniemen Koulutuskuntayhtymä	6	6	12	9	18	12	18	21
Savon Koulutuskuntayhtymä	12	15	27	30	36	39	30	15
Suomen Diakoniaopisto – SDO Oy	12	24	21	15	21	21	18	18

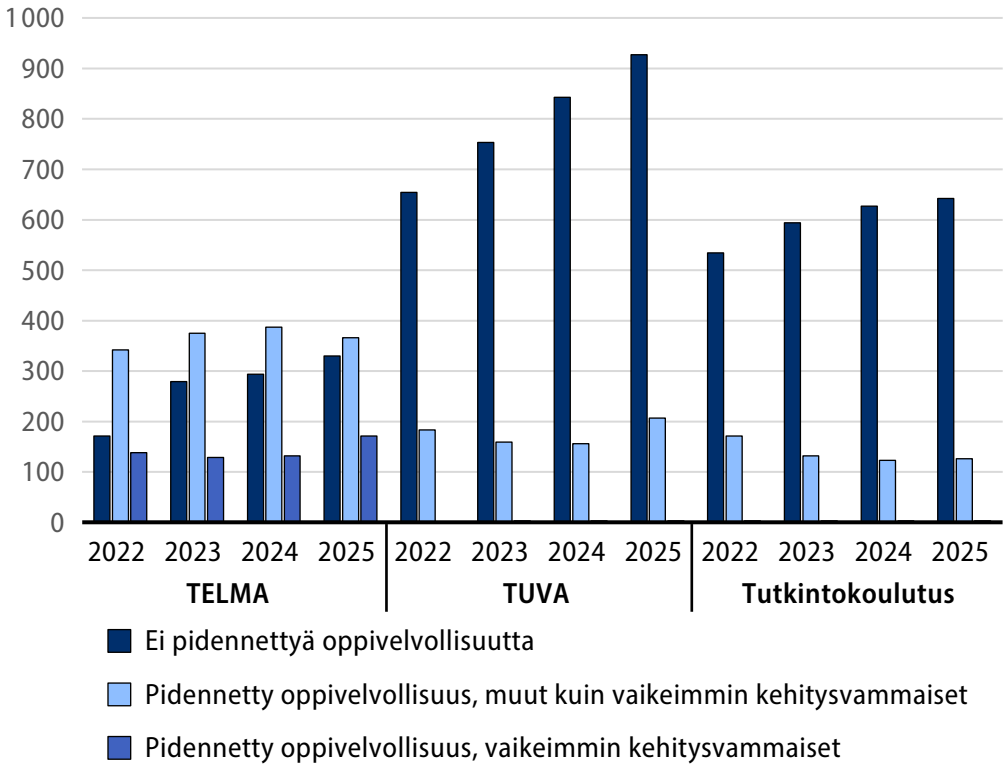
Vaativan erityisen tuen uudet opiskelijat koulutuksen järjestäjien maakunnittaisten toimipisteiden mukaan vuonna 2025 on koottu Kuvioon 21. Osa koulutuksen järjestäjistä on keskittänyt toimipisteet selkeästi yhden maakunnan alueelle, kun taas osalla on toimipisteitä hyvinkin kattavasti eri maakunnissa. Tämä tarkoittaa, että myös uudet opiskelijat sijoittuvat eri koulutuksen järjestäjillä hyvinkin eri tavoin, kun tarkastellaan maakuntakohtaista jakautumista.

Kuvio 21. Vaativan erityisen tuen uudet opiskelijat koulutuksen järjestäjien toimipisteiden mukaan maakunnittain vuonna 2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 6.3.2026.

Vuonna 2025 vaativana erityisenä tukena koulutuksensa aloittaneista oppivelvollisista opiskelijoista oli opiskellut perusopetuksessa ilman pidennettyä oppivelvollisuutta 1 899 opiskelijaa (68 prosenttia). Pidennetty oppivelvollisuus oli puolestaan taustalla yhteensä 874 opiskelijalla (32 prosenttia), ja näistä vaikeimmin kehitysvammaisia 177 opiskelijaa (20 prosenttia) ja muita kuin vaikeimmin kehitysvammaisia 697 opiskelijaa (80 prosenttia). Pidennetyn oppivelvollisuuden vaikeimmin kehitysvammaisista lähes kaikki opiskelevat TELMA-koulutuksessa, kun taas muista pidennetyn oppivelvollisuuden opiskelijoista vuonna 2025 oli 48 prosenttia TUVA- ja tutkintokoulutuksessa. Suurin määrä vaativan erityisen tuen opintonsa aloittaneista oppivelvollisista aloittaa TUVA-koulutuksessa ja he eivät ole olleet perusopetuksessa pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä (Kuvio 22).

Kuvio 22. Vaativan erityisen tuen koulutuksen aloittaneiden oppivelvollisten perusopetustausta vuosina 2022–2025. Lähde: Vipunen, Oppivelvollisten opintojen kulku, päivittyvä raportti, 19.3.2026.

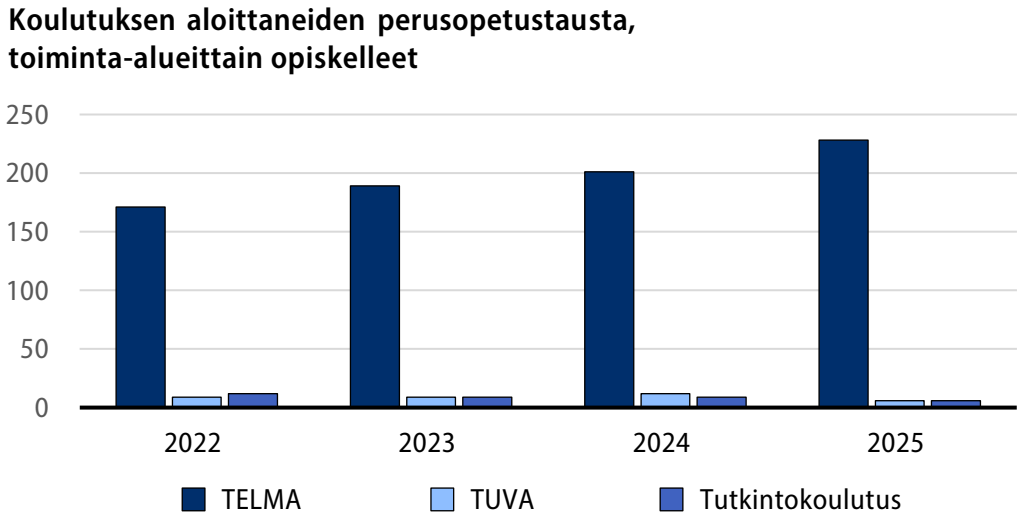
Taulukossa 7 esitetään oppivelvollisuusikäisten vaativan erityisen tuen opiskelijoiden aloitusmäärien muutosprosentit perusopetustaustan mukaan. Taustaltaan perusopetuksen ei-pidennetyn oppivelvollisuuden suorittaneiden opiskelijoiden kohdalla kasvua vuodesta 2022 vuoteen 2025 on 40 prosenttia, kun taas pidennetyn oppivelvollisuuden suorittaneiden kohdalla kasvua on 4,5 prosenttia. Vaikeimmin kehitysvammaisten kohdalla kasvua on ollut erityisesti vuonna 2025, edellisestä vuodesta kasvua oli 28 prosenttia.

Taulukko 7. Vaativan erityisen tuen koulutuksen aloittaneiden oppivelvollisten määrien muutosprosentit perusopetustaustan mukaan vuosina 2022–2025.

Vuosi	Ei pidennettyä oppivelvollisuutta	Pidennetty oppivelvollisuus, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	Pidennetty oppivelvollisuus, vaikeimmin kehitysvammaiset
Koulutuksen aloittaneiden muutos-% edelliseen vuoteen			
2023	19,6 %	-4,3 %	-4,3 %
2024	8,5 %	0,0 %	2,2 %
2025	7,7 %	5,0 %	28,3 %
Koulutuksen aloittaneiden muutos-% vuodesta 2022			
2023	19,6 %	-4,3 %	-4,3 %
2024	29,8 %	-4,3 %	-2,1 %
2025	39,7 %	0,4 %	25,5 %

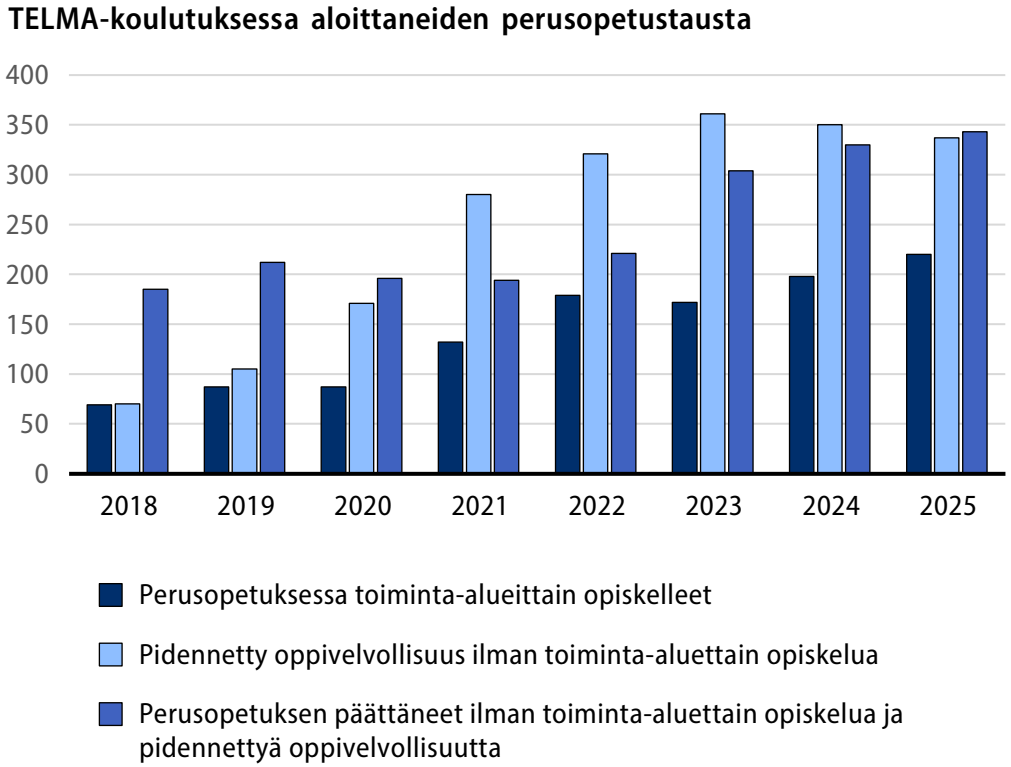
Oppivelvollisista vaativan erityisen tuen uusista opiskelijoista perusopetuksessa toiminta-alueittain opiskelleiden määrä on viime vuosina noussut vajaasta 200:sta noin 240:een. Lähes kaikki toiminta-alueittain opiskelleista aloittavat opintonsa TELMA-koulutuksessa, mutta vuosittain myös muutama aloittaa TUVA- ja tutkintokoulutuksessa (Kuvio 23).

Kuvio 23. Vaativan erityisen tuen koulutuksen aloittaneiden oppivelvollisten perusopetustausta, toiminta-alueittain opiskelleet vuosina 2022–2025. Lähde: Vipunen, Oppivelvollisten opintojen kulku, päivittyvä raportti, 19.3.2026.

TELMA-koulutuksen aloittaneista (kyseisenä vuonna perusopetuksen päättäneet) oli vuonna 2025 perusopetuksessa toiminta-alueittain opiskelleita 220 (24 %), pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaita ilman toiminta-alueittain opiskelua 337 (37 %) ja ilman pidennettyä oppivelvollisuutta opiskelleita 343 (38 %) (Kuvio 24). Verrattaessa aikaisempiin vuosiin ennen oppivelvollisuuden (v. 2021) alkua havaitaan, että eniten on noussut niiden määrä, jotka ovat olleet perusopetuksessa pidennetyssä oppivelvollisuudessa. Määrällisesti eniten TELMA-koulutuksessa aloittaa vuosittain opiskelijoita, jotka ovat opiskelleet joko ilman pidennettyä oppivelvollisuutta tai pidennetyssä oppivelvollisuudessa ilman toiminta-alueittaista opiskelua. Kuitenkin myös toiminta-alueittain opiskelleiden määrä on noussut tasaisesti, sillä vuonna 2018 heitä oli vajaa 70 ja vuonna 2025 yli 200.

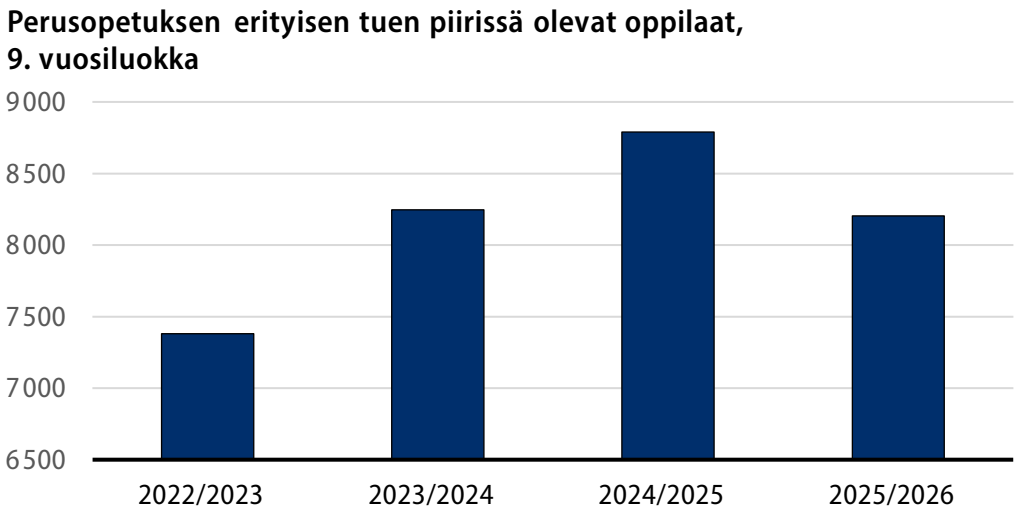
Kuvio 24. TELMA-koulutuksessa aloittaneiden (perusopetuksen päättäneet) perusopetustausta vuosina 2018–2025. Lähde: Koski-erillispoiminta, 12/2025.

5.2 Perusopetuksen oppilaat

Perusopetuksessa on ollut 2020-luvulla erityisen tuen piirissä 52 000–60 000 oppilasta vuosittain. Vuosiluokittain tarkasteltuna erityisen tuen piirissä on eniten oppilaita 9-vuosiluokalla, mikä kertoo siitä, että osa oppilaista tulee erityisen tuen piiriin perusopetusta suorittaessaan. 9. vuosiluokalla erityisen tuen piirissä olleiden määrä on viime vuosina vaihdellut vajaasta 7 400:sta lähes 9 000 oppilaaseen (Kuvio 25).

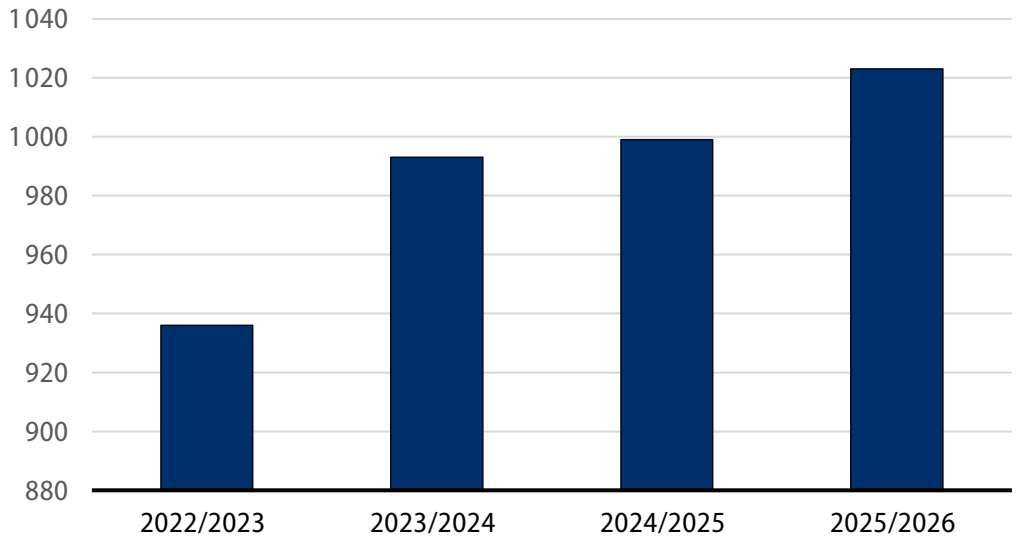
Kuvio 25. Perusopetuksen erityisen tuen piirissä olevat oppilaat 9. vuosiluokalla lukuvuosina 2022/2023–2025/2026. Lähde: Vipunen, Erityisen tuen piirissä olevat oppilaat, 28.1.2026.

Pidennetty oppivelvollisuus tarkoittaa, että vammaisuuden tai sairauden vuoksi tukea tarvitseva lapsi aloittaa perusopetuksen 6-vuotiaana eli vuotta aiemmin kuin muut lapset. Tämä mahdollistaa joustavan 11-vuotisen perusopetuksen ja edellyttää aina erityisen tuen päätöstä. Tavoitteena on varmistaa lapselle oikea-aikainen tuki ja opetus pienryhmässä tai toiminta-alueittain. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia on vuosittain yhteensä vuosiluokilla 1.–9. noin 10 000 oppilasta. Vuosiluokalla 9. eli perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyviä on ollut viime vuosina noin tuhat oppilasta vuodessa (Kuvio 26).

Kuvio 26. Perusopetuksen pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaat, 9. vuosiluokka lukuvuosina 2022/2023–2025/2026. Lähde: Vipunen, Erityisen tuen piirissä olevat oppilaat, 28.1.2026.

Perusopetuksen pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat oppilaat, 9. vuosiluokka

Oppivelvollisuuslakiin tuli muutos 1.8.2026, jonka jälkeen ei tehdä enää päätöksiä pidennetystä oppivelvollisuudesta vaan varhennetusta oppivelvollisuudesta. Oikeus varhennettuun oppivelvollisuuteen on lapsilla, joiden arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tulee

tehdä ennen perusopetuksen alkamista ja se ei ole voimassa perusopetuksen alkamisen jälkeen.[50] Perusopetukseen siirtyessä lapselle tehdään tukea koskeva päätös.

Jos oppilas ei opiskele perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyä oppiaineen oppimäärään kokonaisuudessaan, hänelle voidaan määritellä matalampia tavoitteita tai hänen opiskelemiaan sisältöjä vähennetään. Aiemmin puhuttiin perusopetuksen oppimäärän yksilöllistämisestä, mutta 1.8.2025 lähtien kyse on ollut perusopetuksen oppimäärän rajaamisesta. Kyse on viimesijaisesta keinosta, eli oppiaineen oppimäärän rajaaminen tehdään vasta silloin, jos oppilas ei kykene ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista huolimatta suoriutumaan hyväksytysti (arvosana välttävä eli 5) perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista.[51]

Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan opiskelleiden määrät ovat pysyneet viime vuosina kohtuullisen tasaisina. Vähintään neljän oppiaineen oppimäärä on yksilöllistetty 9. vuosiluokan oppilaista lukuvuosittain noin 1 400–1 600 oppilaalle ja 2–3 oppiaineen yksilöllistäminen on tehty hieman alle tuhannelle oppilaalle vuosittain (Taulukko 8).

Taulukko 8. Yksilöllistetyn oppimäärän mukaiset 9. vuosiluokan oppilasmäärät määrät lukuvuosina 2019/2020–2025/2026. Lähde: Vipunen, Oppimäärän yksilöllistäminen, 17.6.2026.

Lukuvuosi	Vähintään neljän oppiaineen oppimäärä yksilöllistetty	2–3 oppiaineen oppimäärä on yksilöllistetty	Yhden oppiaineen oppimäärä on yksilöllistetty
2019/2020	1 521	888	1 020
2020/2021	1 602	933	1 029
2021/2022	1 530	924	1 029
2022/2023	1 479	873	1 023
2023/2024	1 422	804	1 002
2024/2025	1 371	807	1 047

50 Opetushallitus, Pidennetty ja varhennettu oppivelvollisuus

51 Opetushallitus, Oppiaineen oppimäärän rajaaminen

Perusopetuksen toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa opiskellaan oppiainejaon sijaan toiminta-alueittain. Ensisijainen oikeus oppilaalla on opiskella oppiaineittain. Toiminta-alueittain järjestettävään opetukseen siirrytään silloin, kun oppilas ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi eikä ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista tai oppimäärien rajaamisesta huolimatta pysty opiskelemaan oppiaineittain. Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa olevan oppilaan oppimisen tavoitteet määritellään toiminta-alueittain, joita ovat motoriset taidot, kieli- ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot sekä kognitiiviset taidot.[52]

Perusopetuksen pidennetyn oppivelvollisuuden opiskelijoista noin viidesosa opiskelee toiminta-alueittain. Taulukkoon 9 on koottu lukuvuonna 2025–2026 vuosiluokkaiset tiedot pidennetyn oppivelvollisuuden oppilasmäärästä ja kuinka moni näistä opiskelee toiminta-alueittain. Vuosiluokkien kesken on pieniä eroja sekä pidennetyssä oppivelvollisuudessa että toiminta-alueittain opiskelevien osalta, mutta näiden suhde pysyy suhteellisen samanlaisena eri vuosiluokilla. Muutama oppilas vuosittain opiskelee toiminta-alueittain ilman pidennettyä oppivelvollisuutta.

Taulukko 9. Pidennetyn oppivelvollisuuden ja toiminta-alueittain opiskelevien määrät vuosiluokittain lukuvuonna 2025/2026. Lähde: Vipunen, Erityisen tuen piirissä olevat oppilaat, 28.1.2026.

Vuosiluokka	Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilasmäärä	*joista opiskelee toiminta-alueittain*
1. vuosiluokka	1 089	183
2. vuosiluokka	1 200	237
3. vuosiluokka	1 167	243
4. vuosiluokka	1 101	195
5. vuosiluokka	1 134	222
6. vuosiluokka	1 125	234
7. vuosiluokka	1 005	216
8. vuosiluokka	969	213
9. vuosiluokka	1 023	234

52 Opetushallitus, Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Lukuvuonna 2022/2023 erityisen tuen päätöksen saaneista 9. vuosiluokalla opiskeli toiminta-alueittain 222, kun lukuvuonna 2025/2026 heitä oli 246. Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaiden määrä on ollut hieman kasvusuunnassa viime vuosina, ja lähes kaikilla toiminta-alueittain opiskelevilla on myös pidennetty oppivelvollisuus (Taulukko 10).

Taulukko 10. Perusopetuksen 9. luokan keväällä erityisen tuen päätöksen saaneet, toiminta-alueittain opiskelevat ja pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaat. Lähde: Vipunen, Erityisen tuen piirissä olevat oppilaat, 28.1.2026.

Lukuvuosi	Oppilaat, joilla on erityisen tuen päätös	*joista opiskelee toiminta-alueittain*	Pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaat	*joista opiskelee toiminta-alueittain*
2022/2023	7 380	222	936	210
2023/2024	8 247	237	993	225
2024/2025	8 790	243	999	234
2025/2026	8 205	246	1 023	234

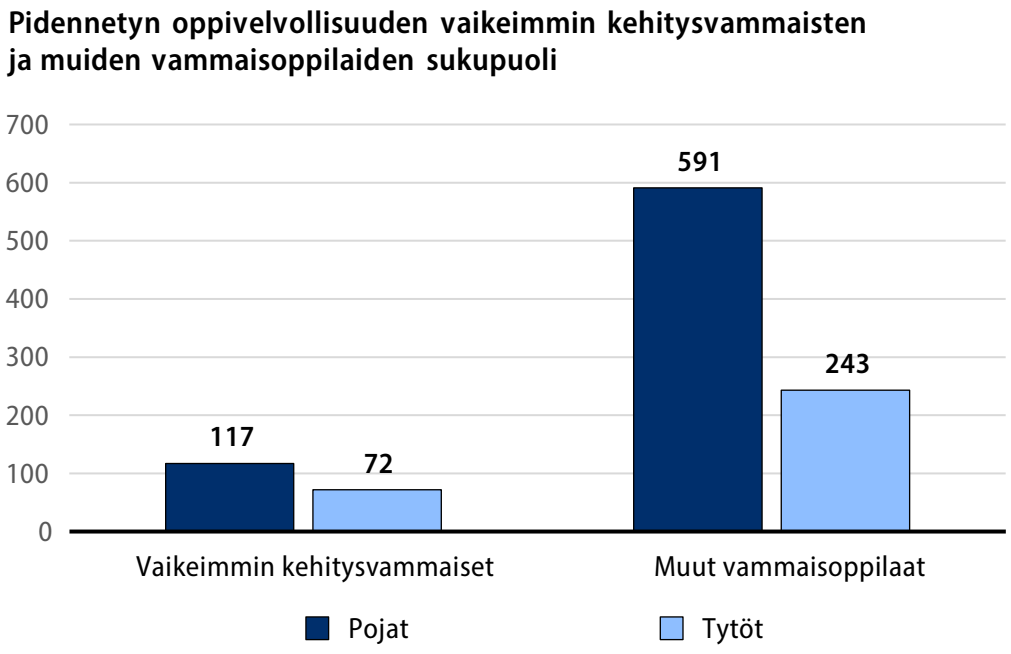
Erityisen tuen päätöksen saaneiden pidennettyä oppivelvollisuutta suorittavien vaikeimmin kehitysvammaisten oppilasmäärässä on ollut hivenen nousua viime vuosien aikana. Lähes 90 prosenttia vaikeimmin kehitysvammaisista opiskelee toiminta-alueittain, mutta osa suorittaa perusopetuksen myös oppiaineittain. Muista vammaisopiskelijoista puolestaan vain pieni osa, alle 10 prosenttia, opiskelee toiminta-alueittain (Taulukko 11).

Taulukko 11. Perusopetuksen 9. vuosiluokan pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaat ja toiminta-alueittain opiskelevat vaikeimmin kehitysvammaiset ja muut vammaisoppilaat lukuvuosina 2022/2023–2025/2026. Lähde: Vipunen, Erityisen tuen piirissä olevat oppilaat, 28.1.2026.

Lukuvuosi	Vaikeimmin kehitys-vammaiset	*joista opiskelee toiminta-alueittain*	Muut vammais-oppilaat	*joista opiskelee toiminta-alueittain*
2022/2023	162	144	774	66
2023/2024	171	144	822	81
2024/2025	204	183	795	51
2025/2026	189	162	834	69

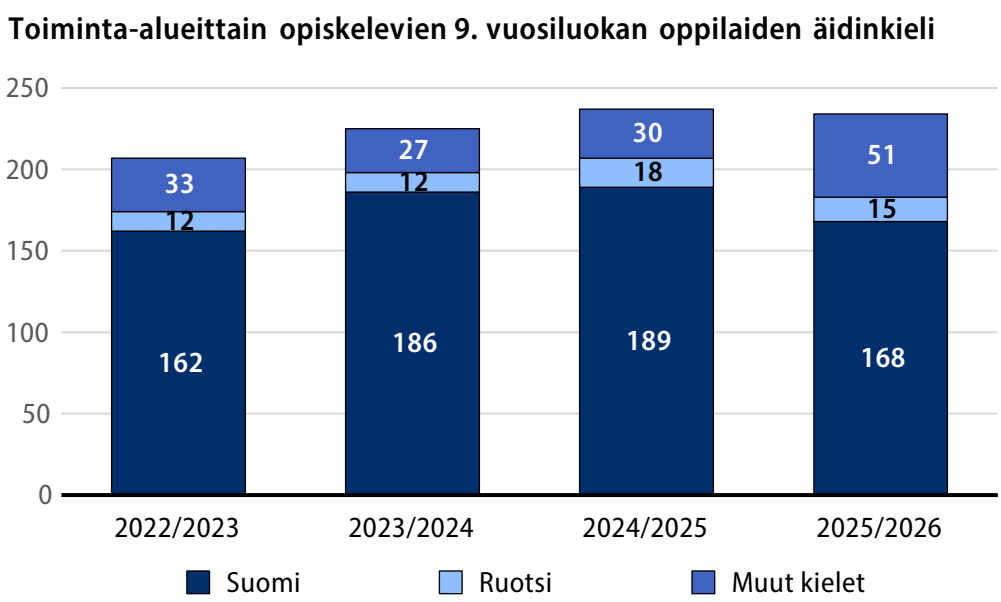
Poikien osuus on 2/3 pidennetyn oppivelvollisuuden vammaisoppilaista. Lukuvuonna 2025/2026 9. vuosiluokan vaikeimmin kehitysvammaisista poikia oli 117 ja tyttöjä 72 ja muista vammaisoppilaista poikia 591 ja tyttöjä 243 (Kuvio 27).

Kuvio 27. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien 9. vuosiluokan oppilaiden vaikeimmin kehitysvammaisten ja muiden vammaisoppilaiden sukupuoli lukuvuonna 2025/2026. Lähde: Vipunen, Erityisen tuen piirissä olevat oppilaat, 28.1.2026.

Toiminta-alueittain opiskelevista suurin osa on äidinkieleltään suomenkielisiä. Heidän osuutensa kaikista toiminta-alueittain opiskelevista on vajaa 80 prosenttia, ruotsinkielisten alle 10 prosenttia ja muunkielisten osuus on hieman vaihdellut vuosien välillä ollen keskimäärin noin 15 prosentissa. Vuosien kesken on jonkin verran eroja, ja esimerkiksi lukuvuonna 2025/2026 muunkielisten osuus nousi yli 20 prosenttiin. Kuvioon 28 on koottu 9. vuosiluokan oppilaiden määrät äidinkielen mukaan lukuvuodesta 2022/2023 lähtien.

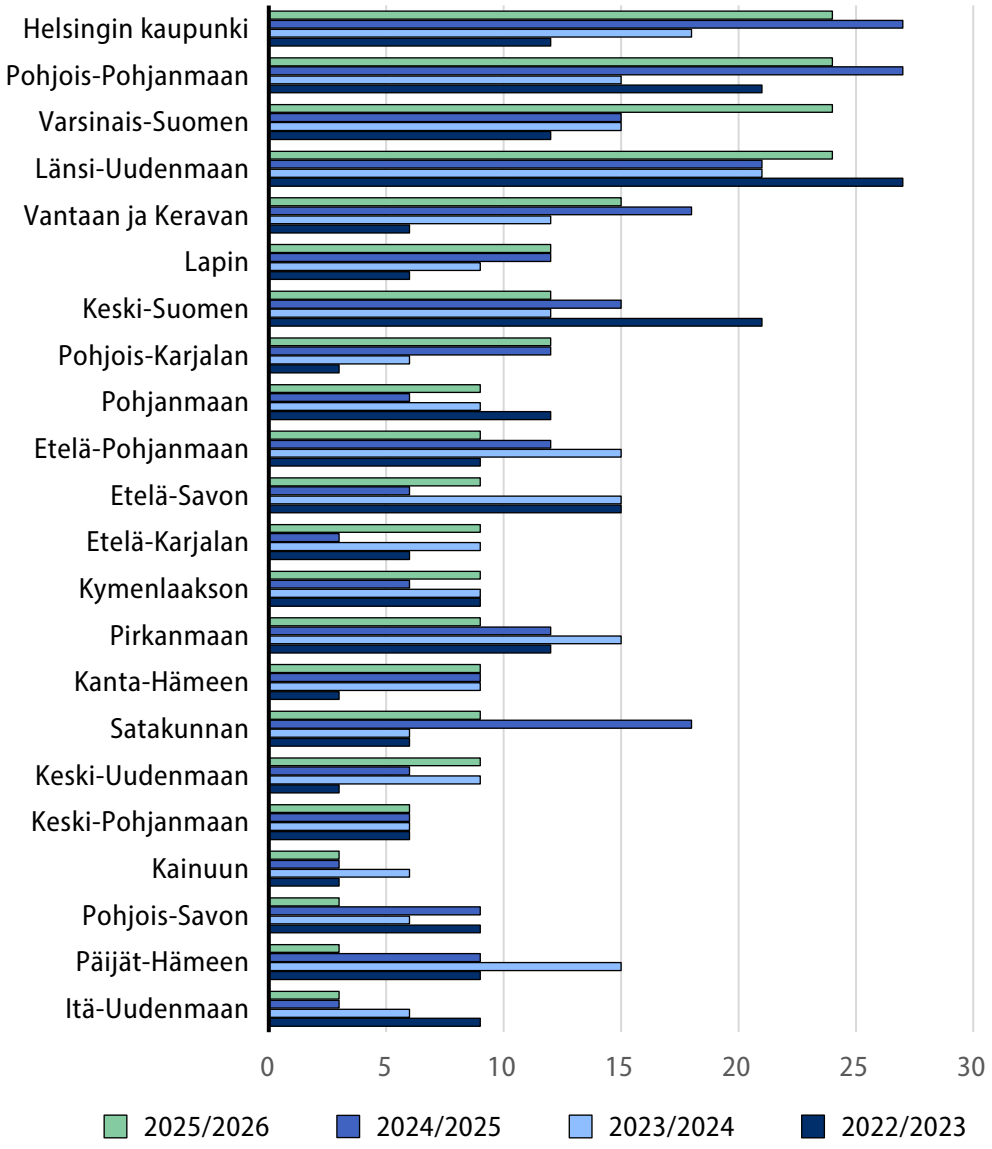
Kuvio 28. Perusopetuksessa toiminta-alueittain opiskelevien 9. vuosiluokan oppilaiden äidinkieli lukuvuosina 2022/2023–2025/2026. Lähde: Vipunen, Erityisen tuen piirissä olevat oppilaat, 28.1.2026.

Toiminta-alueittain opiskelevia oppilaita on määrällisesti eniten Helsingin kaupungin, Länsi-Uudenmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Keski-Suomen hyvinvointi-alueilla. Vähiten toiminta-alueittain opiskelevia oppilaita on Kainuun, Keski-Pohjanmaan, Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen, Keski-Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan hyvinvointialueilla (Kuvio 29). Tarkasteltaessa absoluuttisia määriä tulee ottaa huomioon, että kyseiset hyvinvointialueet ovat myös asukasluvultaan huomattavasti pienempiä kuin ne alueet, joilla on enemmän toiminta-alueittain opiskelleita oppilaita.

Kuvio 29. Perusopetuksen 9. vuosiluokan toiminta-alueittain opiskelleet oppilaat hyvinvointialueittain (+ Helsinki) lukuvuosina 2022/2023–2025/2026. Lähde: Vipunen, Erityisen tuen piirissä olevat oppilaat, 28.1.2026.

9. vuosiluokalla toiminta-alueittain opiskelleet hyvinvointialueittain, mukana Helsinki

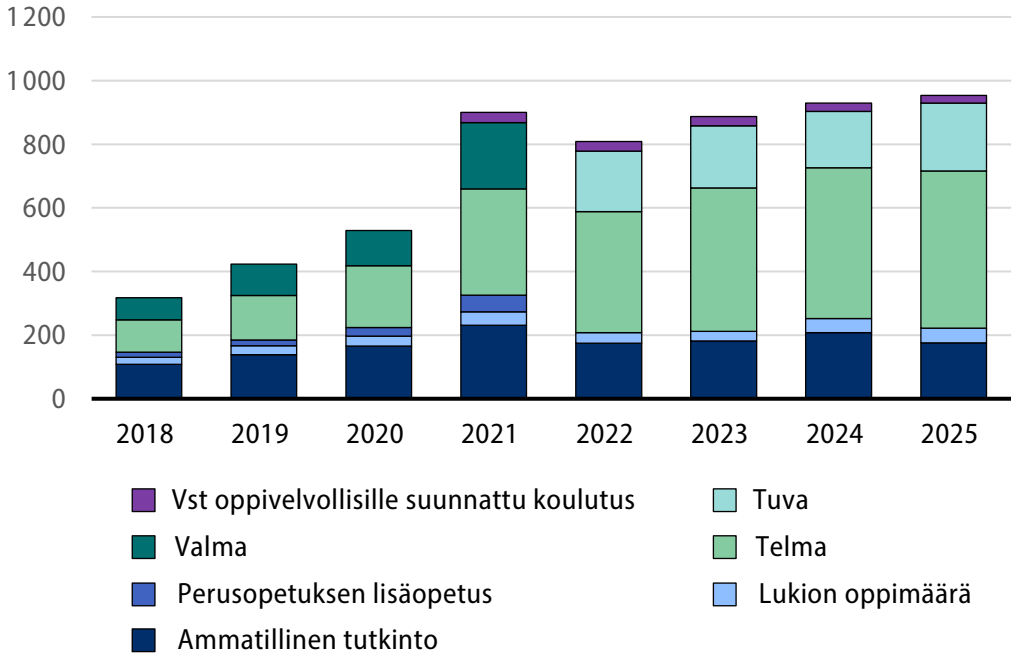

5.2.1 Sijoittuminen perusopetuksen jälkeen

Perusopetuksen pidennetyn oppivelvollisuuden piiristä jatko-opintoihin siirtyneiden määrä on noussut tasaisesti viime vuosina. Selkeä nousu tapahtui vuonna 2021 oppivelvollisuuden laajentuessa. Kun vuonna 2018 toiselle asteelle ja perusopetuksen lisäopetukseen siirtyi 317 oppilasta, luku oli noussut 930:een vuonna 2025. Perusopetuksessa pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olleista suurin osa siirtyy Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan eli TELMA-koulutukseen. Aiemmin ammatilliseen tutkintokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen sijoittui lähes yhtä iso osa, mutta 2020-luvulla TELMA-koulutukseen on sijoittunut noin puolet perusopetuksessa pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olleista (Kuvio 30).

Kuvio 30. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olleiden sijoittuminen perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen vuosina 2018–2025. Lähde: Koski-erillispoiminta, 12/2025.

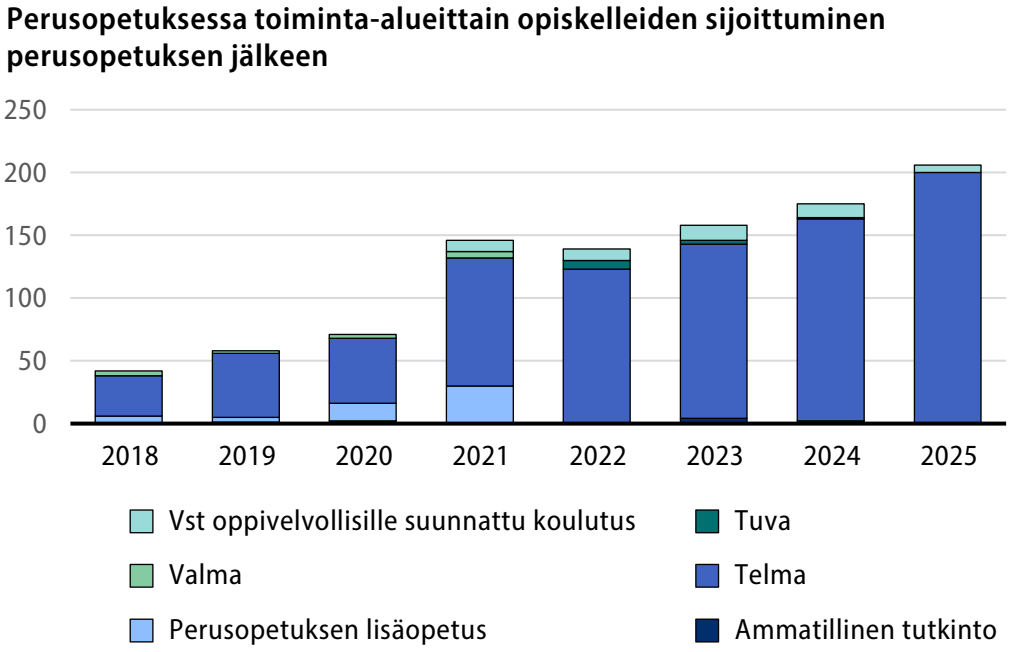
Pidennetyn oppivelvollisuuden opiskelijoiden sijoittuminen perusopetuksen jälkeen

Perusopetuksessa toiminta-alueittain opiskelleista lähes kaikki siirtyvät TELMA-koulutukseen perusopetuksen jälkeen. Myös toiminta-alueittain opiskelleiden toiselle asteelle siirtyneiden määrät ovat kasvaneet tasaisesti vuodesta 2018

lähtien. Vuonna 2021 on nähtävissä selkeä kasvu, mutta opiskelijamäärät eivät ole tasoittuneet tämän jälkeen, vaan opiskelijamäärien kasvu on ollut jatkuvaa (Kuvio 31).

Kuvio 31. Toiminta-alueittain (pidennetty oppivelvollisuus) opiskelleiden sijoittuminen perusopetuksen jälkeen vuosina 2018–2025. Lähde: Koski-erillispoiminta, 12/2025.

5.3 Yhteis- ja jatkuva haku

Keväästä 2021 lukien perusopetuksen päättävillä on ollut hakeutumisvelvollisuus oppivelvollisuuslain mukaiseen koulutukseen. Vuodesta 2022 alkaen vaativana erityisenä tukena järjestettävä koulutus on ollut mukana perusopetuksen jälkeisen koulutuksen yhteishaussa. Hakukohteena on voinut olla vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävä koulutus tutkinto- tai TUVA-koulutukseen, ja lisäksi TELMA, joka järjestetään aina vaativan erityisen tuen koulutuksena. Yhteishaun lisäksi on järjestetty täydentävä haku ja jatkuva haku. Pääosa vaativan erityisen tuen opiskelijoista on valittu yhteishaun kautta. Oppivelvollisia myös ohjataan koulutuksiin ja heille tulee osoittaa koulutuspaikka, jos he eivät ole jatkaneet perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen oppivelvollisuuslain mukaisesti. Tällöin he eivät tilastoidu hakutilastoihin hakijoina. Myöskään kaikki jatkuvan haun opiskelupaikat eivät ole Opintopolun palvelussa eivätkä siten rekisteröidy hakutilastoihin.

Perusopetuksen jälkeisen koulutuksen hauissa vaativan erityisen tuen koulutukseen ensisijaisesti hakeutuneiden määrä on ollut jatkuvasti nousussa. Kun vuonna 2022 ensisijaisia hakijoita oli syksyn yhteis- ja jatkuvassa haussa yhteensä lähes 3 400, niin vuoteen 2025 mennessä luku oli noussut lähes 3 850:een. Ensisijaisten hakijoiden suhde aloituspaikkoihin on pysynyt kuitenkin suhteellisen vakaana, koska aloituspaikkoja on lisätty. Kaikkien hakijoiden määrä oli vuonna 2025 huomattavasti suurempi, yli 5 000. Taulukossa 12 on kuvattuna vuosina 2022–2025 perusopetuksen jälkeiset syksyn yhteishaun ja jatkuvan haun vaativan erityisen tuen valmentaviin ja tutkintokoulutuksiin.

Taulukko 12. Vuosina 2022–2025 syksyn yhteis- ja jatkuvassa haussa TELMA-koulutukseen sekä TUVA- ja ammatilliseen perustutkintokoulutukseen vaativana erityisenä tukena hakeneet. Lähde: Vipunen, Perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin hakeneet ja paikan vastaanottaneet, 4.2.2026.

Vuosi	Aloitus-paikat	Ensi-sijaiset hakijat	Kaikki hakijat	Valitut	Paikan vastaan-ottaneet	*joista äidinkieli ruotsi*	*joista äidinkieli muu kieli*
2022	2 229	3 381	4 314	2 046	1 884	45	195
2023	2 472	3 438	4 440	2 178	2 043	72	240
2024	2 566	3 666	4 788	2 280	2 142	63	225
2025	2 591	3 840	5 043	2 385	2 262	63	258

Koulutuspaikan vastaanottaneiden määrä on noussut samassa suhteessa kuin ensisijaisten hakijoiden määrä. Vuonna 2022 paikan vastaanotti lähes 1 900 opiskelijaa, mikä on 56 prosenttia ensisijaisista hakijoista. Vuonna 2025 puolestaan paikan vastaanottaneiden määrä oli noussut lähes 2 300:een, joka on 59 prosenttia ensisijaisista hakijoista. Ruotsinkielisiä paikan vastaanottaneista on pieni määrä, noin 2–3 prosenttia, ja muunkielisten osuus on noin 10–11 prosenttia.

Vuonna 2025 kevään yhteishaussa ja jatkuvassa haussa vaativana erityisenä tukena järjestettävään tutkinto- tai valmentavaan koulutukseen oli aloituspaikkoja yhteensä yli 2 500. Koulutukseen hakeutui yhteensä noin 5 700 henkilöä, joista ensisijaisia hakijoita oli noin 3 800. TELMA-koulutukseen hakeutui noin tuhat henkilöä, TUVA-koulutukseen lähes 1 900 ja tutkintokoulutukseen lähes 3 000 hakijaa (Taulukko 13). Kansallisiin järjestelmiin tilastoituvien hakujen osalta yhteishaku on pääasiallinen hakuväylä vaativana erityisenä tukena järjestettävään koulutukseen, sillä kaikista hakijoista yhteishaun kautta hakeutui 97 prosenttia.

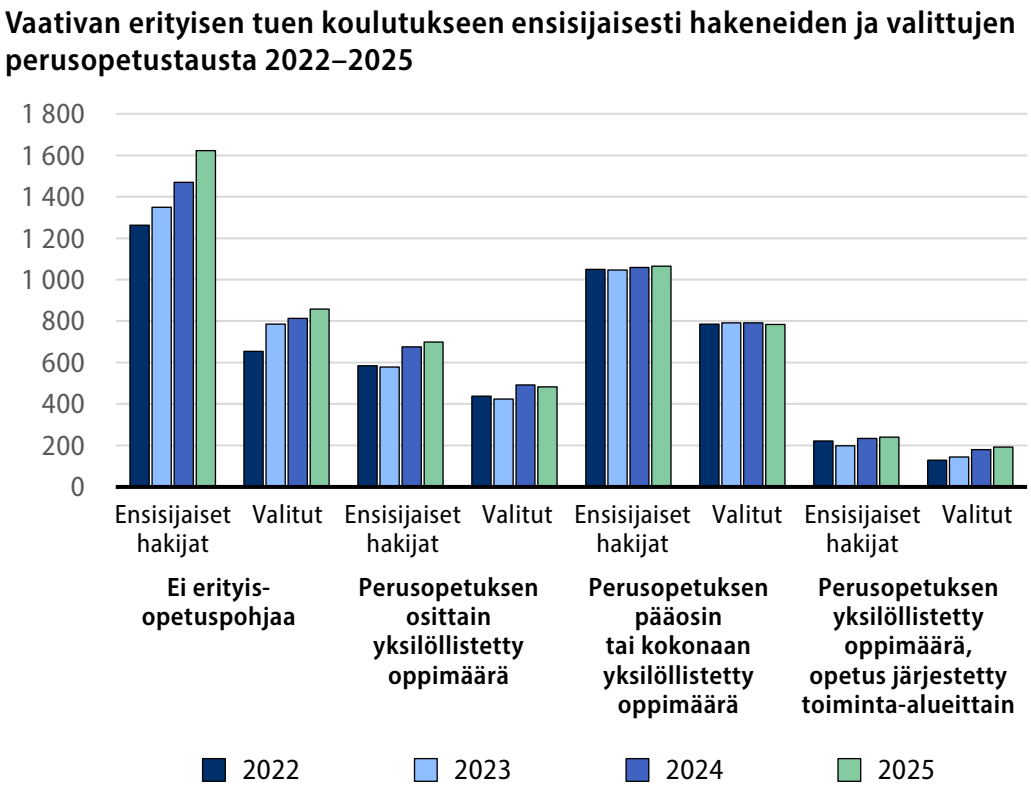
Taulukko 13. Vuonna 2025 yhteis- ja jatkuvassa haussa TELMA-koulutukseen sekä TUVA- ja ammatilliseen peruskoulutukseen vaativana erityisenä tukena hakeneet. Lähde: Vipunen, Perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin hakeneet ja paikan vastaanottaneet, 5.3.2026.

Koulutus	Aloitus-paikat	Ensisijaiset hakijat	Kaikki hakijat	Valitut	Paikan vastaan-ottaneet
TELMA					
Yhteishaku	733	747	981	678	663
Jatkuva haku	12	24	24	9	9
TUVA					
Yhteishaku	825	870	1 788	735	690
Jatkuva haku	22	72	78	45	39
Ammatillinen perustutkinto					
Yhteishaku	943	2 010	2 826	909	834
Jatkuva haku	38	93	99	21	18

Vuoden 2025 kevään yhteis- ja jatkuvan haun kautta hakeutuneista valittiin koulutukseen yhteensä lähes 2 400 henkilöä, mikä on 41 prosenttia kaikista hakijoista ja 63 prosenttia ensisijaisista hakijoista. Hakukohteen mukaan koulutukseen pääsyssä on eroja, sillä TELMA-koulutukseen ensisijaisesti hakeutuneista valittiin 89 prosenttia koulutukseen, kun TUVA-koulutukseen hakeutuneista 83 prosenttia ja tutkintokoulutukseen 45 prosenttia. Paikan vastaanottaneiden määrä on hieman pienempi kuin valittujen, sillä yhteensä koulutuspaikan vastaanotti noin 2 300 opiskelijaa (Taulukko 13).

Kuvioon 32 on koottu perusopetuksen jälkeisessä yhteis- ja jatkuvassa haussa syksyllä alkaviin vaativan erityisen tuen koulutuksiin ensisijaisesti hakeneiden ja koulutukseen valittujen tausta perusopetuksessa vuosina 2022–2025. Hakijoista suuri osa on opiskellut perusopetuksessa ilman erityisopetustaustaa, esimerkiksi vuonna 2025 ensisijaisista hakijoista heitä oli noin 1 600 henkilöä (45 prosenttia) ja koulutukseen valituista heitä oli 858 (37 prosenttia). Ensisijaisista hakijoista perus-opetuksessa sekä yksilöllistetyn oppimäärän ja toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa olleita on ollut viimeisten vuosien aikana noin 7 prosenttia ja koulutukseen valittuja noin 8 prosenttia.

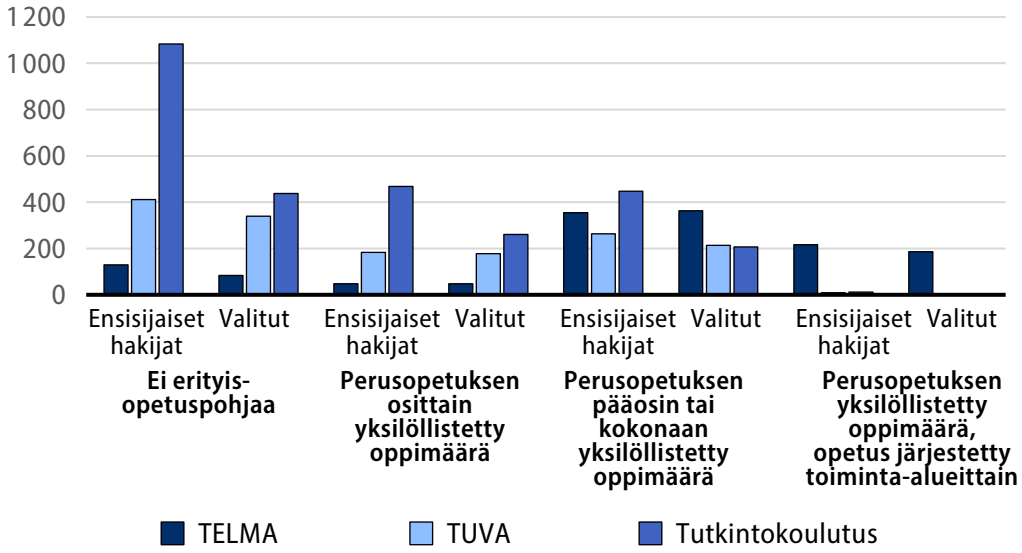
Kuvio 32. Yhteis- ja jatkuvassa haussa vaativan erityisen tuen koulutukseen hakeneiden ja koulutukseen valittujen tausta perusopetuksessa vuosina 2022–2025. Lähde: Vipunen, Perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin hakeneet ja paikan vastaanottaneet, 4.2.2026.

Vaativan erityisen tuen koulutukseen hakeutuneista suuri osa hakeutuu tutkinto-koulutukseen ja ilman erityisopetuspohjaa, sillä heitä on ollut vuoden 2025 haussa yhteensä ensisijaisina hakijoina yli tuhat (30 prosenttia kaikista hakijoista). TUVA-koulutukseen hakeutui sekä perusopetuksessa ilman erityisopetuspohjaa olevia että yksilöllistetyn oppimäärän mukaan opiskelleita. TELMA-koulutukseen puolestaan hakeutui ensisijaisesti eniten niitä, jotka olivat opiskelleet perus-opetuksen pääosin tai kokonaan yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti. Heitä oli vuonna 2025 ensisijaisina hakijoina 354 (47 prosenttia TELMAan hakeutuneista) ja koulutukseen valittuja jopa tätä enemmän eli 363 (53 prosenttia). TELMA-koulutukseen hakeutui myös paljon niitä, jotka olivat opiskelleet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan ja opetus oli järjestetty toiminta-alueittain. Heitä oli ensi-sijaisina hakijoina 216 (29 prosenttia TELMAan hakeutuneista) ja valittuja opiskelijoita 186 (27 prosenttia) (Kuvio 33).

Kuvio 33. Yhteis- ja jatkuvassa haussa vaativan erityisen tuen koulutukseen hakeneiden ja koulutukseen valittujen tausta perusopetuksessa koulutustyypeittäin vuonna 2025. Lähde: Vipunen, Perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin hakeneet ja paikan vastaanottaneet, 4.2.2026.

Vaativan erityisen tuen koulutukseen ensisijaisesti hakeneiden ja valittujen perusopetustausta koulutustyypeittäin

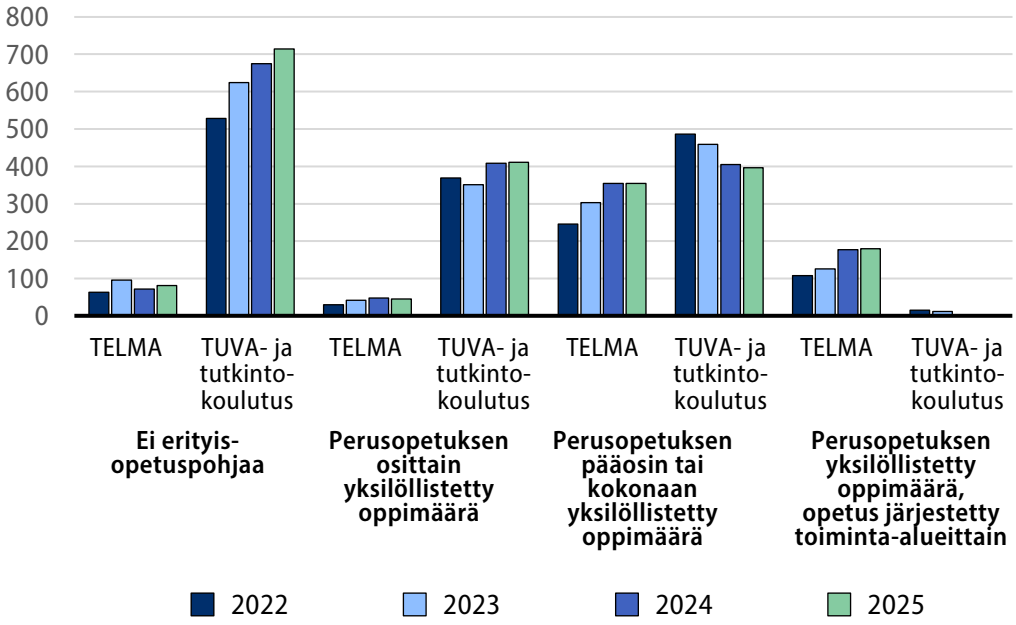
Ei erityis-opetuspohjaa	Ensisijaiset hakijat	Valitut	Perusopetuksen osittain yksilöllistetty oppimäärä	Ensisijaiset hakijat	Valitut
TELMA	129	84	TELMA	48	48
TUVA	411	339	TUVA	183	177
Tutkintokoulutus	1 083	438	Tutkintokoulutus	468	261

Perusopetuksen pääosin tai kokonaan yksilöllistetty oppi-määrä	Ensisijaiset hakijat	Valitut	Perusopetuksen yksilöllistetty oppimäärä, opetus järjestetty toiminta-alueittain	Ensisijaiset hakijat	Valitut
TELMA	354	363	TELMA	216	186
TUVA	264	213	TUVA	9	3
Tutkintokoulutus	447	207	Tutkintokoulutus	12	3

Kuvioon 34 on koottu vuosina 2022–2025 vaativan erityisen tuen koulutuspaikan vastaanottaneiden perusopetustausta eriteltynä TELMA- sekä TUVA- ja tutkintokoulutuksen mukaan. TUVA- ja tutkintokoulutuksessa etenkin ilman erityisopetuspohjaa perusopetuksessa opiskelleiden määrä on noussut, kun taas TELMA-koulutuksessa nousua on tullut perusopetuksessa pääosin tai kokonaan yksilöllistetyn oppimäärän mukaan opiskelleiden ja toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa olleiden kohdalla.

Kuvio 34. Yhteis- ja jatkuvassa haussa vaativan erityisen tuen koulutuspaikan vastaanottaneiden tausta perusopetuksessa vuosina 2022–2025, eriteltynä TELMA sekä TUVA- ja tutkintokoulutus. Lähde: Vipunen, Perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin hakeneet ja paikan vastaanottaneet, 4.2.2026.

Vaativan erityisen tuen paikan vastaanottaneiden perusopetustausta 2022–2025

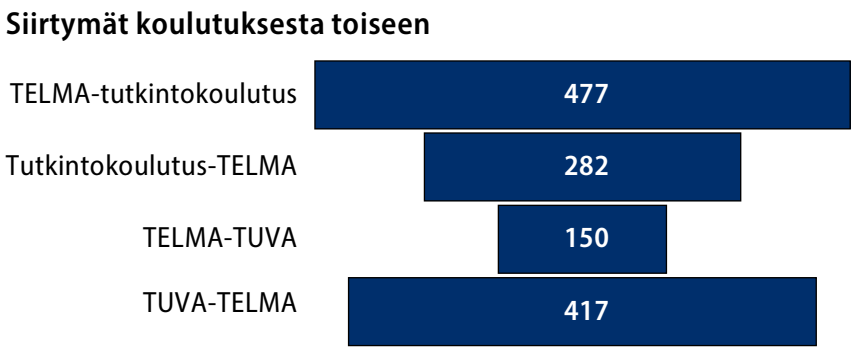

5.4 Siirtymät

Vaativan erityisen tuen koulutuksessa olleista osa jatkaa toisessa koulutus-muodossa. Siirtymiä tapahtuu enimmäkseen 2–3 vuotta ensimmäisen koulutuksen aloituksen jälkeen, mutta osa jatkaa jo tätä aiemminkin. Tätä selittävät muun muassa eri koulutusten kestot.

Kuvioon 35 on koottu siirtyvien opiskelijoiden määriä koulutuksesta toiseen. Vuodesta 2018 opintonsa aloittaneista TELMA-opiskelijoista on jatkanut tutkinto- tai tutkinnonosatavoitteisessa koulutuksessa noin 480 opiskelijaa. Näistä hieman yli 300 on aloittanut koko tutkinnon suorittamisen ja noin sata tutkinnon osan tai osien suorittamisen. Vastaavasti vuodesta 2018 lähtien tutkintokoulutuksesta on siirtynyt TELMA-koulutukseen noin 280 opiskelijaa, joista tutkintokoulutuksessa oli ollut vaativan erityisen tuen opiskelijana 60 prosenttia. TELMA-koulutuksesta on siirtynyt TUVA-koulutuksen opiskelijaksi vuodesta 2022 lähtien 150 ja puolestaan TUVA-koulutuksesta on jatkanut TELMA-koulutukseen lähes 420 opiskelijaa, joista 80 prosenttia oli ollut TUVA-koulutuksessa vaativan erityisen tuen opiskelijana.

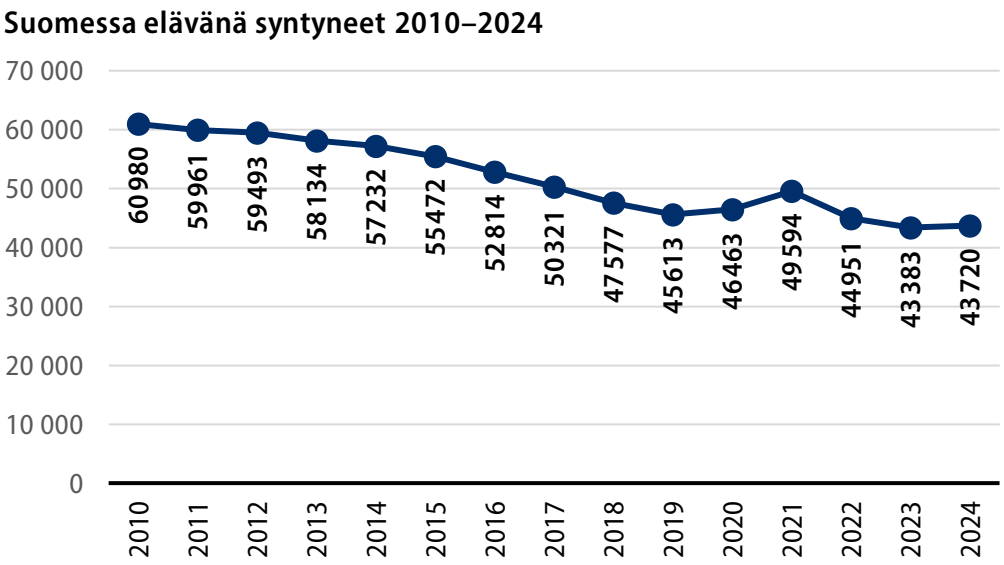
Kuvio 35. Siirtyvien opiskelijoiden määrä koulutustyypistä toiseen vuodesta 2018 (TELMA-tutkintokoulutus) ja vuodesta 2022 (TELMA-TUVA) lähtien. Lähde: Vipunen, Toisen asteen opintojen kulku, 1.4.2026.

5.5 Syntyneet ja väestöennuste

Viime vuosien aikana Suomessa syntyvyys on ollut laskusuunnassa. Kun vuonna 2010 elävänä syntyneiden määrä oli 60 980, niin luku oli vähentynyt 43 720 syntyneeseen vuonna 2024 (Kuvio 36).

Kuvio 36. Suomessa elävänä syntyneet vuosina 2010–2024 (Ahvenanmaa mukana). Lähde: Tilastokeskus.

Kehitysvammaa esiintyy noin 1–2 prosentilla väestöstä. Näistä noin 60 prosentilla on lievä kehitysvamma ja puolestaan 40 prosentilla keskivaikea, vaikea tai syvä kehitysvamma. Henkilöt, joilla on lievä kehitysvamma, oppivat yleensä lukemaan ja kirjoittamaan, mutta heillä saattaa olla vaikeuksia esimerkiksi raha-asioiden hoitamisessa. Keskivaikeassa ja vaikeassa kehitysvammassa tarvitaan usein toisten apua arjen toiminnoissa, kuten ruokailussa, pukeutumisessa ja kodin ulkopuolella liikkumisessa. Syvässä kehitysvammaisuudessa henkilö tarvitsee apua kaikissa päivittäisissä toiminnoissa.[53]

Suuruusluokka-arvio syntyneiden kehitysvammaisten määrästä on alle tuhat henkilöä vuodessa. Taulukossa 14 on laskettuna viime vuosina syntyneistä 1,5 prosenttia, minkä voi karkeasti arvioida olevan vuosittain kehitysvammaisina syntyneiden määrän suuruusluokka. Lisäksi on arvioitu yllä mainittujen prosenttiosuuksien mukaiset lievästi ja vaikeammin vammaisten suuruusluokat.

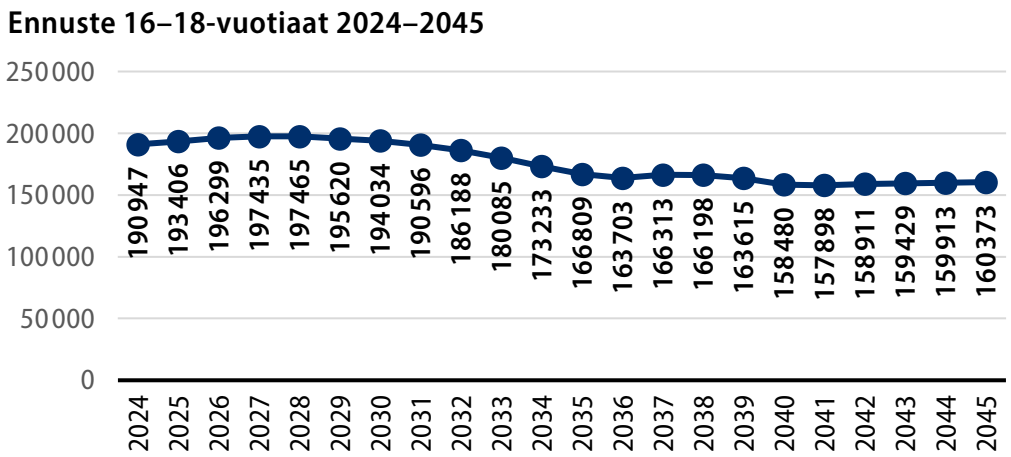
53 Kehitysvammaisuus. Lääkärikirja Duodecim 12.2.2025

Taulukko 14. Suuruusluokka-arvio kehitysvammaisina syntyneiden määrästä pohjautuen syntyneiden määrään ja tästä laskettuun yleiseen kehitysvammaisten määrään.

Vuosi	Suuruusluokka-arvio kehitysvammaisina syntyneistä	*joista lievä kehitysvamma*	*joista keskivaikea, vaikea tai syvä kehitysvamma*
2010	915	549	366
2011	899	539	360
2012	892	535	357
2013	872	523	349
2014	858	515	343
2015	832	499	333
2016	792	475	317
2017	755	453	302
2018	714	428	286
2019	684	410	274
2020	697	418	279
2021	744	446	298
2022	674	404	270
2023	651	391	260
2024	656	394	262

16–18-vuotiaiden väestöennuste vuodesta 2024 vuoteen 2045 perustuu Tilastokeskuksen vuoden 2024 väestön perusteella laskemaan arvioon (Kuvio 37). Aikajänne vuodesta 2026 vuoteen 2036 on ikäluokan koon kannalta dramaattisin. 16–18-vuotiaiden määrä vähenee lähes 25 000 henkeä eli 17 prosenttia vuoden 2026 ikäluokkaan verrattuna. Vuoteen 2045 tultaessa 2020-luvulle ajoittuneen koronakauden syntyvyyden tilapäinen kasvu tasaa hieman ikäluokkien pienenemistä.

Kuvio 37. Ennuste Manner-Suomen 16–18-vuotiaiden määrästä vuosina 2024–2045. Lähde: Tilastokeskus, väestö 31.12. (ennuste 2024).

Väestöennusteessa maakuntakohtaiset erot ovat huomattavan suuria. Uudellamaalla nuorten 16–18-vuotiaiden ikäluokan koko vuodesta 2024 vuoteen 2045 kasvaa prosentin, mutta muualla Suomessa ikäluokan koko pienenee (Taulukko 15). 16–18-vuotiaiden ikäluokka kasvaa ennusteen mukaan vielä vuoteen 2028 saakka ja lähtee sen jälkeen pienenemään jyrkästi.

Manner-Suomen 16–18-vuotiaiden ikäluokka pienenee vuoteen 2045 tultaessa yhteensä 16 prosenttia. Ahvenanmaan maakunnan lukuja ei ole otettu mukaan, koska Manner-Suomen koulutuksen järjestäjät eivät voi järjestää koulutusta Ahvenanmaan maakunnassa.

Taulukko 15. Maakuntien 16–18-vuotiaiden ikäluokan kehitys vuoteen 2045. Lähde: Tilastokeskus, väestö 31.12. (ennuste 2024).

Maakunta	16–18-vuotiaiden ikäluokka 2045 suhteessa ikäluokkaan 2024
Uusimaa	101 %
Varsinais-Suomi	87 %
Satakunta	68 %
Kanta-Häme	69 %
Päijät-Häme	73 %
Kymenlaakso	62 %
Etelä-Karjala	67 %
Etelä-Savo	64 %
Pohjois-Savo	78 %
Pohjois-Karjala	74 %
Keski-Suomi	72 %
Etelä-Pohjanmaa	69 %
Pohjanmaa	87 %
Keski-Pohjanmaa	74 %
Pohjois-Pohjanmaa	74 %
Kainuu	67 %
Lappi	77 %
Yhteensä	**84 %**

5.6 Yhteenveto

5.6.1 Opiskelijaprofiilit

Ammatillisessa koulutuksessa vaativan erityisen tuen opiskelijoiden määrä on noussut tasaisesti viimeisten vuosien aikana, sillä vuonna 2018 opiskelijoita oli alle 7 000 ja vuonna 2025 yli 9 000. Nousua selittää osittain oppivelvollisuuden laajeneminen vuonna 2021, mutta kasvua tapahtui jo ennen oppivelvollisuuslain voimaantuloa. Hieman alle puolet (48 prosenttia v. 2025) opiskelijoista on ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa. TELMA-koulutuksessa opiskelijoita oli vuonna 2025 noin 2 700 (27 prosenttia) ja TUVA-koulutuksessa 2 364 (24 prosenttia). Lisäksi muutama opiskelee ammattitutkintokoulutuksessa.

Vuosittain aloittavien vaativan erityisen tuen opiskelijoiden määrä on noussut vuoden 2018 noin 2 900:sta noin 3 500:aan vuonna 2025. Erityisesti TELMA- ja TUVA-koulutuksen aloittaneiden määrä on noussut, kun taas tutkintokoulutuksen aloittaneiden määrä on hieman pienentynyt. Uusien TELMA-opiskelijoiden määrä on noussut vuodesta 2020 vuoteen 2025 75 prosenttia, TUVA-opiskelijoiden 39 prosenttia ja ammatillisen perustutkinto-opiskelijoiden noin neljä prosenttia. Vuosittain uusien opiskelijoiden määrän kasvu on vaihdellut. Oppivelvollisuuden laajentuminen näkyi vuonna 2021 erityisesti uusien TELMA-opiskelijoiden määrässä, sillä kasvua edellisestä vuodesta oli noin 26 prosenttia (Taulukko 16). Vuodesta 2026 lähtien seuraavat kymmenen vuotta 16–18-vuotiaiden määrä vähenee lähes 25 000 henkeä eli 16 prosenttia, mikä tulee väistämättä vaikuttamaan myös vaativan erityisen tuen koulutuspaikkatarpeeseen tulevaisuudessa.

Taulukko 16. Vaativan erityisen tuen uusien opiskelijoiden määrän kasvu koulutustyypeittäin vuodesta 2020 vuoteen 2025. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, päivittyvät raportit, 29.1.2026.

Koulutus	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Uusien opiskelijoiden määrä						
TELMA	486	612	696	786	783	849
VALMA/TUVA	915	990	1 104	1 152	1 218	1 272
Perustutkinto	1 377	1 488	1 434	1 452	1 440	1 437
Muutos-% edelliseen vuoteen						
TELMA	-	25,9 %	13,7 %	12,9 %	-0,4 %	8,4 %
VALMA/TUVA	-	8,2 %	11,5 %	4,3 %	5,7 %	4,4, %
Perustutkinto	-	8,1 %	-3,6 %	1,3 %	-0,8 %	-0,2 %
Muutos-% vuodesta 2020						
TELMA	-	25,9 %	43,2 %	61,7 %	61,1 %	74,7 %
VALMA/TUVA	-	8,2 %	20,7 %	25,9 %	33,1 %	39,0 %
Perustutkinto	-	8,1 %	4,1 %	5,4 %	4,6 %	4,4 %

Vaativan erityisen tuen opiskelijoista suurin osa eli yli 70 prosenttia on iältään 15–19-vuotiaita. Tämän ikäryhmän opiskelijamäärä on noussut tasaisesti, kun taas vanhemmissa ikäryhmissä opiskelijamäärät ovat vähentyneet viimeisten vuosien aikana. Äidinkieli on suurimmalla osalla opiskelijoista suomi. Ruotsi äidinkielenä on noin kolmella prosentilla, mikä vastaa ruotsinkielisten osuutta kaikista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista. Muunkielisiä (ei suomi, ruotsi tai saame) vaativan erityisen tuen opiskelijoista on noin 12 prosenttia, kun kaikista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista heitä on yli 20 prosenttia.

Ammatillisen koulutuksen vaativana erityisenä tukena aloittaneista noin 40 prosenttia opiskelee tutkintokoulutuksessa, tavoitteenaan ammatillinen perustutkinto tai tämän osat. Suosituimpia tutkintoja vuonna 2025 olivat puhtaus- ja kiinteistöpalvelualan perustutkinto, liiketoiminnan perustutkinto, logistiikan perustutkinto, ravintola- ja catering-alan perustutkinto sekä ajoneuvoalan perustutkinto. Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (TUVA) opinnot aloittaa noin 35 prosenttia ja Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA) 25 prosenttia uusista opiskelijoista.

Verrattaessa vaativan erityisen tuen koulutuksessa aloittavien opiskelijoiden määrää perusopetuksen 9. vuosiluokan pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaisiin, vähintään neljän oppiaineen yksilöllistetyn oppimäärän mukaan opiskelleisiin ja toiminta-alueittain opiskelleisiin havaitaan, että näiden perusopetustaustaisten määrät ovat huomattavasti pienemmät kuin vaativan erityisen tuen koulutuksessa aloittaneiden määrä (Taulukko 17). Aiempien tilastotarkasteluiden perusteella vuonna 2025 vaativan erityisen tuen opiskelijoiksi valituista 37 prosenttia oli opiskellut perusopetuksen ilman päätöstä erityisopetuksesta. Voikin todeta, että vaativan erityisen tuen ammatilliseen koulutukseen sijoittuu myös paljon niitä, jotka ovat opiskelleet perusopetuksessa ilman vaativimpia tukitoimia.

Taulukko 17. Ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen uudet opiskelijat ja vuosiluokalla 9 perusopetuksessa pidennetyssä oppivelvollisuudessa ja toiminta-alueittain opiskelleet. Lähde: Vipunen, Ammatillisen koulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet, Erityisen tuen piirissä olevat oppilaat, 11.2.2026, Oppimäärän yksilöllistäminen 17.6.2026.

Vaativan erityisen tuen uudet opiskelijat	Perus-opetuksessa pidennetty oppi-velvollisuus, 9. vuosiluokka	Perus-opetuksessa vähintään 4 oppiaineen oppimäärä yksilöllistetty, 9. vuosiluokka	Perus-opetuksessa toiminta-alueittain opiskelleet, 9. vuosiluokka
Vuosi 2023: 3 369 joista TELMA 786	Lukuvuosi 2022/2023: 936	Lukuvuosi 2022/2023: 1 479	Lukuvuosi 2022/2023: 222
Vuosi 2024: 3 423 joista TELMA 783	Lukuvuosi 2023/2024: 993	Lukuvuosi 2023/2024: 1 422	Lukuvuosi 2023/2024: 237
Vuosi 2025: 3 519 joista TELMA 849	Lukuvuosi 2024/2025: 999	Lukuvuosi 2024/2025: 1 371	Lukuvuosi 2024/2025: 243

5.6.2 Koulutukseen pääsy

Vaativan erityisen tuen TELMA-, TUVA- ja tutkintokoulutukseen hakeutuu vuosittain noin 4 500–5 000 henkilöä. Hakijoiden määrä on ollut viime vuosia nousussa, sillä vuonna 2022 hakijoita oli noin 4 300, josta se nousi vuoteen 2025 noin

5 000 hakijaan. Näistä ensisijaisia hakijoita on noin 75 prosenttia. Pääosa hakijoista hakeutuu yhteishaussa, sillä suurin osa hakijoista on perusopetuksen päättäneitä oppivelvollisia nuoria.

Vaativan erityisen tuen koulutukseen valitaan yhteishaun pohjalta vuosittain noin 2 000–2 400 opiskelijaa, joista suurin osa ottaa koulutuspaikan vastaan. Ensisijaisista hakijoista kaksikolmasosaa valitaan koulutukseen. Ruotsinkielisiä vaativan erityisen tuen koulutuspaikan vastaanottaneista on 2–3 prosenttia ja muunkielisiä 10–11 prosenttia. TELMA- ja TUVA-koulutukseen hakeutuneista suurin osa eli yli 80 prosenttia valitaan koulutukseen, kun taas tutkintokoulutukseen hakeutuneista hieman alle puolet. Vaativan erityisen tuen koulutukseen pääsyssä on siten haasteita etenkin tutkintokoulutukseen hakeutuneilla.

Hakijaprofiilit eroavat koulutustyypeittäin. Tutkintokoulutukseen hakeutuu eniten opiskelijoita, joilla ei ole erityisopetustaustaa perusopetuksessa (yli 1 000 hakijaa vuonna 2025). TUVA-koulutukseen hakeutuu sekä yleisen oppimäärän että yksilöllistettyjen oppimäärien opiskelijoita. TUVA- ja tutkintokoulutuksessa koulutuspaikan vastaanottaneissa kasvaa erityisesti niiden opiskelijoiden määrä, joilla ei ole erityisen tuen taustaa perusopetuksessa. TELMA-koulutukseen hakeutuvat pääasiassa opiskelijat, joiden oppimäärä on ollut pääosin tai kokonaan yksilöllistetty tai järjestetty toiminta-alueittain, ja heitä myös valitaan koulutukseen suhteellisesti eniten.

Ruotsinkieliset opiskelijat eriytyvät muista vaativan erityisen tuen koulutukseen sijoittumisessa. Ruotsinkielisen koulutuksen alueellinen saavutettavuus toteutuu vain Pohjanmaalla, joten voi todeta, että ruotsinkielisen vaativan erityisen tuen saavutettavuusongelmat korostuvat yleiseen tilanteeseen verrattuna.

Perusopetuksen 9. vuosiluokalla on opiskellut 2020-luvulla noin 160–200 vaikeasti kehitysvammaista oppilasta. Muiden vammaisoppilaiden määrä on vaihdellut perusopetuksen 9. vuosiluokalla 774–834 välillä, ja näistä on opiskellut toiminta-alueittain 50–80 oppilasta vuosittain. Toiminta-alueittain opiskelleet hakeutuvat ensisijaisesti TELMA-koulutukseen, esimerkiksi vuonna 2025 heidän määränsä oli lähes 220, joista valittiin koulutukseen 186. Perusopetuksessa toiminta-alueittain opiskelleiden vammaisten määrä on lähes 50 henkilöä isompi kuin yhteishaun pohjalta koulutukseen valitut. Osa ohjautuu koulutukseen myös muita väyliä pitkin, joten ei voi suoraan todeta, että näin moni jäisi ilman koulutuspaikkaa perusopetuksen jälkeen. Tarkasteltaessa vuonna 2025 aloittaneiden vaativan erityisen tuen opiskelijoiden perusopetustaustaa havaitaan, että heistä 240 oli opiskellut perusopetuksessa toiminta-alueittain. Tämä vastaa pääpiirteissään perusopetuksen toiminta-alueittain opiskelleiden 9. vuosiluokan oppilasmäärää.

6 Näkemykset ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen käytännöistä ja toimivuudesta

6.1 Vaativan erityisen tuen järjestäjien haastattelut

Vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjien haastatteluissa selvitettiin näkemyksiä vaativan erityisen tuen järjestämisluvista ja koulutustarjonnasta, koulutuspaikkojen kohdentamisesta ja opiskelijavalinnasta sekä yhteistyöstä eri tahojen kanssa. Lisäksi haastatteluissa selvitettiin näkemyksiä koulutusten ja tutkintojen perusteista, erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävän toteutumisesta sekä kehittämisehdotuksia vaativan erityisen tuen koulutuksen toteuttamiseen. Haastattelut tehtiin ammatillisille erityisoppilaitoksille ja vaativan erityisen tuen rajatun tehtävän järjestäjille.

6.1.1 Järjestämisluvat ja koulutustarjonta

Järjestämislupasääntely koetaan pääosin toimivaksi. Osa erityisoppilaitoksista ja rajatun tehtävän koulutuksen järjestäjät toteuttavat koulutusta pääasiassa yhdellä toimialueella, kun taas osa erityisoppilaitoksista tarjoaa koulutusta laajemmin eri puolilla Suomea. Uudellamaalla on useita toimijoita ja koulutustarjonnan yhteensovittamisessa koetaan olevan jonkin verran haasteita.

Alueellisesti rajoitetummat järjestämisluvat voisivat joidenkin haastateltavien mukaan olla toimivampia, sillä nykyinen lupa ei rajoita toimintaa alueellisesti. Toisaalta osa toimijoista kokee, ettei tilanteessa ole ongelmaa, sillä toimittaessa samalla alueella yhteistyötä tehdään haastateltujen mukaan joustavasti.

Oppivelvollisuuden laajentumisen nähdään lisänneen etenkin TELMA- ja TUVA-koulutusten tarvetta, mikä on vaikuttanut koulutustarjonnan suunnitteluun ja sen kohdentumiseen. Opiskelupaikkojen alueellinen tarjonta liittyy myös opiskelijoiden ohjaukseen heille soveltuvaan oppimisympäristöön. Tästä seuraa tilanteita, joissa opiskelija ei välttämättä saa ensisijaisesti hakemaansa opiskelupaikkaa. Tarjontaan vaikuttavat tällä hetkellä merkittävästi opiskelijaksi hakevat ja opiskelijaksi osoitetut oppivelvolliset. Nähtiin, että koulutuksen kysyntä määrittää tarjonnan suuntaa.

Haastatteluissa tuli myös esiin, että järjestämislupien mukaiset opiskelijamäärät ovat riittämättömiä kysyntään ja tarpeeseen nähden. Todettiin myös, että oppivelvollisuuden laajentumisen myötä opiskeluajat ovat pidentyneet.

6.1.2 Koulutuspaikkojen kohdentuminen ja opiskelijavalinta

Opiskelijapaikkojen riittävyydessä nähtiin vaihtelevuutta. Kaikki halukkaat eivät välttämättä pääse erityisoppilaitokseen, vaikka kaikille hakeutuneille opiskelijoille pyritäänkin löytämään opiskelupaikka. Oppivelvollisuusiän ylittäneitä jää ilman opiskelupaikkaa erityisoppilaitoksissa. Osa heistä on ollut perusopetuksen jälkeen koulutuksen sijaan kuntoutuksessa, josta he voisivat jatkossa siirtyä koulutukseen. Ruotsinkielisessä koulutuksessa hakijoita on enemmän kuin paikkoja.

Vapaa hakeutumisoikeus herätti kysymyksiä siitä, olisiko tarve rajoittaa hakeutumista jollakin tavalla. Vaativan erityisen tuen ja erityisen tuen välinen rajanveto koetaan ”veteen piirretyksi viivaksi”. Laki antaa peruslähtökohdat mutta jättää tilaa tulkinnoille, minkä vuoksi selkeämmät kriteerit vaativalle erityiselle tuelle nähtiin tarpeelliseksi. Toisaalta osa haastatelluista sanoi, että käytännössä valinta vaativan erityisen tuen koulutukseen on kuitenkin helppo tehdä ja kriteerit ovat selkeät.

Perusperiaatteena opiskelijavalinnassa pidettiin, että ensin valitaan vaikeasti vammaiset opiskelijat ja sen jälkeen muut, jos paikkoja jää. Samalla kuitenkin todettiin, että vaativan erityisen tuen oppilaitoksissa on opiskelijoita, jotka voisivat pärjätä myös muissa ammatillisissa oppilaitoksissa erityisen tuen turvin. Psyykkisesti oireilevien kohdalla erityisen ja vaativan erityisen tuen rajanvetoa on vaikea arvioida. TELMA-koulutuksen kohderyhmän määrittelyssä on vaihtelua. Toisissa oppilaitoksissa kohderyhmä ymmärretään laajana, kun taas toisissa TELMA on selkeästi suunnattu vaikeimmin vammaisille ja monivammaisille.

Vaativan erityisen tuen tarpeen ja siten opiskelijamäärien kasvuun nähtiin vaikuttaneen monta eri tekijää. Näitä ovat oppivelvollisuuden laajentuminen, hyvinvointialueiden ohjauskäytännöt, yleisten oppilaitosten pienryhmäopetuksen väheneminen sekä lasten ja perheiden vaikeutunut tilanne. Perusopetuksen kolmiportaisen tuen heikko toimivuus mainittiin merkittävänä syynä. Myös nuorten mielenterveysongelmat näkyvät opiskelijajoukossa.

Opiskelijoiden siirtymät eri koulutusmuotojen ja koulutuksen järjestäjien välillä ovat vilkkaita. Siirtymisiä on muista ammatillisista oppilaitoksista erityisoppilaitoksiin ja päinvastoin. Lisäksi tapahtuu runsaasti siirtymisiä eri koulutusmuotojen välillä, eli TUVA-koulutuksesta TELMA-koulutukseen ja edelleen tutkintokoulutukseen, toisinaan myös toisinpäin.

6.1.3 Koulutuksen toteuttaminen ja yhteistyö eri tahojen kanssa

Yhteistyötä oppilaitosten välillä tehdään alueellisissa verkostoissa ja kumppanuuksissa. Joillakin on käytössä vuokratiloja tai yhteisiä kampuksia muiden järjestäjien kanssa. Muiden järjestäjien kanssa tehtävä yhteistyö nähtiin toimivaksi erityisesti silloin, kun vaativan erityisen tuen koulutus sijaitsee toisen ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa samoissa tiloissa.

Vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjien yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa on vaihtelevuutta. Koulutuksen järjestäjien näkemyksen mukaan hyvinvointialueiden tulisi vastata hoidon ja hyvinvoinnin tuesta ja oppilaitosten taas pedagogisesta tuesta. Vastuunjako hoitotarpeiden osalta aiheuttaa kuitenkin haasteita. Koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueiden yhteistyön toimivuudessa nähtiin merkittäviä alueellisia eroja. Muun muassa opiskelijoiden avustajapalvelun järjestämisen käytännöt vaihtelevat alueittain.

6.1.4 TELMA-koulutuksen perusteet

Haastatteluissa keskusteltiin tutkintojen ja koulutusten perusteista, erityisesti Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan eli TELMA-koulutuksen perusteista. Pääosa haastatelluista näki TELMAn olevan suunnattu vaikeimmin vammaisille opiskelijoille, joiden kohdalla keskeistä on itsenäiseen elämään valmentautuminen. Todettiin, että TELMA-koulutuksessa olleet eivät yleensä työllisty avoimille työmarkkinoille. TELMAn keskeisenä tavoitteena pidettiin toimintakyvyn vahvistamista ja osa näkikin tarpeelliseksi rajata koulutuksen sisältöä nykyisestä.

Osa haastateltavista piti TELMAn monipuolisuutta hyvänä, sillä se mahdollistaa jatkumon tutkintokoulutukseen ja osalle osa-aikatyöhön toimintakeskuksessa. Joidenkin mielestä voisi olla tarvetta myös sairaalaopetuksen mahdollistamiseen osalle opiskelijoista, mutta osa korosti koulutuksen pedagogista tehtävää. Voikin todeta, että haastateltavien näkemykset vaihtelivat TELMA-koulutuksen kohderyhmästä.

6.1.5 Erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävä

Erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävä toteutuu tällä hetkellä hajanaisesti. Kehittämistyö perustuu lähinnä hankkeisiin ja verkostoyhteistyöhön, kuten ammatillisten erityisoppilaitosten AMEO-verkostoon. Tehtävän vahvistamiseksi nähtiin tarpeelliseksi valtakunnallinen koordinaatio.

Erityisoppilaitoksilla on paljon osaamista, jota yleiset oppilaitokset voisivat hyödyntää, mutta yhteistyön toteutuminen riippuu resursseista ja koulutuksen järjestäjien omista painotuksista. Aiemmin tarjottu laaja ja maksuton tuki on muuttunut maksullisiksi koulutuksiksi ja hankeperustaiseksi toiminnaksi. Verkostotyö kuitenkin toimii ja se sisältää muun muassa benchmarkkausta sekä yhteisten materiaalien hyödyntämistä. Haastateltavat kokivat, että yhteistyön tiivistämiselle olisi tarvetta.

6.1.6 Kehittämisehdotukset

Kehittämisehdotuksissa haastatellut nostivat esille vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjäverkon tiivistämisen. Ehdotettiin muun muassa, että ammatillisia erityisoppilaitoksia voisi riittää valtakunnallisesti 2–3. Satelliitti-oppilaitosmallin nähtiin tarjoavan nykyistä parempia ratkaisuja vaikeimmin vammaisille, mutta haasteeksi nähtiin se, että säädökset eivät mahdollista tällaista toteutusta. Esille nousi myös valtakunnallisen resurssikeskuksen perustaminen, joka tuottaisi kaikille järjestäjille palveluja useiden erityisoppilaitosten sijaan. Yhteiset kampukset ja vaativan erityisen tuen järjestäminen kattavammin ammatillisissa oppilaitoksissa nähtiin mahdollisuuksina alueellisen vetovoiman ja koulutuksen saavutettavuuden parantamisessa.

Hyvinvointialueiden ja erityisoppilaitosten välistä työnjakoa tulisi selkeyttää erityisesti vaikeasti vammaisten koulutuksen ja hoidon suhteen. Haastatteluissa pohdittiin myös sitä, ovatko kaikki alle 18-vuotiaat koulukuntoisia, sillä osalla nuorista hoito- ja kuntoutustarpeet ovat niin suuria, ettei oppilaitos ole heille paras paikka. Oppivelvollisuuden suorittamisen paikkaa tulisikin haastateltavien mielestä olla tarpeen tarkastella nykyistä avoimemmin silloin, kun opiskelijalla on merkittävä hoidon ja kuntoutuksen tarve. Osa haastatelluista toi esiin, että koulutuksen tehtävänä on ensisijaisesti hyvinvoinnin tukeminen pedagogisella toiminnalla.

Valintaperusteiden selkeyttäminen sekä oppivelvollisten priorisointi koulutukseen pääsyssä ilman ikäsyrjintää nähtiin tarpeelliseksi. Perusopetuksesta toiselle asteelle tarvittaisiin toimivammat polut, sujuva tiedonsiirto ja kullekin opiskelijalle tämän

toimintakykyä ja tavoitteita vastaava koulutus. Hallinnollista työtä helpottaisi se, että opiskelijavalintaa ja vaativaa erityistä tukea koskevat päätökset yhdistettäisiin yhdeksi päätökseksi.

Vaativan erityisen tuen ja erityisen tuen rajapintaa tulisi haastateltujen mukaan selkeyttää. Vaativan erityisen tuen koulutuspaikkoja tulisi olla riittävän kattavasti tarjolla eri alueilla. TELMAa ehdotettiin uudelleen kohdennettavaksi siten, että se olisi jatkossa itsenäiseen elämään ja elämänhallintaan valmentava koulutus vaikeimmin vammaisille. Työhön valmentautuvat opiskelijat voisivat opiskella tutkintokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa. Todettiin, että joustavampi mahdollisuus tutkinnon osien yhdistämiseen eri tutkinnoista voisi tukea osatyökykyisten työllistymistä.

Yhteenvetona haastatteluista voi todeta, että niissä korostui koulutuksen järjestämiseen liittyvien käytäntöjen ja rakenteiden monimuotoisuus sekä alueelliset erot. Vaativan erityisen tuen ja erityisen tuen rajanveto, opiskelija-paikkojen kohdentuminen sekä hoidon ja pedagogisen tuen vastuunjako aiheuttavat epäselvyyttä. Toimijoilla on runsaasti kehittämisehdotuksia, jotka liittyvät erityisesti rakenteiden selkeyttämiseen ja kokoamiseen sekä yhteistyön vahvistamiseen. TELMA-koulutuksen rooli ja kohderyhmä herättävät paljon keskustelua, ja opiskelijoiden moninaistuvat tuen tarpeet vaikuttavat vahvasti koko ammatillisen koulutuksen järjestelmään. Pedagoginen kehittäminen ja inklusiivisten ratkaisujen edistäminen on tärkeää, mutta samalla tulee tunnistaa yksilöllisen tuen tarpeet.

6.2 Vaativan erityisen tuen järjestäjille tehdyn kyselyn tulokset

Haastatelluille lähetettiin jälkikäteen Excel-pohjainen kysely 19.1.2026, johon vastausaikaa annettiin 6.2.2026 saakka (Liite 1). Kyselyllä selvitettiin vuonna 2025 TELMA-, tutkinto- ja TUVA-koulutuksissa opiskelleiden opiskelijoiden kotikunnat, oppilaitosten toimipisteet sekä henkilöstömäärä. Lisäksi koulutuksen järjestäjiltä pyydettiin arvio keskeisimmistä vaativan erityisen tuen tarpeista. Opiskelijoiden kotikuntien ja oppilaitosten toimipisteiden sijainnit sijoitettiin kartalle vaativan erityisen tuen koulutuksen alueellisen kattavuuden arvioimiseksi.

Liitteessä 2 on esitetty kunkin koulutuksen järjestäjän opiskelijoiden koti-kunnat ja oppilaitosten toimipisteet kartalla sekä toimipisteiden kunnat ja kokonaisopiskelijamäärät. Karttojen perusteella ei voi suoraan tehdä päätelmiä alueellisesta kattavuudesta, koska opiskelijat voivat asua oppilaitoksen asuntolassa.

Opiskelijoiden kotikunta on tyypillisesti lähellä erityisoppilaitoksen toimipistettä. Harvaan asuttujen seutujen osalta karttojen perusteella voidaan päätellä, että matkaa lähimpään erityisoppilaitokseen voi tulla huomattavan paljon. Ruotsinkielisen vaativan erityisen tuen opiskelijoiden kotikunnat näyttävät sijoittuvan länsi- ja etelärannikolle, joissa myös asuu eniten ruotsinkielisiä.

Järjestäjäverkon osalta näkyy, että toimipisteillä on huomattavan paljon päällekkäisyyksiä. Varsinkin pääkaupunkiseudulla on useita järjestäjiä, joilla on toimipiste Helsingissä (yhteensä 5 kpl). Rajatun tehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien opiskelijoiden kotikunnat eivät näytä muodostavan selkeää kokonaisuutta ensisijaisilla toiminta-alueilla ja opiskelijahankinta on päällekkäistä eri järjestäjien kesken.

6.2.1 Opiskelijamäärä

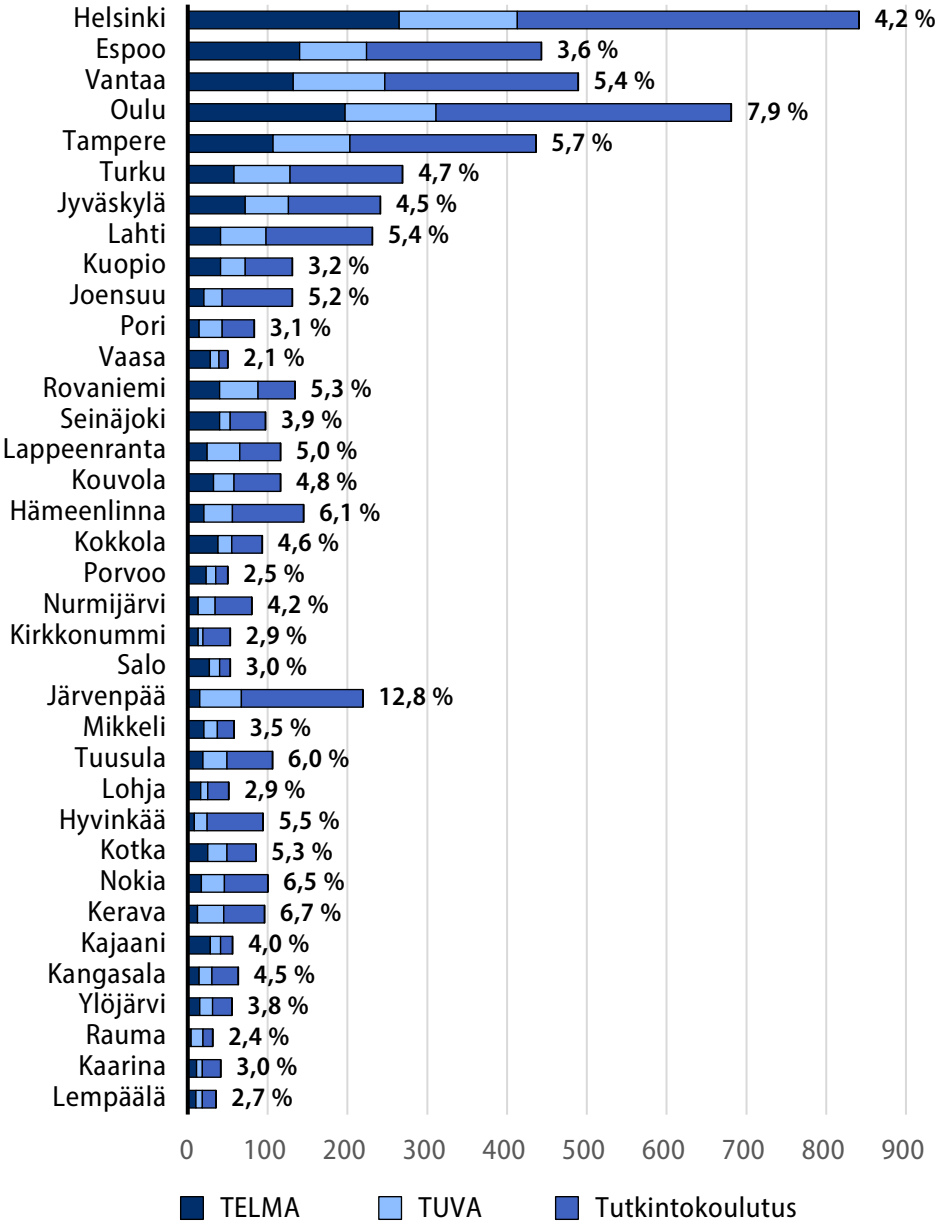
Kyselyn vastausten perusteella vaativassa erityisessä tuessa opiskeli vuonna 2025 yhteensä 2 465 TELMA-opiskelijaa, 1 947 TUVA-opiskelijaa ja 4 478 tutkinto-opiskelijaa. Opiskelijoita oli yhteensä 8 890. 35 opiskelijan kotikunta ei ollut tiedossa. Opiskelijamäärät eroavat opetushallinnon tilastopalvelu Vipusesta saatavista luvuista, koska ne perustuvat koulutuksen järjestäjien opinto-hallintojärjestelmistä saatuihin vuoden 2025 keskimääräisiin lukuihin.

Koulutusten valtakunnallista kattavuutta arvioitiin Kuvion 38 perusteella niiden kuntien osalta, joista opiskelijoita oli eniten. TELMA-koulutuksen osalta arvioitiin myös opiskelijamääriä suhteessa kunnan 16–18-vuotiaiden väkilukuun. Suhteellisesti vähiten opiskelijoita suhteessa 16–18-vuotiaiden määrään oli Raumalta (0,3 %), Hyvinkäältä (0,5 %) ja Porista (0,5 %). Suhteellisesti eniten opiskelijoita oli Oulusta (2,3 %), Kajaanista (2,0 %) ja Kokkolasta (1,9 %). Oulun TELMA-opiskelijoiden prosenttiosuus suhteessa kaupungin 16–18-vuotiaiden ikäluokkaan, oli lähes kaksi kertaa suurempi muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna. Opiskelijoiden kokonaismäärän perusteella Järvenpää erottuu muista selvästi suuren tutkintokoulutuksen määrän perusteella. Erityisoppilaitoksen toimipisteen sijainnilla näyttäisi olevan selvästi vaikutusta siihen, kuinka paljon opiskelijoita koulutukseen alueelta valikoituu.

Ruotsinkielisen vaativan erityisen tuen saavutettavuudessa on merkittäviä eroja opiskelijan kotipaikkakunnan mukaan. Koulutuspaikkoja on eniten länsirannikon ruotsinkielisissä kunnissa, joissa asuu prosentuaalisesti eniten ruotsinkielisiä. Uudellamaalla koulutuspaikkoja suhteessa ruotsinkielisten suurempaan määrään on selvästi vähemmän.

Kuvio 38. Suurimpien kuntien vaativan erityisen tuen tutkinto-, TUVA- ja TELMA-koulutusten opiskelijamäärät opiskelijoiden kotikunnittain sekä prosenttiosuudet kunnan 16–18-vuotiaiden ikäluokasta. Lähteet: Vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjille tehty kysely 2026, Tilastokeskus 2026.

Vaativan erityisen tuen opiskelijamäärät ja niiden prosenttiosuus kunnan 16–18-vuotiaiden ikäluokasta

6.2.2 Henkilöstö

Vuonna 2025 erityisoppilaitoksissa työskenteli vaativan erityisen tuen tehtävissä yhteensä 2 924 työntekijää. Heistä 808 oli opettajia, 1 746 tuki- ja ohjaushenkilöstöä ja 370 muuta henkilöstöä. Opiskelijoita oli keskimäärin 3 jokaista työntekijää kohden. Opettajien osalta suhdeluku oli keskimäärin 11 opiskelijaa/opettaja. Luvut ovat laskennallisia eivätkä kuvaa erilaisissa ryhmissä toteutettavan koulutuksen todellista luonnetta.

6.2.3 Arvio opiskelijoiden tuen tarpeista

Sähköpostikyselyllä selvitettiin vaativan erityisen tuen järjestäjiltä myös arviota opiskelijoiden tuen tarpeista. Vastauksissa tuotiin esiin, että tilastoinnista on luovuttu ja siksi vastaaminen oli hankalaa. Yksi erityisoppilaitos ei vastannut kysymykseen lainkaan.

Opiskelijoilla esiintyvät tuen tarpeet jakautuvat useisiin ryhmiin. Kehitysvammaisuus ja kehityksen viivästymät muodostavat merkittävän kokonaisuuden, sillä niitä esiintyy noin 30–47 prosentilla opiskelijoista. Hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet (ADHD) ovat erittäin yleisiä lähes kaikissa oppilaitoksissa, tyypillisesti 15–28 prosentilla opiskelijoista. Autisminkirjon häiriöt ovat monissa oppilaitoksissa yksi merkittävistä tuen tarpeiden kategorioista, osuuksien vaihdellessa 7–22 prosenttia. Laaja-alaiset oppimisvaikeudet, kuten kielelliset ja hahmottamisen vaikeudet, ovat niin ikään merkittävä ryhmä (20–40 %). Laaja-alaisilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan monimotoisia tiedonkäsittelyn ja toimintakyvyn vaikeuksia, jotka vaikuttavat oppimiseen ja arjesta selviytymiseen. Laaja-alaiset oppimisvaikeudet eivät pohjaudu yhteen diagnoosiin, vaan ne liittyvät kokonaisvaltaiseen toimintakyvyn haasteeseen. Mielenterveysperusteisia tuen tarpeita, kuten psyykkisen toimintakyvyn rajoitteita ja pitkäaikaissairauksia, esiintyy kyselyn perusteella 10 prosentista jopa 30 prosenttiin opiskelijoista.

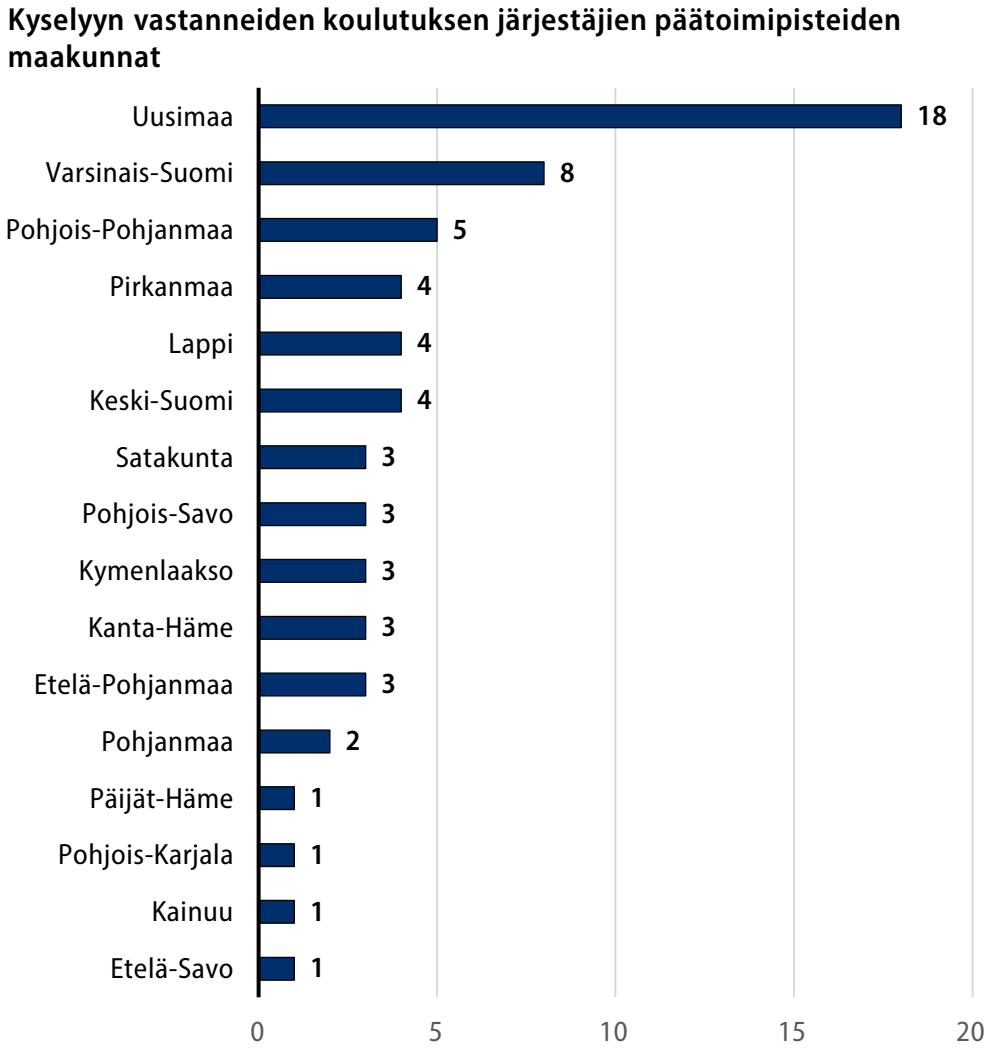
6.3 Muille koulutuksen järjestäjille suunnatun kyselyn tulokset

Muille kuin vaativan erityisen tuen ammatillisen koulutuksen järjestäjille lähetetiin kysely tammikuussa 2026. Kyselyllä selvitettiin näkemyksiä ja arvioita koulutuksen järjestäjän vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrästä ja siirtymistä, järjestämislupasääntelyn toimivuudesta, yhteistyöstä erityisoppilaitosten kanssa

sekä kehittämisehdotuksista vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestämiseen. Kyselyssä käytettiin joissakin kohdin termiä yleiset oppilaitokset erona erityis-oppilaitoksiin. Kyselylomake on liitteenä 3.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjistä kyselyyn vastasi yhteensä 64 (vastaus-prosentti 53). Kyselyyn vastanneista järjestäjistä säätiöitä, yhdistyksiä ja osake-yhtiöitä on 34, kuntayhtymiä 24 ja kuntia kuusi. Eniten kyselyyn vastasi Uudenmaan ja Varsinais-Suomen järjestäjiä: 28 prosentilla vastanneista päätoimipiste sijaitsee Uudellamaalla ja 13 prosentilla Varsinais-Suomessa. Vastaajia oli kaikista muista maakunnista paitsi Etelä-Karjalasta ja Keski-Pohjanmaalta (Kuvio 39).

Kuvio 39. Kyselyyn vastanneiden koulutuksen järjestäjien päätoimipisteiden maakunnat (n = 64).

Kyselyyn vastanneista koulutuksen järjestäjistä yhtä lukuun ottamatta kaikki järjestävät koulutusta suomeksi. Ruotsinkielistä koulutusta järjestää kahdeksan ja englanninkielistä koulutusta 16 järjestäjää. Toiminnanohjauksen kokeilussa vastanneista on mukana 28 järjestäjää eli 44 prosenttia vastanneista.

6.3.1 Vaativaa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat

Kyselyn vastausten perusteella ammatillisiin oppilaitoksiin hakeutuu vuosittain vaihteleva määrä opiskelijoita, joilla olisi tarve vaativaan erityiseen tukeen. Tyypillisin tilanne on, että oppilaitokseen hakeutuu vuosittain vain muutamia opiskelija, jolla olisi vaativan erityisen tuen tarve. Useat vastaajat kuvaavat määrää sanoin ”yksittäisiä”, ”muutamia” tai ”1–5”. Joihinkin oppilaitoksiin ei hakeudu lainkaan tai ei ainakaan tunnisteta hakeutuvan opiskelijoita, joilla olisi tarve vaativaan erityiseen tukeen. Joihinkin oppilaitoksiin puolestaan tunnistetaan hakeutuvan kymmeniä, jopa noin 150 opiskelijaa, joilla olisi vaativan erityisen tuen tarve. Tyypillisesti nämä koulutuksen järjestäjät ovat monialaisia kuntayhtymiä. Kokonaisuutena voidaan todeta, että suurimpaan osaan oppilaitoksista hakeutuu vuosittain vain muutamia opiskelijoita, joilla kyselyyn vastanneet kokevat olevan tarve vaativaan erityiseen tukeen.

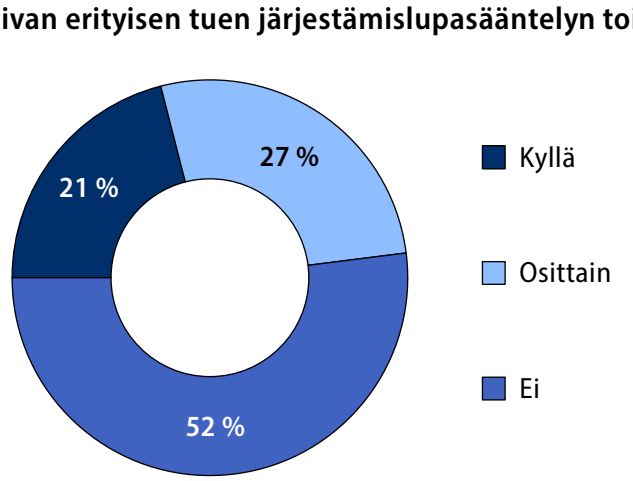
Aineiston perusteella valtaosassa oppilaitoksia ei siirtynyt lainkaan opiskelijoita erityisoppilaitoksiin vuonna 2025. Nollavastaukset ovat selvästi yleisin ryhmä. Useissa oppilaitoksissa siirtymiä tapahtuu vain yksittäistapauksina, tavallisesti 1–3 opiskelijaa vuodessa, ja muutamat vastaajat ilmoittavat 3–5 siirtyjää. Pienempi joukko koulutuksen järjestäjiä raportoi hieman suurempia määriä, kuten 5–10 tai 10–20 opiskelijaa. Aineistossa on kuitenkin myös muutama selvästi poikkeava, huomattavasti suurempi eli noin 25 siirtyjän arvio. Voidaan sanoa, että ammatillisista oppilaitoksista siirtyy vuosittain vain pieni määrä opiskelijoita erityisoppilaitoksiin. Tätä selittää se, että ylipäänsä vaativaa erityistä tukea tarvitsevien määrä muihin kuin erityisoppilaitoksiin hakeutuvien osalta on vähäinen.

6.3.2 Järjestämislupasääntely ja vaativan erityisen tuen koulutuksen toteutus

Kyselyyn vastanneiden mielestä vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestämislupasääntely ei ole tällä hetkellä toimivaa, sillä yli puolet (33 koulutuksen järjestäjää) kokee sen olevan toimimatonta. Osittain toimivaksi järjestämislupasääntelyn näkee 27 prosenttia eli 17 koulutuksen järjestäjää ja toimivaksi 21 prosenttia eli

13 koulutuksen järjestäjää (Kuvio 40). Kunta- ja kuntayhtymämuotoiset järjestäjät suhtautuvat kriittisimmin toimivuuteen, sillä niistä ainoastaan kaksi näkee järjestämislupasääntelyn toimivana.

Kuvio 40. Kyselyvastaukset kysymykseen ”Toimiiko vaativan erityisen tuen järjestämislupasääntely käsityksenne mukaan riittävän hyvin ensisijaisella järjestämisalueellanne?” (n = 63).

Kyselyn vastausten perusteella nykyinen järjestämislupasääntely ei vastaa vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestämisen tarpeeseen ja eriarvoistaa opiskelijoita. Yleisesti nähdään, että opiskelupaikkoja vaativan erityisen tuen koulutukseen on liian vähän. Myös koulutustarjonta on suppea, rajoittuen useilla alueilla TELMA- ja TUVA-koulutukseen ja muutamaan perustutkintokoulutukseen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät näkevät tarpeelliseksi järjestää vaativan erityisen tuen koulutusta nykyistä laajemmin, mutta järjestämisluvat eivät sitä mahdollista. Oppivelvollisuuden laajentuminen ja opiskelijoiden monimutkaistuneet haasteet, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmat, lastensuojelutaustat sekä suuri vieraskielisten opiskelijoiden määrä, ovat lisänneet tuen tarpeita entisestään. Kyselyyn vastanneet kokevat, että erityisoppilaitokset eivät pysty ottamaan kaikkia hakijoita. Näkemyksenä on myös, että erityisoppilaitosten paikat täyttyvät osittain opiskelijoista, jotka pärjäisivät myös muissa oppimisympäristöissä, jolloin osa aidosti vaativaa tukea tarvitsevista jää koulutuksen ulkopuolelle.

Monilla alueilla koulutuksen alueellinen saavutettavuus on este koulutukseen hakeutumiselle. Pitkät etäisyydet oppilaitokseen, kulkemisen haasteet ja asumisen järjestämisen vaikeus estävät joitakin vaativan erityisen tuen tarpeessa olevia hakeutumasta sopivaan koulutukseen. Tämän vuoksi opiskelijoita ohjautuu sellaisille koulutuksen järjestäjille, joiden tilat, henkilöstö ja osaaminen eivät aina riitä vaativan erityisen tuen järjestämiseen.

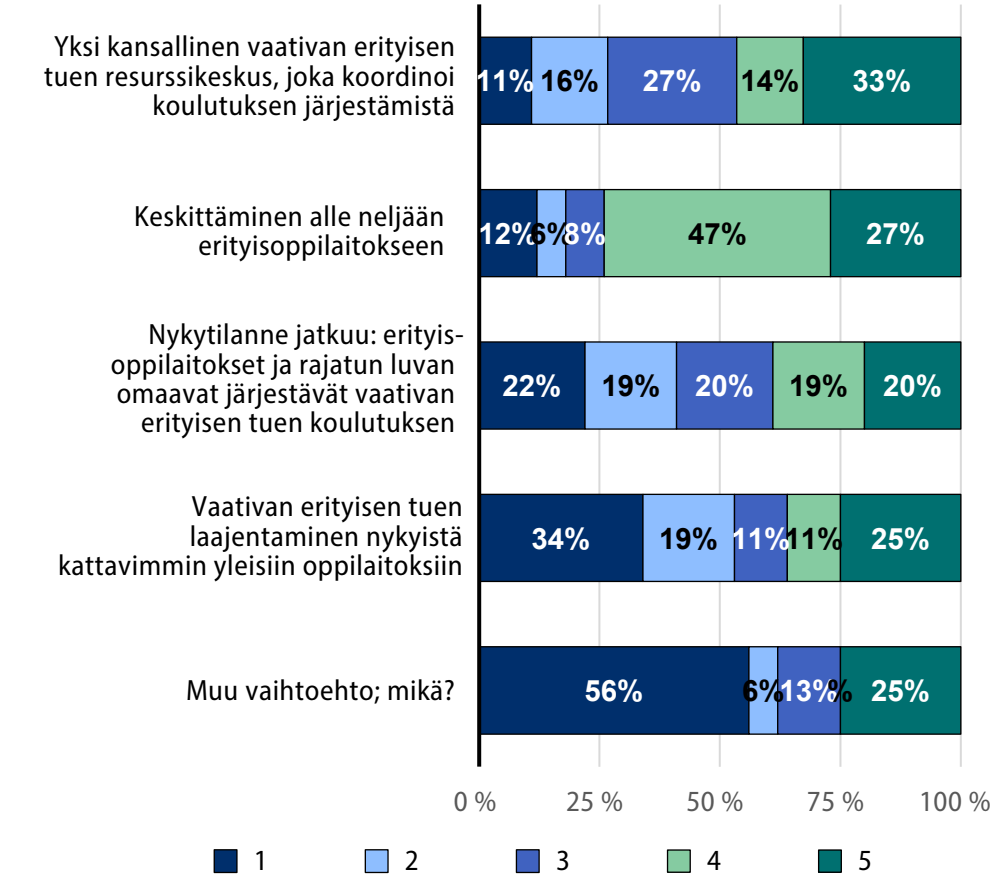
Opiskelijoiden opintopolut ovat monin paikoin pirstaleisia, eikä oikea koulutus aina löydy heti tai ole saavutettavissa. Tämä on johtanut siihen, että vaativaa erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita opiskelee koulutuksen järjestäjillä ilman riittäviä resursseja, ja toisaalta erityisoppilaitoksiin valikoituu opiskelijoita, joille riittäisivät kevyemmät tukimuodot. Useat vastaajat näkevät tarpeelliseksi kehittää uudenlaisia toimintamalleja, kuten kuntouttavan opetuksen malli, jossa yhdistettäisiin sote-palvelut ja ammatillisen koulutuksen järjestäminen.

> *”Opiskelijoille, jotka tarvitsevat opiskeluun vaativaa erityistä tukea, on tarjolla vain suppeasti ammatillista koulutusta ja sekin yleensä kaukana kotoa, joten sen saavutettavuus on puutteellista.”*

> *”Nykyinen järjestämislupasääntely ei kaikilta osin vastaa vaativan erityisen tuen kasvaneisiin tarpeisiin. Vaativan erityisen tuen koulutuspaikat aidosti niitä tarvitseville opiskelijoille ja miten alueellinen tarjonta vastaa tarpeeseen. Tarjonta epäyhtenäistä ja opiskelijoiden palvelupolut pirstaleisia.”*

Näkemykset siitä, miten vaativan erityisen tuen koulutus olisi jatkossa toimivinta järjestää opiskelijoiden oikeuksien ja koulutuksen saavutettavuuden kannalta, vaihtelevat vastaajien kesken. Annetuista vaihtoehdoista parhaaksi vaihtoehdoksi nähtiin se, että vaativan erityisen tuen koulutus laajenisi nykyistä kattavammin ammatillisen koulutuksen järjestäjille. 34 prosenttia näkee tämän parhaimmaksi ja19 prosenttia toiseksi parhaaksi vaihtoehdoksi. Nykytilanteen jatkumisen näki parhaaksi 22 prosenttia ja toiseksi parhaaksi vaihtoehdoksi 19 prosenttia vastanneista. Huonoimmiksi vaihtoehdoiksi nähtiin, että olisi yksi kansallinen vaativan erityisen tuen resurssikeskus tai vaativan erityisen tuen koulutuksen keskittäminen alle neljään erityisoppilaitokseen. Suuri osa eli 56 prosenttia näki parhaaksi jonkun muun kuin kyselyssä esitetyn vaihtoehdon (Kuvio 41).

Kuvio 41. Vastaukset kysymykseen ”Miten vaativan erityisen tuen koulutus olisi tulevaisuudessa toimivinta järjestää opiskelijoiden oikeuksien ja koulutuksen saavutettavuuden kannalta?” Vastaukset: 1 = paras ratkaisu – 5 = huonoin ratkaisu (n = 64).

Koulutuksen järjestäjien esittämissä muissa vaihtoehdoissa korostui koulutuksen saavutettavuuden vahvistaminen, kuten esimerkiksi pienten koulujen perustaminen kuntiin tai laajemman verkoston luominen esimerkiksi kymmenen erityisoppilaitoksen muodossa. Ehdotettiin myös yhtä valtakunnallista koulutuksen järjestäjää, jolla olisi toimipisteitä tasaisesti ympäri maan, tai vaihtoehtoisesti koulutuksen keskittämistä tietyille erityisoppilaitoksille, joilla on jo kattava toimipisteverkosto. Vaihtoehdoissa korostettiin yhteistyön vahvistamista ja kaksikielisyyden huomioon ottoa.

Perusteluissa korostui muutoksen tarve nykytilanteeseen. Vastaajien mielestä olisi tarpeen määritellä selkeämmin, ketkä tarvitsevat nimenomaisesti erityisoppilaitoksen tukea ja ketkä voisivat saada kevyempää, mutta silti riittävää vaativaa tukea yleisten koulutuksen järjestäjien oppimisympäristöissä. Aineisto osoittaa, että nykyinen järjestelmä ei enää vastaa kasvaneisiin ja muuttuneisiin tuen tarpeisiin, ja että opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun, saavutettavuuden ja tuen laadun parantamiseksi tarvitaan vahvempia alueellisia ratkaisuja sekä uusia, joustavia yhteistyömalleja.

Vastauksissa toistuu näkemys, että vaativaa erityistä tukea tulisi saada tarjolle huomattavasti kattavammin ammatillisiin oppilaitoksiin. Tuen tarpeet ovat lisääntyneet niin paljon, että nykyisen erityisoppilaitoskapasiteetin ja alueellisen tarjonnan ei nähdä riittävän. Inkluusio ja yhdenvertaisuus edellyttäisivät enemmän vaativan erityisen tuen koulutusmahdollisuuksia ja lähemmäs opiskelijoiden kotipaikkakuntia. Samalla kuitenkin todetaan, että julkinen talous ei kestä erityisoppilaitosmaisen toiminnan laajentamista merkittävästi. Vastauksissa esitetäänkin tarve uusille toimintamalleille, jotka yhdistäisivät sote-palvelut, TUVA-koulutuksen, työpajatoiminnan ja esimerkiksi kuntouttavan opetuksen uudenlaiseksi kokonaisuudeksi. Osassa vastauksista korostetaan myös sitä, että tarvitaan erillisrahoitusta vaativan erityisen tuen järjestämiseen.

> *”Vaativan erityisen tuen tarve on niin yleistä nykyisin, että sitä tulee olla kattavammin saatavissa. Myös inkluusion ja yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta laajentaminen nykyistä kattavimmin yleisiin oppilaitoksiin on paras ratkaisu.”*

> *”Erityisammattioppilaitokset ovat tärkeitä ”resurssipankkeja”, niitä ei saisi vähentää.”*

> *”Yleinen ammattioppilaitos toteuttaa nyt vaativaa erityisopetusta ilman lisärahoitusta.”*

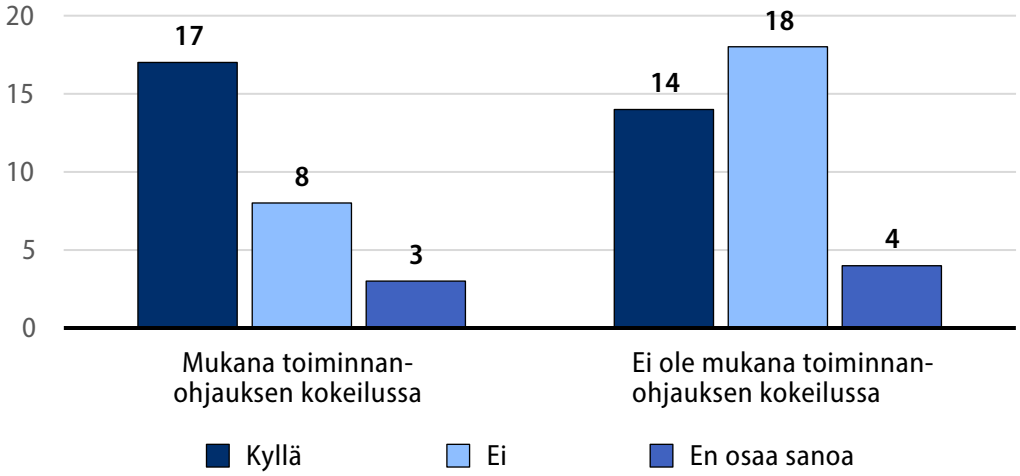
Osa vastaajista näkee, että vaativan erityisen tuen koulutus tulee jatkossakin järjestää erityisoppilaitoksissa, koska niissä on tarvittava osaaminen, oppimisympäristöt ja riittävät tuen mahdollisuudet. Samalla kuitenkin painotetaan, että on päästävä pois asetelmasta, jossa ammatilliset erityisoppilaitokset kilpailevat keskenään. Nähdään myös, että vaativan erityisen tuen koulutuksen liian jyrkkä keskittäminen heikentää saavutettavuutta ja ei ole linjassa yhdenvertaisuuden ja perusoikeuksien kanssa. Muutoksia ehdotetaan myös vaativan erityisen tuen hakuprosessiin ja valintakriteereihin.

Aineistossa korostuu yhteistyömallien vahvistaminen. Telakka- ja Akseli-malleja pidetään toimivina ratkaisuina, koska ne tuovat erityisoppilaitoksen osaamisen lähemmäs muiden järjestäjien koulutustarjontaa, mahdollistavat laajemman tutkintotarjonnan ja tukevat inkluusiota. Useiden mielestä tulisi ottaa käyttöön yhteistyömalleja, joissa hyödynnetään olemassa olevia oppimisympäristöjä ja mahdollistetaan yksilöllisten opintopolkujen toteutus.

Puolet kyselyyn vastanneista koulutuksen järjestäjistä voisi itse järjestää vaativan erityisen tuen TUVA- ja/tai tutkintokoulutusta. 41 prosenttia näkee, että ei voisi tätä järjestää, ja 11 prosenttia ei osaa sanoa näkemystään. Toiminnanohjauksen kokeilussa mukana olevista huomattavasti iso osa, yhteensä 17 järjestäjää 28 vastanneesta, voisi toteuttaa vaativan erityisen tuen koulutusta (Kuvio 42).

Kuvio 42. Vastaukset kysymykseen ”Voisimme järjestää itse vaativan erityisen tuen TUVA- ja/tai tutkintokoulutusta” jaoteltuna sen mukaan, onko koulutuksen järjestäjä mukana toiminnanohjauksen kokeilussa (n = 64).

Vaativan erityisen tuen tutkinto- ja TUVA-koulutuksen järjestämismahdollisuus

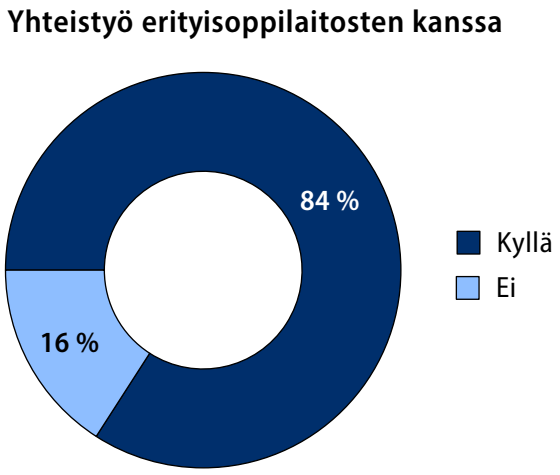
Kuntayhtymien vastaajista 67 prosenttia on sitä mieltä, että voisi järjestää itse vaativan erityisen tuen TUVA- ja/tai tutkintokoulutusta, kun kuntajärjestäjistä tasan puolet ja säätiö-, yhdistys- ja osakeyhtiömuotoisista 35 prosenttia. Ruotsinkielistä koulutusta tarjoavista järjestäjistä neljä voisi itse järjestää vaativan erityisen tuen koulutusta. Näistä kolmen päätoimipaikka sijaitsee Uudellamaalla ja yhden Varsinais-Suomessa.

Maakunnittain tarkasteltuna vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestämiseen eniten olisi valmiuksia Uudellamaalla, sillä alueelta 10 koulutuksen järjestäjää (ensisijainen toimipaikka) vastasi, että he voisivat järjestää vaativan erityisen tuen TUVA- ja/tai tutkintokoulutusta. Muut vastaukset jakautuivat maakunnittain seuraavasti (järjestäjien määrä kyllä-vastaukset): Lappi 4, Satakunta 3, Varsinais-Suomi 3, Kanta-Häme 2, Kymenlaakso 2, Pirkanmaa 2, Etelä-Pohjanmaa 1, Keski-Suomi 1, Pohjois-Pohjanmaa 1 ja Pohjois-Savo 1.

6.3.3 Yhteistyö erityisoppilaitosten kanssa

Suurin osa (84 %) kyselyyn vastanneista koulutuksen järjestäjistä tekee yhteistyötä ammatillisten erityisoppilaitosten kanssa (Kuvio 43). Yhteistyö on monimuotoista ja usein opiskelijalähtöistä. Yhteistyö sisältää konsultaatioita, tutustumiskäyntejä, tiedonsiirtoa, opiskelijoiden ohjausta puolin ja toisin sekä henkilöstön osaamisen kehittämistä. Useat järjestäjät tekevät yhteistyötä kehittämishankkeissa, koulutusten suunnittelussa, siirtymävaiheiden tukemisessa ja yhteisten käytänteiden rakentamisessa.

Kuvio 43. Vastaukset kysymykseen ”Teettekö yhteistyötä erityisoppilaitosten kanssa” (n = 64).

Vastauksissa tuodaan esiin uusia yhteistyön muotoja, joista esimerkkeinä mainitaan Akseli- ja Telakkamallit. Näissä erityisoppilaitoksen opiskelijoita ja/tai opettajia sijoittuu muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien tiloihin. Mallien nähdään mahdollistavan tehokkaan tilankäytön, osaamisen jakamisen sekä joustavat opiskelijoiden siirtymät. Vastauksissa tuodaan esiin myös alueelliset verkostot,

joissa seurataan opiskelijamääriä, tuen tarpeita, kehitetään yhteisiä lomakkeita ja käytänteitä sekä järjestetään yhteisiä tapahtumia eri tahoille. Vastauksissa korostetaan tarvetta tiivistää yhteistyötä edelleen, lisätä yhteisten toimintamallien kehittämistä ja hyödyntää integroituja oppimisympäristöjä, jotta opiskelijoille voidaan tarjota oikea-aikainen ja riittävä tuki.

> *”Ohjaamme jonkin verran vaativan erityisen tuen opiskelijoita erityisoppilaitoksiin. Tapaamme säännöllisesti ja jaamme hyviä käytäntöjä keskenämme.”*

> *”Erityisammattioppilaitos järjestää vaativan erityisen tuen koulutusta ammatillisen koulutuksen tiloissa. Opiskelijat voivat olla fyysisesti oppilaitoksissa, mutta koulutuksen järjestämisvastuu on erityisammattioppilaitoksessa.”*

> *”Tähän saakka yhteistyö on ollut ”pistemäistä” ja reaktiivista, mutta toiminnanohjauskokeiluun pääsy on edistänyt strategisempaa kumppanuutta, johon sisältyy tulevaisuudessa jopa integroituja ryhmiä ja yhteisiä toimitiloja.”*

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät toivovat erityisoppilaitosten kanssa tiiviimpää, systemaattisempaa ja paremmin resursoitua yhteistyötä, joka tukee sekä opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita että henkilöstön osaamisen vahvistamista. Tarvetta on konsultointiin, erityisopettajien osaamisen jakamiseen ja jatkuvaan menetelmä- ja materiaalitukeen, jotta muun muassa oppimisen tuen uudistus voidaan toteuttaa laadukkaasti myös niissä oppilaitoksissa, joissa opiskelijakirjo on laaja ja tuen tarpeet moninaiset.

Useissa vastauksissa korostuu tarve yhteisille koulutuksille, työnohjaukselle ja erityisoppilaitosten asiantuntijuuden laajemmalle hyödyntämiselle. Yhteistyötä toivotaan myös tukimuotojen kehittämiseen, tiedon ja kokemusten vaihtoon sekä yhteisen käsityksen rakentamiseen tuen tasoista, menetelmistä ja siirtymävaiheiden käytännöistä. Moni vastaaja painottaa, että nykyiset konsultaatiopalvelut eivät riitä vastaamaan tarpeeseen.

Opiskelijoiden näkökulmasta korostuu tarve sujuville siirtymille, joustavalle hakeutumiselle ja selkeälle ohjaukselle oikeaan oppilaitokseen. Toivotaan lisää opiskelijapaikkoja, mahdollisuutta suorittaa tutkinnon osia erityisoppilaitoksessa sekä käytännön rajapintayhteistyötä, kuten yhteisten oppimisympäristöjen käyttöä.

Vastauksissa tuodaan esiin mallit, joissa erityisoppilaitoksen osaaminen ja ohjaus jalkautuvat muiden koulutuksen järjestäjien oppimisympäristöihin. Tämän nähdään tukevan sitä, että opiskelijoiden tuki olisi saatavissa lähempänä opiskelijoiden

kotipaikkaa. Samalla korostetaan tarvetta yhteisille pilottihankkeille, inklusiivisten oppimisympäristöjen kehittämiselle ja moniammatillisen opiskeluhuollon vahvistamiselle. Yhteistyön kehittämistä pidetään keskeisenä keinona turvata opiskelijoiden yhdenvertaiset mahdollisuudet saada tarvitsemansa tuki sekä vahvistaa koulutuksen järjestäjien osaamista, jotta vaativan erityisen tuen opiskelijat eivät putoaisi palveluiden väliin.

> *”Olisimme valmiita kehittämään yhdessä ammatillista koulutusta alueellamme esim. samoissa tiloissa yhtä aikaa, jossa olisi tarvittava ohjaus-, opetus- sekä oppimisen tuen resurssi.”*

> *”Ammatillisen koulutuksen järjestäjän näkökulmasta korostamme tarvetta syventää ja systematisoida yhteistyötä erityisoppilaitosten kanssa oppimisen tuen uudistuksen toimeenpanossa.”*

6.3.4 Kehittämisehdotukset

Kyselyvastauksissa korostuu tarve uudistaa vaativan erityisen tuen kokonaisuutta sekä lisätä sen saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta. Palvelurakenteen selkeytys ja opiskelijoiden tarpeisiin vastaaminen joustavasti ja lähellä opiskelijan kotipaikkaa nähtiin tärkeiksi lähtökohdiksi.

Laajasti toistuu näkemys, että vaativan erityisen tuen alueellista koordinointia, resursointia ja opiskelupaikkojen määrää on lisättävä. Järjestelmä ei tällä hetkellä vastaa kasvaneeseen ja moninaistuneeseen tuen tarpeeseen: neuromoninaisuus, mielenterveyden haasteet ja kouluun kiinnittymisen vaikeudet ovat lisääntyneet, ja osa nuorista putoaa kokonaan koulutuspalvelujen ulkopuolelle. Siksi vaativaa erityistä tukea tulisi tarjota lähempänä opiskelijoiden kotipaikkaa, useammissa oppilaitoksissa ja joustavampina koulutuspolkuina. Opiskelijoille tulee taata oikea-aikainen ohjaus ja mahdollisuus siirtyä joustavasti erityisoppilaitokseen tai muiden koulutuksen järjestäjien tuettuun ryhmään.

Koulutuksen järjestäjät toivovat selkeämpää kriteeristöä valinnalle vaativaan erityiseen tukeen, yhteisiä opiskelijavalintoja sekä parempaa ohjausta perus-opetuksesta jatko-opintoihin. Nykytilanteessa moni nuori jää väliinputoajaksi, jolloin he eivät saa paikkaa erityisoppilaitoksesta, mutta eivät myöskään selviä muiden oppilaitosten tarjoamilla tukitoimilla. Lisäksi oppivelvollisuusiän ylittäneiden aikuisten tuen saatavuus erityisoppilaitoksissa on heikko, vaikka tarve on ilmeinen.

Merkittävä teema on rahoitusmallin uudistaminen. Monien mielestä rahoitusta tulisi kohdentaa vaativan erityisen tuen järjestämiseen siten, että mahdollistettaisiin koulutusvastuun joustavampi jakaminen. Kehittämisehdotuksissa esitetään myös mallia, jossa ”raha kulkee opiskelijan mukana”, mikä lisäisi koulutusmahdollisuuksia erityisesti alueilla, joilla palvelut ovat hajanaisia.

Vastauksissa tuodaan esiin opiskelijoiden moninaisuus. On tunnistettu opiskelijoita, joiden tuen tarpeet eivät sovi nykyisiin kategorioihin (erityinen tuki / vaativa erityinen tuki). Näille opiskelijoille esitetään uusia koulutuksen ja kuntoutuksen välimuotoja, jotka huomioivat koulunkäynnin haasteet, heikot opiskelutaidot ja sosiaalisen toimintakyvyn tuen tarpeet.

> *”Vaativan erityisen tuen kohderyhmän tarkempi määrittely.”*

> *”Tarvitaan kestävä ratkaisu niille oppivelvollisille, jotka eivät ole missään olosuhteissa opiskelukykyisiä eivätkä voi sijoittua työelämään. He eivät voi täyttää erityisoppilaitosten opiskelijapaikkoja.”*

> *”Tukea tarvitaan nykyistä saavutettavammin. Tuen tarve on tullut näkyvämmäksi ja neuromoninaisten haasteiden määrän kasvu on tunnistettu. Vaativan erityisen tuen saatavuutta pitää lisätä sinne missä sitä tarvitaan. Tämä edellyttää nykyisen järjestelmän uudelleen muotoilua niin, että useammalla koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus toteuttaa vaativan erityisen tuen opetusta.”*

6.4 Järjestöjen kuulemiset

Vammaisjärjestöjen edustajille toteutettiin kuulemistilaisuus helmikuussa 2026. Tilaisuuteen osallistuneet edustivat 9 eri järjestöä: Autismiliitto, FDUV, Invalidiliitto, Kuurojenliitto, Lihastautiliitto, Näkövammaisten liitto, SAMS Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf, Vates-säätiö sr ja Tukiliitto. Järjestöjen edustajia kuultiin vaativan erityisen tuen koulutuksen toimivuudesta ja vammaisten oikeuksien toteutumisesta sekä kehittämistarpeista.

Opiskelijajärjestöjä kuultiin maaliskuussa 2026. Tilaisuuteen kutsuttiin edustajat Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry:stä, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry:stä ja Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf:stä. Opiskelija-järjestöjen kanssa käytiin keskustelu vaativan erityisen tuen koulutuksen toimivuudesta, opiskelijoiden oikeuksien toteutumisesta ja kehittämistarpeista.

6.4.1 Vaativan erityisen tuen toimivuus

Järjestöjen näkemyksen mukaan vaativa erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa toimii osittain hyvin, mutta haasteitakin on. Järjestöt toivat esiin, että vaativan erityisen tuen koulutuksen laatu ja saatavuus vaihtelevat huomattavasti eri järjestäjien ja alueiden välillä. Erityisoppilaitoksissa nähdään olevan runsaasti asiantuntemusta, mutta osaaminen ei jakaudu tasaisesti, ja esimerkiksi näkö-, kuulo- tai neurokirjon osaamista ei ole kaikilla paikkakunnilla. Ryhmäkoot ovat suuria ja opiskelijoiden tuen tarpeet hyvin heterogeenisia. Näiden huomioon ottoon ei aina riitä resursseja ja osaamista, mikä heikentää opetuksen laatua.

Oppivelvollisuuden laajeneminen ja tuen tarpeiden moninaistuminen ovat lisänneet vaativan erityisen tuen koulutuskysyntää, mutta tarjonta ei kaikkialla riitä. Aiemmin osa eniten vaativaa erityistä tukea tarvitsevista ohjautui perusopetuksen jälkeen päivä- tai työtoimintaan, mutta nyt he hakeutuvat toisen asteen koulutukseen. Opiskelijajärjestöt toivat esiin, että yhteiskunnallinen epävarmuus ja maailmanpoliittinen tilanne ovat lisänneet nuorten pahoinvointia ja vaikeuttaneet tulevaisuuden hahmottamista. Myös sosiaalisen median käyttämisen ja yhteisöllisyyden heikkenemisen koetaan lisänneen kuormitusta ja ahdistuneisuutta.

Ongelmaksi nähdään se, että vaativan erityisen tuen opiskelupaikkoihin valikoituu myös niitä, jotka pärjäisivät vähemmällä tuella. Tämä tarkoittaa, että opiskelupaikat eivät riitä niitä eniten tarvitseville, jolloin vaikeimmin vammaiset opiskelijat voivat jäädä kokonaan ilman koulutuspaikkaa tai saatu opiskelupaikka ei tarjoa riittäviä tukitoimia. Ruotsinkielistä koulutustarjontaa on vähän, joten etäisyydet koulutuspaikkoihin ovat pitkiä, mikä aiheuttaa saavutettavuus- ja yhdenvertaisuusongelmia. Vaativan erityisen tuen valinnanmahdollisuudet alueellisen ja tutkintotarjonnan osalta ovat muita vähäisemmät, mikä asettaa nuoret eriarvoiseen asemaan.

Vaativan erityisen tuen koulutustarjonta ei ole opiskelijoiden ja perheiden näkökulmasta selkeästi organisoitu. Opintopolku-palvelu helpottaa koulutusvaihtoehtoihin tutustumista, mutta huoltajille se saattaa näyttäytyä sekavana ja tarvittavaa tietoa ei aina löydy. Ongelmana on muun muassa se, että tietoa oppilaitosten mahdollisuuksista viittomakielisen opetuksen tarjontaan ei ole saatavilla. Kaivataan myös selkeämpiä valintakriteerejä, jotta kukin saisi tarpeitaan vastaavan koulutuspaikan.

Tuen ja palvelujen kokonaisuus nähdään pirstaleisena, sillä vaativan erityisen tuen opiskelijoiden liikkumispalvelut, opiskelun apuvälineet ja avustajapalvelut tulevat eri tahoilta ja vaativat monialaista yhteistyötä, joka ei aina toteudu tarkoituksenmukaisesti. Haasteeksi nähdään opintojen ohjauksen riittämättömyys

nivelvaiheissa, minkä vuoksi osa nuorista jää ilman oikea-aikaista tukea siirtyessään perusopetuksesta toiselle asteelle. Esimerkiksi Kelan järjestämien tulkkauspalveluiden hyödyntäminen, erityisesti kuurojen opiskelijoiden kohdalla, on vaihtelevaa ja siirtymä tulkkausjärjestelmään perusopetuksen jälkeen on monelle haastava.

6.4.2 Vammaisten oikeuksien toteutuminen

Järjestöjen edustajat arvioivat vammaisten oikeuksien toteutuvan puutteellisesti ja vaihtelevasti. Kohtuulliset mukautukset eivät toteudu systemaattisesti, eivätkä oppilaitokset aina tunne YK:n sopimuksiin perustuvaa käsitettä, mikä heikentää yhdenvertaisuutta. Esteet voivat liittyä aisteihin, viestintään, ymmärtämiseen, asenteisiin tai fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön. Digitaalinen ja kielellinen saavutettavuus sekä esteettömyys toteutuvat epätasaisesti. Esimerkiksi oppimisympäristöjen aistiesteettömyydessä on merkittäviä puutteita, mikä aiheuttaa vaikeuksia oppimiseen erityisesti autismikirjon opiskelijoilla.

Pitkät etäisyydet ja rajallinen koulutustarjonta kaventavat opiskelijoiden valinnanvapautta, etenkin ruotsinkielisille ja harvinaisten vammojen opiskelijoille. Tämä asettaa haasteita sivistyksellisten oikeuksien toteutumiselle. Henkilökohtaisen avun ja kuljetuspalveluiden saatavuus vaihtelee hyvinvointialueittain, mikä vaikuttaa opiskelijoiden mahdollisuuksiin osallistua opetukseen yhdenvertaisesti. Vastuun palveluiden varmistamisesta koetaan olevan joissakin tilanteissa opiskelijan vanhemmilla, mikä koetaan kuormittavana. SORA-säännösten tulkinta koetaan epäselväksi ja jopa syrjiväksi, ja se voi johtaa opiskelijoiden turhaan sulkemiseen opintojen ulkopuolelle.

Kuurojen opiskelijoiden kielelliset oikeudet eivät aina toteudu, sillä tulkkauspalvelujen saatavuus, joustavuus ja oppilaitosten kyky hyödyntää tulkkeja vaihtelevat. Lisäksi asuntoloiden ja asumisratkaisujen heikko toimivuus voi rajoittaa opiskelijan osallisuutta iltaisin ja vapaa-ajalla. Vaikka erityisoppilaitoksissa erilaisten opiskelijoiden sivistykselliset oikeudet usein toteutuvat yleisiä oppilaitoksia paremmin vahvan osaamisen vuoksi, erot ovat suuria eikä yhdenvertaisuus toteudu koko maassa tasapuolisesti.

6.4.3 Kehittämistarpeet vaativan erityisen tuen toteutukseen

Järjestöt korostavat tarvetta sujuvammalle ja selkeämmälle nivelvaiheelle perusopetuksesta toiselle asteelle. Opiskelijan voi olla vaikea löytää hänelle sopiva opiskelupaikka, koska tarjolla olevan tuen ja mahdollisuuksien kirjo ei ole selkeästi esillä hakuvaiheessa. Ehdotuksina ovat muun muassa ns. ”saattaen vaihtamisen” -malli, perusopetuksen opinto-ohjauksen kehittäminen ja vammaisjärjestöjen asiantuntijuuden hyödyntäminen siirtymävaiheiden suunnittelussa sekä haku-palveluiden kehittäminen. Järjestöt näkevät, että tukipolkujen tulisi jatkua opintojen jälkeen työllisyyspalveluihin.

Vaativan erityisen tuen koulutustarjontaa tulisi laajentaa ja tehdä yhden-vertaisemmaksi sekä alueellisesti että kieliryhmien välillä, jotta opiskelijoilla olisi mahdollisuus opiskella omista lähtökohdistaan käsin myös lähellä kotia. Ammatillisissa oppilaitoksissa tulee vahvistaa osaamista muun muassa neuro-kirjosta, aistiesteettömyydestä, näkö- ja kuulovammaisuudesta sekä kohtuullisista mukautuksista. Myös muissa kuin erityisoppilaitoksissa voisi toteuttaa entistä enemmän vaativan erityisen tuen koulutusta, kunhan huolehditaan ryhmäkoosta, aistiesteettömistä oppimisympäristöistä ja henkilöstön riittävästä osaamisesta.

Useat järjestöt kannattavat kansallisen tai alueellisen resurssikeskusmallin kehittämistä, jossa erityisosaaminen ja konsultaatio olisivat kaikkien oppilaitosten saatavilla. Jotta tuki olisi kaikkien oppilaitosten käytössä, sen toivotaan olevan maksutonta. Koulutuksen saavutettavuutta ja esteettömyyttä tulisi vahvistaa oppimisympäristöissä, digitaalisissa palveluissa ja materiaalituotannossa, samoin kuin tulkkauspalveluiden saatavuutta ja käyttöä kuurojen opiskelijoiden kohdalla.

TELMA- ja TUVA-koulutusten kehittäminen nähdään tärkeänä. TELMAn sisältöä ja koulutuksen kohdentumista olisi tarpeen tarkentaa. TELMAa voisi kehittää erityisesti niille nuorille, jotka tarvitsevat erittäin vaativaa tukea ja taitoja elämänhallintaan ja joiden mahdollisuudet työelämään siirtymiseen ovat hyvin rajalliset. Tällöin siirtymät toiselle asteelle helpottuisivat ja koulutustarjonta kohdentuisi paremmin erilaisille opiskelijaryhmille näiden tarpeiden mukaisesti.

Vaativan erityisen tuen koulutusta olisi tarpeen järjestää myös pienemmissä toimintaympäristöissä ja pienryhmissä niille opiskelijoille, jotka eivät kykene opiskelemaan suurissa oppilaitoksissa. Järjestöt nostavat esiin, että inklusiivisuutta tulee vahvistaa koko koulutusjärjestelmässä, jotta kukin saisi tarpeitaan vastaavan tuen opiskelijan läheisessä oppilaitoksessa. Yhteisten oppimisympäristöjen nähdään edistävän yhteiskuntaan integroitumista ja sosiaalista osallisuutta. Inkluusion edellytyksenä kuitenkin on, että kaikille varmistetaan tarpeita vastaavat tukitoimet.

6.5 Yhteenveto

Vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjien, muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien sekä järjestöjen näkemykset vaativan erityisen tuen toteutumisen toimivuudesta ja toimivista rakenteista, koulutuksen saavutettavuudesta ja koulutuspaikkojen kohdentumisesta sekä opiskelijoiden oikeuksien toteutumisesta vaihtelevat. Sen sijaan näkemykset syistä vaativan erityisen tuen lisääntymiseen ovat hyvinkin samansuuntaiset.

Ruotsinkielisen koulutustarjonnan epäsuhtaisuus asukasmäärään nähden on ristiriidassa opiskelijoiden kielellisten oikeuksien kanssa. Ruotsinkielisen vaativan erityisen tuen toimipisteiden pieni määrä aiheuttaa joillekin opiskelijoille kohtuuttomia matkoja kodin ja oppilaitoksen välillä.

Koulutuksen järjestäjät ja järjestötoimijat ovat samaa mieltä siitä, että vaativan erityisen tuen tarve on kasvanut merkittävästi oppivelvollisuuden laajentumisen, opiskelijajoukon moninaistumisen ja nuorten hyvinvoinnin haasteiden vuoksi. Samalla koetaan, että nykyinen järjestelmä (erityisoppilaitosten kapasiteetti, alueellinen koulutustarjonta, opiskelijavalintakriteerit ja yhteistyörakenteet) eivät enää vastaa muuttuviin tarpeisiin. Yhteisesti tunnistetaan tarve selkeyttää vaativan erityisen tuen ja erityisen tuen rajapintaa sekä vahvistaa nivelvaiheita perusopetuksesta toiselle asteelle.

Samansuuntaiset näkemykset eri toimijoilta:

1. Tuen tarpeet ovat kasvaneet ja moninaistuneet.
   Kaikki eri tahot kertovat lisääntyneistä ja monialaistuneista neurokirjon, mielenterveyden ja kehitysvammaisuuden aiheuttamista tuen tarpeista. Tämä kuormittaa niin erityisoppilaitoksia kuin muita koulutuksen järjestäjiä.

2. Alueellinen ja kielellinen epätasa-arvo on merkittävää.
   Sekä koulutuksen järjestäjät että järjestöt korostavat, että vaativan erityisen tuen koulutuspaikkoja on liian vähän, erityisesti ruotsinkielisessä koulutuksessa. Pitkät opiskelumatkat vaikeuttavat opiskelua ja heikentävät opiskelijoiden hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta.

3. Järjestämislupasääntely ei vastaa tarpeeseen.
   Yli puolet ammatillisista koulutuksen järjestäjistä kokee järjestämislupasääntelyn toimimattomaksi. Vaativan erityisen tuen koulutuksessa on alueellisia katveita, ja koulutuksen järjestäjät eivät pysty vastaamaan kasvaneeseen tarpeeseen.

4. Nivelvaiheissa on puutteita.
   Kaikki tahot nostavat esiin puutteellisen ohjauksen perusopetuksesta toiselle asteelle, epäselvät tukipolut ja pirstaleiset palvelut (kuljetus, apuvälineet, tulkkaus, asuminen).

5. Yhteistyötä tulisi vahvistaa.
   Erityisoppilaitosten asiantuntijuutta halutaan paremmin ja kattavammin muiden koulutuksen järjestäjien käyttöön. Erilaiset kehitetyt koulutusmallit, kuten Telakka ja Akseli, saavat etenkin koulutuksen järjestäjiltä kannatusta.

6. Tarve valtakunnalliselle koordinaatiolle.
   Etenkin erityisoppilaitokset ja järjestöt kannattavat keskitetympää koordinaatiota tai resurssikeskusta vaativan erityisen tuen ja osaamisen jakamiseen.

Erisuuntaiset näkemykset toimijoiden välillä:

1. Vaativan erityisen tuen koulutuspaikkojen sijainti
- Muut kuin vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäjät toivovat vaativan erityisen tuen koulutusmahdollisuuden laajentamista yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi.
- Osa erityisoppilaitoksista korostaa, että vaativa erityinen tuki edellyttää erityisosaamista, tiloja ja pienryhmiä, eikä sitä voi merkittävästi hajauttaa ilman laadun heikkenemistä.
- Järjestöt kannattavat sekä saavutettavuuden parantamista ja tarjonnan laajentamista että erityisoppilaitosten erikoisosaamisen säilyttämistä.

2. TELMA-koulutuksen sisältö ja kohderyhmä
- Suuri osa haluaa rajata TELMAn selkeämmin vaikeimmin vammaisille ja elämänhallintataitoihin kohdentuvaksi.
- Osa näkee TELMAn monipuolisuuden ja jatko-opintomahdollisuudet tärkeinä.
- Järjestöt korostavat tarvetta selkeyttää TELMAn kohderyhmä, varmistaa eniten tukea tarvitsevien koulutukseen pääsy ja parantaa koulutusten välistä jatkuvuutta.

3. Järjestäjäverkon koko ja rakenne
- Osa erityisoppilaitoksista ehdottaa 2–3 valtakunnallista toimijaa tai satelliittimalleja.
- Suurin osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä ja järjestöistä vastustaa liiallista keskittämistä saavutettavuuden heikkenemisen vuoksi.

4. Valintakriteerit ja paikkojen kohdentuminen

- Erityisoppilaitokset kokevat, että osa koulutukseen valituista opiskelijoista pärjäisi yleisissä oppilaitoksissa. Osa toi toisaalta esiin, että koulutukseen valitaan ensin eniten tukea tarvitsevat.
- Muut kuin vaativaa erityistä tukea tarjoavat koulutuksen järjestäjät kokevat, että heille ohjautuu opiskelijoita, jotka eivät pärjää heidän tarjoamillaan tukitoimilla. Toisaalta osalla järjestäjillä olisi itsellään kiinnostusta nykyistä kattavammin järjestää vaativan erityisen tuen koulutusta.
- Järjestöt korostavat, että osa vaikeimmin vammaisista jää välillä kokonaan ilman opiskelupaikkaa ja että tarjotut koulutuspaikat eivät aina täytä opiskelijoiden toiveita ja tarpeita.

Eri toimijatahot ovat yksimielisiä siitä, että vaativan erityisen tuen järjestelmä tarvitsee rakenteellisen uudistuksen. Kaikki painottavat saavutettavuutta, yhdenvertaisuutta, selkeitä kriteerejä vaativaan erityiseen tukeen ja vahvempaa koordinaatiota. Erisuuntaiset näkemykset liittyvät ennen kaikkea siihen, missä ja millaisella järjestelmällä vaativa erityinen tuki tulisi järjestää: keskitetysti erityisoppilaitoksissa vai hajautetusti kattavammin eri koulutuksen järjestäjillä. Kaikki tahot ovat samaa mieltä siitä, että on tarve rakentaa joustava ja opiskelijalähtöinen kokonaisuus, joka takaa, että vaativaa erityistä tukea tarvitseva opiskelija saa hänelle tarpeellisen tuen ja oppimisen mahdollisuudet.

7 Arvio vaativan erityisen tuen toimivuudesta ja vammaisten oikeuksien toteutumisesta ammatillisessa koulutuksessa

Arvio vaativan erityisen tuen toimivuudesta ja muutostarpeista sekä vammaisten oikeuksien toteutumisesta ammatillisessa koulutuksessa on tehty selvitystyöhön kootun aineiston pohjalta. Aineisto koostui tilastoista, vaativan erityisen tuen järjestäjille ja keskeisille sidosryhmille tehdyistä haastatteluista ja kuulemisista sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille kohdistetusta kyselystä. Arvio on tehty selvitystyölle asetettujen kysymysten mukaisesti:

- Miksi vaativan erityisen tuen koulutustarve on lisääntynyt?
- Kohdentuvatko koulutuspaikat vaativaa erityistä tukea tarvitseville?
- Onko vaativan erityisen tuen koulutustarjonta organisoitu parhaalla tavalla?
- Miten vammaisten oikeudet toteutuvat vaativan erityisen tuen koulutuksessa?
- Miten erityisen tuen ohjaus-, kehittämis- ja tukitehtävää tulisi muuttaa?

Lisäksi selvitystyössä tuli huomioida ruotsinkielisen koulutuksen erityispiirteet ja kehittämistarpeet.

7.1 Vaativan erityisen tuen koulutustarpeen muutos

Vaativan erityisen tuen koulutustarpeen kasvu selittyy useiden samanaikaisten tekijöiden yhteisvaikutuksella. Oppivelvollisuuden laajentuminen on tuonut toiselle asteelle uusia kohderyhmiä, kuten vaikeimmin vammaisia ja monivammaisia nuoria, jotka aiemmin siirtyivät perusopetuksesta päivätoimintaan toisen asteen koulutuksen sijaan. Pelkästään perusopetuksen vaativimpien tukimuotojen piirissä olleiden tulo ammatillisen koulutuksen opiskelijoiksi ei kuitenkaan riitä selitykseksi, sillä tilastot osoittavat kasvua myös niiden opiskelijoiden osalta, jotka eivät ole olleet perusopetuksessa erityisen tuen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Toisaalta perusopetuksen tuen riittämättömyyden koettiin vaikuttaneen siihen, että tuen tarpeita ei välttämättä ole riittävästi tunnistettu, mikä heijastuu toiselle asteelle. Vaativan erityisen tuen opiskelijaprofiili onkin laajentunut merkittävästi.

Vaativan erityisen tuen kohderyhmä ei rajoitu enää vaikeiden oppimisvaikeuksien tai vaikean vamman tai sairauden vuoksi laaja-alaisen ja monipuolisen tuen tarvitsijoihin, vaan siihen kuuluu entistä monimuotoisempi joukko nuoria.

Eri tahojen näkemysten mukaan nuorten toimintakyky on heikentynyt, erityisesti mielenterveyden ongelmien ja neurokirjon eri piirteiden yleistymisen myötä. Perheiden tilanteet ovat usein aiempaa kuormittuneempia, mikä näkyy kasvaneena yksilöllisen tuen tarpeena toisella asteella. Lisäksi diagnosoitujen haasteiden tunnistamiskynnys on madaltunut ja tietoisuus omista oikeuksista on lisääntynyt, mikä on johtanut vaatimuksiin vahvemmasta ja yksilöllisemmästä tuesta. Tuen tarpeiden lisääntyminen tuotiinkin esiin keskeisenä selittävänä tekijänä opiskelijamäärien kasvuun. Toisaalta tuotiin esiin, että vaativan erityisen tuen koulutustarjonnan laajeneminen on myös luonut uutta kysyntää.

Rahoitusjärjestelmällä on saattanut olla ohjaava vaikutus vaativan erityisen tuen koulutustarjonnan lisäämiseen. Vaativan erityisen tuen koulutuksessa perusrahoituksen osuus on ollut korkea ja rahoituskertoimet suuria. Koronavirustilanteen perusteella myönnettiin tukitoimiin ylimääräistä lisärahoitusta, jolloin samoihin aikoihin toteutetun oppivelvollisuuden laajentamisen ja koronapandemian vaikutukset kertaantuivat rahoituksessa.

Eri lähteistä koottu tieto osoittaa, että vaativan erityisen tuen koulutustarpeen kasvu ei johdu yhdestä syystä, vaan oppivelvollisuuden laajentumisen, ammatillisen koulutuksen rahoituksen, palvelurakenteiden muutosten sekä nuorten hyvinvoinnin heikentymisen yhteisvaikutuksesta.

7.2 Koulutuspaikkojen kohdentuminen vaativaa erityistä tukea tarvitseville

Koulutuspaikkojen kohdentumisessa vaativaa erityistä tukea tarvitseville näyttäytyy useita haasteita, eikä kokonaiskuva ole täysin selkeä ja yhdenmukainen. Sekä koulutuksen järjestäjiltä että järjestöistä välittyy näkemys, jonka mukaan osa vaativinta tukea tarvitsevista opiskelijoista ohjautuu muille koulutuksen järjestäjille, kun taas erityisoppilaitoksiin valikoituu myös niitä, jotka pärjäisivät kevyemmillä tukitoimilla.

Tilastot tukevat tätä havaintoa. TELMA-koulutuksen tulisi olla ensisijaisesti tarkoitettu perusopetuksessa toiminta-alueittain opiskelleille, mutta heitä on TELMA-koulutuksen aloittaneista vain 20–25 prosenttia. Perusopetuksessa

toiminta-alueittain opiskelleita TELMA-koulutuksessa aloittaa vuosittain jonkin verran yli 200 opiskelijaa, mikä vastaa kohtuullisen hyvin perusopetuksen 9. vuosiluokan toiminta-alueittain opiskelleiden määrää. Lisäksi TELMA-koulutuksessa opiskelee runsaasti nuoria, joilla ei ole ollut toiminta-alueittaista opiskelua tai pidennettyä oppivelvollisuutta perusopetuksessa. Noin 40 prosenttia on suorittanut perusopetuksen pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä ilman toiminta-alueittaista opiskelua ja lähes 40 prosenttia on käynyt perusopetuksen ilman pidennettyä oppivelvollisuutta. Sama ilmiö korostuu vaativan erityisen tuen tutkinto- ja TUVA-koulutuksessa, joissa alle 20 prosenttia oppivelvollisista opiskelijoista on ollut perusopetuksessa pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Tarkasteltaessa kaikkia vaativan erityisen tuen koulutukseen valittuja havaitaan, että koulutukseen valituista 42 prosenttia on opiskellut perusopetuksessa toiminta-alueittain tai pääosin tai kokonaan yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Tilastot viittaavat siihen, etteivät vaativan erityisen tuen koulutuspaikat kohdennu yksinomaan eniten tukea tarvitseville.

Toisaalta koulutuksen rajallinen tarjonta, erityisesti vaativan erityisen tuen tutkinto-koulutuksessa, ruotsinkieliset koulutuspaikat sekä alueelliset katveet tarkoittavat, että kaikki eniten tukea tarvitsevat eivät pääse haluamaansa ja tarpeita vastaavaan koulutukseen. Koottu aineisto kertoo myös, että kaikilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä ei ole riittävää osaamista tukitoimista ja kohtuullisista mukautuksista, minkä vuoksi osa opiskelijoista ohjautuu erityisoppilaitoksiin, vaikka pärjäisivätkin tarvittavilla tukitoimilla myös muiden koulutuksen järjestäjien koulutuksessa. Vaativan erityisen tuen kohdentuminen on samanaikaisesti sekä liian väljää että riittämätöntä.

TELMA-koulutuksen sisältö, etenkin työelämään valmentautuminen, on merkittävälle osalle vaikeasti vammaisista opiskelijoista liian vaativaa ja heille keskeisintä olisi itsenäiseen elämään valmentautuminen. Käytännössä TELMAn laaja sisältö on tarkoittanut, että TELMA-koulutukseen on hakeutunut ja valikoitunut myös sellaisia opiskelijoita, joille tutkinto- tai tutkinnon osakoulutus voisi olla soveltuvin. TELMA- ja TUVA-koulutusten välinen epäselvä rajanveto on myös pidentänyt tarpeettomasti koulutuspolkuja, kun näitä koulutuksia suoritetaan peräkkäin.

Vaativan erityisen tuen ja erityisen tuen välinen jako näyttäytyy myös jossain määrin epäselvänä. Koetaan, että rajanveto näiden eri tuen muotojen kesken on häilyvä ja tulkinnanvarainen. Kaivataan selkeämpiä kriteereitä siihen, millä perusteilla opiskelijalle tarjotaan vaativaa erityistä tukea. On mahdollista, että osa vaativan erityisen tuen opiskelijoista voisi pärjätä kevyemmän tuen piirissä.

Vaativan erityisen tuen koulutuspaikkojen epäselvään kohdentumiseen ovat vaikuttaneet opiskelijajoukon laajentuminen, rajanvedon epäselvyys muihin tukimuotoihin, vaihtelevat opiskelijavalintakäytännöt, kysynnän ja tarjonnan epäsuhta sekä alueelliset erot. Näiden tekijöiden yhteisvaikutus osoittaa tarpeen kehittää järjestelmää siten, että vaativan erityisen tuen TELMA-, TUVA- ja tutkinto-koulutukset kohdentuisivat nykyistä tarvelähtöisemmin.

7.3 Vaativan erityisen tuen koulutustarjonnan organisointi

Vaativan erityisen tuen koulutusta tarjoavat viisi ammatillista erityisoppilaitosta ja lisäksi kuusi rajatun tehtävän saanutta muuta ammatillisen koulutuksen järjestäjää, joista yksi toteuttaa ruotsinkielisen koulutuksen. Maakunnittain tarkasteltuna järjestämislupien mukaiset toimialueet kattavat koko Suomen. Vaativan erityisen tuen koulutustarjontaa ei kuitenkaan kokonaisuutena tarkastellen voi pitää parhaalla mahdollisella tavalla organisoituna, sillä järjestämisluvat, alueellinen kattavuus, järjestäjärakenne ja rahoitus ohjaavat toimintaa osin ristiriitaisesti suhteessa opiskelijoiden tarpeisiin.

Koulutustarjonnassa esiintyy samanaikaisesti alueellista päällekkäisyyttä ja katveita. Joillakin alueilla vaativaa erityistä tukea tarjoavat samat toimijat useassa maakunnassa, kun taas toisaalla tarjontaa on niukasti tai ei lainkaan. Tämä heikentää koulutuksen saavutettavuutta ja johtaa siihen, että vaativan erityisen tuen opiskelijat eivät aina saa opiskelupaikkaa kotipaikkakunnaltaan tai sen läheisyydestä, vaan joutuvat pitkille päivittäisille koulumatkoille tai muuttamaan opiskelija-asuntolaan.

Vaativan erityisen tuen rajatun tehtävän saaneiden järjestäjien toiminta on volyymiltaan vähäistä verrattuna erityisoppilaitoksiin, eikä niiden ja erityis-oppilaitosten välinen alueellinen työnjako tai yhteistyövelvoite vaativan erityisen tuen järjestämisessä hahmotu kaikilta osin johdonmukaisena kokonaisuutena. Tämä lisää epäselvyyttä siitä, kenen vastuulla vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestäminen eri alueilla ensisijaisesti on.

Saavutettavuusongelmia lisäävät myös tutkintotarjonnan rajallisuus ja koulutus-paikkojen niukkuus sekä puutteet osaamisessa, joka liittyy tukitoimiin, kohtuullisiin mukautuksiin ja oppimisympäristöjen yksilölliseen sovittamiseen, kuten aisti-esteettömyyteen. Erityisen ongelmallisena näyttäytyy ruotsinkielisen vaativan erityisen tuen koulutustarjonnan kapea alueellinen ja sisällöllinen kattavuus, sillä

koulutus painottuu Pohjanmaalle, vaikka tarvetta olisi selvästi enemmän Etelä-Suomessa. Kaikille vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille ei ole riittävästi koulutuspaikkoja, ja toisaalta tarjonta ei aina kohdennu tarkoituksenmukaisesti eri kohderyhmien tarpeisiin. Tämä viittaa rakenteelliseen epätasapainoon, jossa tarjontaa ei suunnitella kokonaisuutena suhteessa todellisiin tarpeisiin.

Toiminnanohjauksen kokeilu mahdollistaa laajemman tutkintotarjonnan, mutta edelleen kysymykseksi jää, onko erityisoppilaitoksilla valmiuksia nykyistä laajempaan tutkintotarjontaan. Toisaalta on myös niin, että eri ammatit ja tutkinnot soveltuvat eri tavoin erilaisille oppijoille. Kyselytulokset osoittavat, että muilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä, etenkin kunta- ja kuntayhtymäpohjaisilla järjestäjillä, olisi halua ja valmiuksia järjestää vaativana erityisenä tukena tutkinto- ja TUVA-koulutusta. Oppivelvollisuusikäluokan pieneneminen edellyttää resurssien keskittämistä varsinkin kalliiden koulutusten järjestämisen osalta. Oppimisympäristöt muodostavat merkittävän osan koulutuksen kustannuksista, joten niitä ei ole tarkoituksenmukaista rakentaa erikseen pelkästään vaativan erityisen tuen tarpeita varten.

Nykyinen järjestäjärakenne vaikuttaa vain osittain toimivalta ja kaipaa rakenteellisia muutoksia. Koulutustarjonta on liian keskittynyttä alueellisesti ja tutkintotarjonta on suppea. Muut ammatillisen koulutuksen järjestäjät kokevat jäävänsä sivuun, vaikka osalla olisi valmiuksia ja kiinnostusta järjestää vaativan erityisen tuen koulutusta. Näkemykset rakenteen toimivuudesta ja kehittämistarpeista vaihtelevat, sillä osa toimijoista pitää keskitettyä mallia tarkoituksenmukaisena osaamisen ja resurssien näkökulmasta, kun taas toiset korostavat hajautetumpien ja inklusiivisia oppimisympäristöjä tukevien ratkaisujen parempaa kykyä vastata opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin. Yhteistä on kuitenkin näkemys, että nykyinen malli ei ole ongelmaton ja uudistamistarpeet ovat ilmeisiä.

Yhteistyö koulutuksen järjestäjien välillä toimii paikoin hyvin, erityisesti kun koulutus järjestetään yhteisillä kampuksilla ja alueellisissa verkostoissa. Tällaiset toimintatavat osoittavat, että yhteistyöllä voidaan lisätä joustavuutta ja parantaa koulutuksen saavutettavuutta. Kuitenkaan yhteistyö ei ole systemaattisesti organisoitua, vaan se riippuu pitkälti paikallisista ratkaisuista. Tämä tarkoittaa, että hyvät käytännöt eivät skaalaudu valtakunnallisesti eivätkä takaa yhdenvertaista toimintaa kaikkialla.

Kustannusten näkökulmasta vaativan erityisen tuen koulutuksen korkeampi kustannustaso ei selity yksiselitteisesti tuen vaativuudella, vaan merkittävässä roolissa näyttäisi olevan myös rahoitusjärjestelmän ohjausvaikutus. Rahoitusmalli on rakennettu ensisijaisesti yleisen ammatillisen koulutuksen lähtökohdista.

Suoritus- ja vaikuttavuuskannusteilla ei ole juurikaan merkitystä vaativan erityisen tuen koulutuksessa, jossa rahoitus muodostuu pääosin perusrahoituksesta. Opiskelijamäärät ja opiskelijavuosiin perustuva rahoitus on kasvanut 2020-luvulla suhteellisesti huomattavasti enemmän kuin muilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä.

Kokonaisuutena voidaan todeta, että vaativan erityisen tuen koulutustarjonnan organisointi ei tällä hetkellä muodosta tasapainoista, alueellisesti kattavaa ja kustannustehokasta kokonaisuutta, vaan järjestelmää ohjaavat rakenteet ja rahoitusmekanismit vaativat muutoksia.

7.4 Vammaisten oikeuksien toteutuminen vaativan erityisen tuen koulutuksessa

Vammaisten oikeuksien toteutumisessa ammatillisen koulutuksen vaativassa erityisessä tuessa on vahva oikeudellinen perusta, mutta käytännön toteutuksessa ilmenee selkeitä haasteita ja eroja. Vammaisten oikeudet perustuvat kansainvälisiin ja kansallisiin säädöksiin, erityisesti YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen, Suomen perustuslakiin sekä yhdenvertaisuuslakiin. Näiden normien keskeisiä periaatteita ovat yhdenvertaisuus, syrjimättömyys sekä oikeus koulutukseen ja yksilölliseen tukeen. Lisäksi koulutusjärjestelmän tavoitteeksi on asetettu inklusiivisuus, eli kaikkien opiskelijoiden mahdollisuus opiskella yhteisessä järjestelmässä omista lähtökohdistaan käsin.

Käytännössä vammaisten oikeuksien huomioiminen näkyy muun muassa siinä, että opiskelijoille tarjotaan yksilöllisiä tukimuotoja, kuten mukautuksia, ohjausta ja erityisiä opetusjärjestelyjä. Koulutusjärjestelmä mahdollistaa erilaisia koulutuspolkuja opiskelijan tavoitteiden mukaan. Henkilökohtaistaminen tukee sitä, että opiskelijat voivat edetä omien edellytystensä mukaisesti. Tämä edistää oikeutta koulutukseen sekä vahvistaa osallisuutta ja mahdollisuutta rakentaa yksilöllisiä opintopolkuja.

Keskeinen ongelma liittyy vaativan erityisen tuen käytännön toteutumisen merkittävään vaihteluun alueittain ja koulutuksen järjestäjittäin. Palvelujen saatavuus, tukikäytännöt ja resurssit eivät ole yhtenäisiä, mikä tarkoittaa, että opiskelijan saama tuki riippuu paikallisista ratkaisuista. Tästä seuraa tilanne, jossa muodollinen yhdenvertaisuus toteutuu, mutta tosiasiallinen yhdenvertaisuus toteutuu vain osittain. Kaikilla opiskelijoilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia saada tarvitsemiaan palveluja.

Yksi keskeisistä haasteista liittyy koulutuksen ja hyvinvointialueiden väliseen yhteistyöhön. Yhteistyö on paikoin puutteellista ja vaihtelee alueittain. Vastuunjako pedagogisen tuen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen välillä on paikoittain epäselvä, mikä vaikeuttaa opiskelijan kokonaisvaltaisen tuen toteutumista. Tämä näkyy esimerkiksi avustajapalvelujen järjestämisessä, jossa käytännöt vaihtelevat. Puutteellinen yhteistyö ja erilaiset lainsäädännön tulkinnat, esimerkiksi vammaispalvelulaista, heikentävät opiskelijoiden oikeutta saada tarpeidensa mukaista kokonaisvaltaista tukea.

Haasteita syntyy myös koulutuksen ja hoidon rajapinnassa. Kaikki vaativaa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat eivät ole tilanteessa, jossa pelkkä koulutusympäristö riittäisi vastaamaan heidän tarpeisiinsa. Joillakin opiskelijoilla hoidon, kuntoutuksen tai muun tuen tarve on niin suuri, että oppilaitos ei yksin pysty vastaamaan siihen.

Koulutuksen saavutettavuudessa on myös puutteita. Vaativan erityisen tuen koulutuksen saavutettavuudessa on alueellisia eroja ja ruotsinkielistä koulutusta on rajallisesti saatavilla. Tämä tarkoittaa, että kaikilla opiskelijoilla ei ole tosiasiallisesti yhdenvertaista pääsyä vaativan erityisen tuen koulutukseen. Koulutuksen alueellinen ja kielellinen saavutettavuus vaikuttavat suoraan vammaisten sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen.

Myöskään opiskelijoiden oikeus saada juuri heidän tarpeitaan vastaavaa koulutusta ei aina toteudu. Kaikki opiskelijat eivät pääse hakemaansa tai heille parhaiten soveltuvaan koulutuspaikkaan, ja osa sijoittuu sellaiselle koulutuksen järjestäjälle, jolla ei välttämättä ole valmiuksia vastata opiskelijan yksilöllisiin tuen tarpeisiin.

Aineisto tuo esiin rakenteellisen jännitteen inkluusion ja erillisten erityisratkaisujen välillä. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista korostaa inklusiivista koulutusta, mutta käytännössä vaativan erityisen tuen järjestäjinä toimivat ensisijaisesti erityisoppilaitokset. Tämä luo ristiriidan inklusiivisen periaatteen ja eriytettyjen rakenteiden välille ja herättää kysymyksiä siitä, miten oikeudet toteutuvat. Käytössä on myös toimivia yhteistyöratkaisuja, kuten Telakka- ja Akselimallit, joissa koulutus toteutetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjän oppimisympäristössä erityisoppilaitoksen tuodessa oppimisprosessiin tuen osaamisensa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että vammaisten oikeudet toteutuvat vaativan erityisen tuen koulutuksessa osittain hyvin mutta epätasaisesti. Oikeudellinen perusta on vahva, ja järjestelmässä on käytössä monia toimivia, opiskelijalähtöisiä ratkaisuja. Kuitenkin alueelliset erot, yhteistyön puutteet, saavutettavuushaasteet

sekä rakenteelliset jännitteet heikentävät yhdenvertaisuuden toteutumista. Keskeinen kehittämistarve liittyy siihen, että oikeudet toteutuisivat nykyistä yhdenvertaisemmin ja systemaattisemmin kaikille opiskelijoille.

7.5 Erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävä

Ammatillisilla erityisoppilaitoksilla on järjestämisluvissaan velvollisuus huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävästä. Tehtävää toteutetaan vaihtelevasti eri erityisoppilaitoksissa, eikä siihen liity selkeitä kansallisia odotuksia, velvoitteita tai rahoitusta. Erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävä on sekä tehtävän saaneille että muille epäselvä, heikosti ohjattu ja riittämättömästi resursoitu. Tämä on johtanut toiminnan hajanaisuuteen ja siihen, että tukitehtävä jää usein hankepohjaiseksi, satunnaiseksi tai maksullisten asiantuntijapalveluiden varaan.

Erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävälle tulisi määritellä selkeä sisältö: mitä palveluja sen puitteissa tarjotaan, kenelle, millä periaatteilla ja millä resursseilla. Nykyinen järjestämislupaan kirjattu tehtävä ei velvoita määrällisesti eikä laadullisesti eikä anna selkänojaa pitkäjänteiselle kehittämistyölle ja systemaattiselle tuelle. Esille nousi myös ajatus tehtävän kokonaan poistamisesta, mikäli sille ei löydy selkeää omaa roolia ja resursointia.

Erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävän painopistettä tulisi siirtää arkeen ja yhteisiin rakenteisiin. Erityisen tuen kehittäminen koetaan vaikuttavimmaksi silloin, kun sitä tehdään yhdessä eri oppilaitosten kanssa yhteisissä oppimisympäristöissä. Parhaimmillaan tehtävä yhdistää erityisoppilaitosten ja muiden järjestäjien osaamisen tukemaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia. Yhteistyötä tulisi vahvistaa ja systematisoida siten, että se perustuisi selkeisiin rakenteisiin ja pysyviin toimintamalleihin. Tämä tarkoittaa siirtymistä verkostomaisesta ja projektimaisesta toiminnasta kohti organisoitua ja tavoitteellista yhteistyötä.

Erityisoppilaitosten vahva osaaminen inklusiivisista pedagogisista menetelmistä ja oppimisen tuen kysymyksistä tulisi nykyistä systemaattisemmin saattaa koko ammatillisen koulutuksen kentän käyttöön. Eri toimijat toivat esiin tarpeen valtakunnalliselle koordinaatiolle ja osaamiskeskukselle, jossa erityisoppilaitoksilla ja näiden osaajilla olisi selkeä rooli muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien tukemisessa. Tällaisen keskuksen tehtävänä olisi viedä tuki aiempaa paremmin opiskelijan luo, jotta yksilöllisiin tuen tarpeisiin voitaisiin vastata riippumatta

opiskelupaikasta ja koulutuksen järjestäjästä. Vaihtoehtona nostettiin esiin satelliitti- ja kampusratkaisut, joissa oppimisen tuen erityisosaamista viedään lähemmäs opiskelijoita ja alueellisia toimijoita.

7.6 Ruotsinkielinen vaativan erityisen tuen koulutus

Ruotsinkieliseen vaativan erityisen tuen koulutukseen on lupa ainoastaan Optima samkommunenilla. Koulutustarjonta onkin alueellisesti keskittynyt Pohjanmaalle, vaikka merkittävä osa ruotsinkielisistä opiskelijoista asuu Etelä-Suomessa. Tämä on johtanut siihen, että osa opiskelijoista joutuu muuttamaan kauas kotoaan tai kulkemaan pitkiä matkoja opintojensa vuoksi. Koulutuksen saavutettavuudessa onkin haasteita, sillä Etelä-Suomen ruotsinkielinen tarjonta ei nykyisellään vastaa kysyntää.

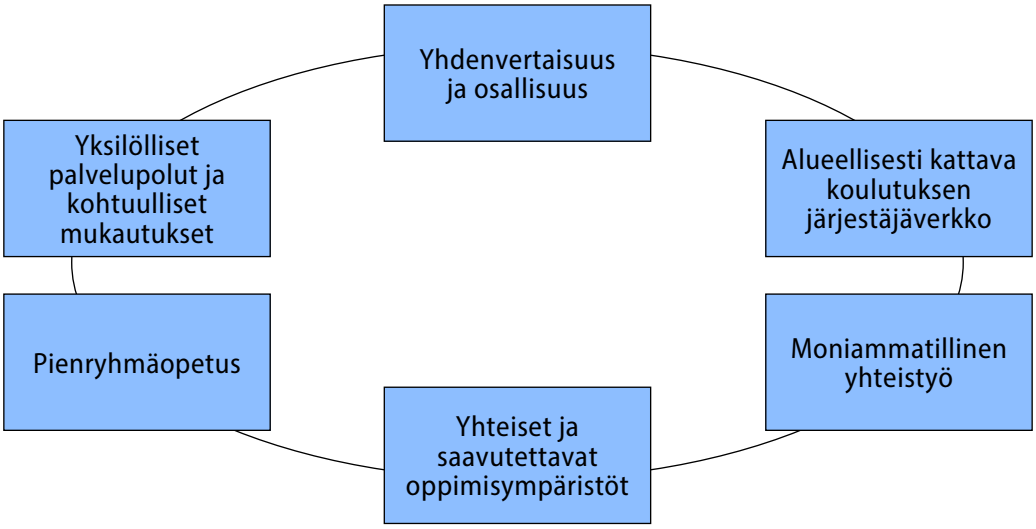
Noin kolmasosa ruotsinkielisistä vaativan erityisen tuen opiskelijoista opiskelee suomenkielisessä koulutuksessa. Tämä estää opiskelun omalla äidinkielellä ja heikentää kielellisten oikeuksien toteutumista. Lisäksi tutkintotarjonta ruotsinkielisenä on suppea, mikä asettaa ruotsinkieliset opiskelijat eriarvoiseen asemaan suomenkielisiin verrattuna. Toisaalta aineistosta käy ilmi, että myös suomenkielisten vaativana erityisenä tukena järjestettävien tutkintojen tarjonta on rajallista koko tutkintomäärään nähden.

8 Kehittämisehdotukset

Vaativan erityisen tuen opiskelijamäärä on kasvanut useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta, kuten oppivelvollisuuden laajentumisen ja nuorten hyvinvoinnin heikentymisen vuoksi. Opiskelijoiden joukko on monimuotoistunut, eikä vaativan erityisen tuen koulutus kohdennu aina tarkoituksenmukaisesti eniten sitä tarvitseville, samalla kun osa jää ilman sopivaa koulutuspaikkaa. Koulutustarjonnassa on alueellista epätasapainoa, päällekkäisyyksiä ja katveita, erityisesti ruotsinkielisen koulutuksen osalta. Vammaisten ja laaja-alaista tukea tarvitsevien sivistyksellisten oikeuksien toteuttamiseksi sekä opiskelijoiden hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi esitetään seuraavat kehittämisehdotukset kootun aineiston ja siitä tehtyjen havaintojen perusteella:

1. **Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen inklusiivisuutta ja yhdenvertaisuutta**
   EU:n inkluusiopolitiikan toteutuksella vahvistetaan ammatillisen koulutuksen yhdenvertaisuutta sekä parannetaan erilaisten oppijoiden mahdollisuuksia kouluttautua yksilöllisten tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaisesti. Inklusiivinen ammatillinen koulutus tarkoittaa saavutettavuutta, syrjimättömyyttä ja osallisuutta sekä edellyttää, että tunnistetaan opiskelijoiden moninaiset tarpeet ja vastataan niihin joustavasti. Inklusiivisen ammatillisen koulutuksen kehittäminen edellyttää vaativan erityisen tuen koulutuksen alueellista kattavuutta, henkilöstön osaamisen systemaattista kehittämistä sekä yksilöllisten palvelupolkujen rakentamista ja kohtuullisten mukautusten tekemistä. Keskeistä on yhteisten ja esteettömien oppimisympäristöjen kehittäminen, pienryhmäopetuksen hyödyntäminen sekä moniammatillisen yhteistyön toimivuus (Kuvio 44).

Kuvio 44. Inklusiivisen ammatillisen koulutuksen vaativan erityisen tuen keskeiset elementit.

Vahvistamalla inklusiivisuutta laaja-alaista ja moniammatillista tukea tarvitsevat nuoret voisivat jatkaa oppivelvollisuuden suorittamistaan kotinsa lähellä olevassa oppilaitoksessa. Tämä vähentäisi opiskelijoiden kuormitusta oppimisympäristön muutosten sekä pitkien koulumatkojen tai uusien asumisjärjestelyiden tarpeen poistuessa.

2. **Selkeytetään vaativan erityisen tuen koulutuspolut ja kehitetään Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta (TELMA) itsenäiseen elämään valmentava koulutus**

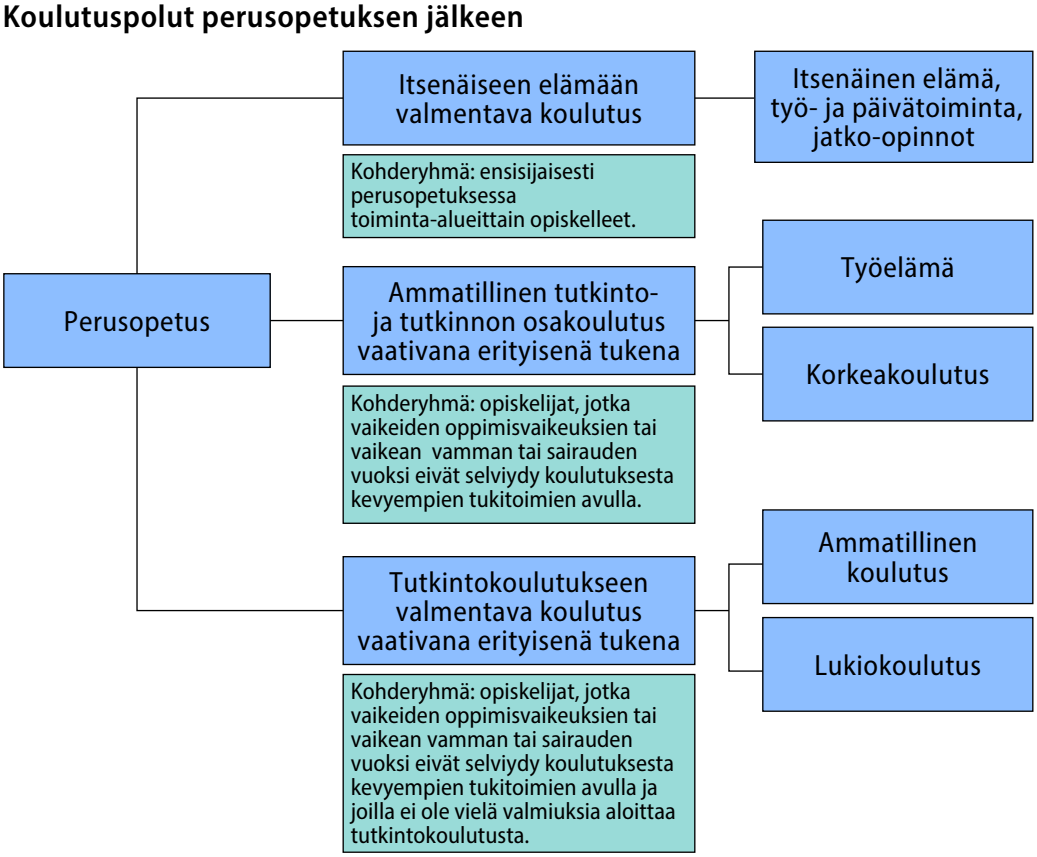
   Kohdennetaan vaativan erityisen tuen tutkinto- ja valmentavat koulutukset nykyistä selkeämmin kohderyhmien tarpeiden mukaisesti. Täsmennetään ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä siten, että koulutuksen järjestäjä järjestää opiskelijalle laaja-alaista ja moniammatillista tukea vasta silloin, kun kevyemmät oppimisen tuen muodot eivät ole riittäviä. Terminologiaa on tarpeen selkiyttää erilaisten tuen tarpeiden rajanvedon sekä vaativan erityisen tuen järjestämislupasääntelyn osalta.

   Kehitetään Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta (TELMA) vaikeasti vammaisten nuorten itsenäiseen elämään valmentava koulutus, joka vahvistaa opiskelijoiden toimintakykyä, osallisuutta ja

hyvinvointia. Koulutukseen kuuluisivat itsenäiseen elämään sisältyvät asumiseen, työtoimintaan ja yleisesti yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja tasa-arvoiseen elämään liittyvät teemat. Koulutuksen laajuus ja muodostuminen säädettäisiin lainsäädännössä ja sisällölle laadittaisiin kansalliset koulutuksen perusteet. Koulutus kohdennettaisiin ensisijaisesti perusopetuksen jatkoksi toiminta-alueittain opiskelleille oppilaille. Itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämisvastuu edellyttäisi lisäselvitystä. Vaihtoehtoina voisivat olla koulutusvastuun siirtäminen perusopetuksen järjestäjille, erityisoppilaitosten asiantuntijoiden antama opetus opiskelijoiden perusopetuksesta tutuissa oppimisympäristöissä tai nykyisen kaltaisesti opetus ammatillisen koulutuksen järjestäjän oppimisympäristössä. Työhön ja eri ammatteihin kouluttautuminen toteutuisi tutkintokoulutuksen kautta.

Kuviossa 45 on ehdotus perusopetuksen jälkeisistä koulutuspoluista laaja-alaista ja moniammatillista tukea tarvitseville opiskelijoille.

Kuvio 45. Ehdotus vaativan erityisen tuen koulutuspoluista.

Tutkintotarjonnan kattavuuden vahvistamiseksi ehdotetaan poistettavaksi vaativa erityinen tuki erillisenä hakukohteena tutkintokoulutukseen hakeuduttaessa. Kuitenkin valinnan yhteydessä tulisi olla mahdollisuus saada opiskelijan taustatiedot. Opiskelijoiden tuen tarpeet määriteltäisiin jatkossakin yksilöllisesti opiskelijan opintojen alkaessa ja opiskelujen aikana osana henkilökohtaistamista. Tuen arviointi perustuisi opiskelijan toimintakykyyn ja kokonaisvaltaisiin tarpeisiin. Vaativa erityinen tuki kohdennettaisiin niille, joille kevyemmät tuen muodot on todettu riittämättömäksi. Tavoite olisi vähentää tuen liiallista suuntautumista opiskelijoille, jotka pärjäisivät kevyemmillä tukimuodoilla, ja turvata eniten tukea tarvitsevien oikeus riittävään oppimisen tukeen. Tukitoimien toteutumista osana henkilökohtaistamista olisi tarpeen seurata kansallisesti, jotta voidaan arvioida muutosten vaikutukset ja tuen oikeanlainen kohdentuminen.

Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä perusopetuksen päättäville tuli hakeutumisvelvollisuus toisen asteen koulutukseen. Mikäli opiskelija ei ole aloittanut perusopetuksen jälkeisiä opintoja säädetyssä ajassa, kunnat osoittavat opiskelijoita oppilaitoksiin. Osoittamistoiminnassa olisi tarpeen selkeyttää, milloin opiskelijalla on tarve vaativan erityisen tuen koulutukseen ja milloin hän pärjää kevyempien tukimuotojen varassa. Koulutuksen alkaessa osana henkilökohtaistamista arvioitaisiin mahdollinen laaja-alaisen ja moniammatillisen tuen tarve.

3. **Lisätään vaativan erityisen tuen tutkinto- ja TUVA-koulutusten järjestämislupia**

Alueellisesti nykyistä kattavamman ja monipuolisemman tarjonnan lisäämiseksi ehdotetaan, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät voisivat hakea opetus- ja kulttuuriministeriöltä lupaa järjestää vaativan erityisen tuen tutkinto- ja TUVA-koulutusta. Järjestämislupia myönnettäessä selvitettäisiin koulutuksen alueelliset katveet ja lisättäisiin järjestämislupia niille alueille, joilla tarjonta on puutteellista. Ehdotetaan myös, että jatkossa opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaisi ja seuraisi vaativan erityisen tuen järjestämistä vuosittain.

Koulutuksen käytännön toteuttamiseksi kehitettäisiin alueellisia verkosto-malleja, joissa erityisoppilaitokset ja muut järjestäjät jakavat vastuuta ja toteuttavat koulutuksia esimerkiksi yhteisissä oppimisympäristöissä. Yhteistyöhön löytyy jo toimivia ratkaisuja muun muassa Akseli- ja Telakka-malleista. Tavoitteena on, että erilaisia tukitoimia tarvitseville opiskelupaikka

löytyisi mahdollisimman läheltä kotia. Lisäksi tavoite on lisätä eri tutkintojen tarjontaa ja näin laajentaa vaativan erityisen tuen opiskelijoiden opiskelumahdollisuuksia.

4. **Vahvistetaan ruotsinkielistä vaativan erityisen tuen koulutusta**

   Laajennetaan ruotsinkielisen vaativan erityisen tuen koulutustarjontaa erityisesti Etelä-Suomessa joko uusien järjestämislupien ja digitaalisten yhteistyömallien tai kaksikielisten toteutusten avulla. Samalla monipuolistetaan tutkintotarjontaa, jotta ruotsinkielisten opiskelijoiden kielelliset oikeudet toteutuvat yhdenvertaisesti. Lisäksi on tarpeen huolehtia ruotsinkielisten koulutuksen järjestäjien opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamisesta sekä tarvittavasta ruotsinkielisestä oppimateriaalista.

5. **Luodaan kansallinen toimintamalli oppimisen tuen kehittämiseen, ohjaukseen ja konsultaation tarjoamiseen**

   Vaativan erityisen tuen koulutustarjonnan lisäämisessä ja laadun varmistamisessa keskeistä on huolehtia riittävästä opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamisesta. Ehdotetaan erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävän uudelleenmuotoilua. Opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamisen kehittämisen vaihtoehtoina olisivat jatkossa muun muassa ammatillisten opettajakorkeakoulujen tarjoamat täydennyskoulutukset, ammatillisten erityisopettajien tarjoama konsultaatio sekä muu eri tahojen tuottama maksullinen palvelutoiminta. Osaamisen kehittämisen toteuttamiseen kohdennettaisiin määräaikaista erillisrahoitusta ammatillisen koulutuksen määrärahoista.

   Toiminnan systemaattisuutta ja kattavuutta tukisi kansallisen osaamis- ja tukikeskuksen perustaminen. Keskuksen tehtävänä olisi tukea muita koulutuksen järjestäjiä oppimisen tuen kysymyksissä tarjoamalla osaamispalveluita. Keskuksen tehtävistä päätettäisiin tarkemmin asetuksella. Osaamis- ja tukikeskuksena toimimisesta määrättäisiin ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa tai erillisellä päätöksellä. Keskuksen valtakunnallista ohjausta ja seurantaa varten opetus- ja kulttuuriministeriön yhteyteen perustettaisiin eri hallinnonaloja ja tarvittavia sidosryhmiä edustava ohjausryhmä.

6. **Kehitetään vaativan erityisen tuen rahoitusjärjestelmää**

Vaativan erityisen tuen rahoitusjärjestelmää ehdotetaan kehitettäväksi siten, että rahoitus itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijoiden kouluttamiseen irrotettaisiin nykyisestä ammatillisen koulutuksen rahoituksesta valtion budjetissa. Rahoitukselle muodostettaisiin oma momentti, jolla turvattaisiin rahoituksen riittävä taso ja sen kohdentuminen käyttötarkoitukseensa. Erillismomentti sisältäisi myös osaamis- ja tukikeskuksen rahoituksen. Omalla momentilla varmistettaisiin rahoitus vaativaa ja moniammatillista tukea tarvitsevien kouluttamiseen ja siten varmistettaisiin vammaisten nuorten sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen.

Inklusiivisen vaativan erityisen tuen koulutuksen korotuskertoimet määriteltäisiin uudelleen opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista, koska vaativimman opiskelijajoukon rahoitus ehdotetaan siirrettäväksi erillismomentille. Tavoitteena olisi määrittää rahoituskertoimet tasolle, joka kattaa tuen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset mutta ei samalla kannusta ohjaamaan opiskelijoita vaativan erityisen tuen piiriin silloin, kun kevyemmät tukitoimet ovat riittäviä.

7. **Kehitetään viranomaisyhteistyötä nivelvaiheissa ja yhtenäistetään käytännöt eri alueilla**

Määritellään osaksi oppimisen tuen osaamis- ja tukikeskuksen toimintaa eri hallinnonalojen säädösten (laki ammatillisesta koulutuksesta, vammaispalvelulaki jne.) yhteinen tulkinta ja valtakunnallisesti yhtenäisten käytäntöjen kehittäminen. Tavoitteena on siirtyä hajanaisesta ja alueittain vaihtelevasta viranomaisyhteistyöstä kohti yhteisesti määriteltyä tehokkaampaa ja alueellisesti koordinoitua viranomaisyhteistyötä, jossa nivelvaiheet, vastuut ja palvelukokonaisuudet on yhdenmukaistettu ja jossa opiskelijan oppimisen tuki ja siihen liittyvä tiedonsiirto toteutuu toimija- ja toimialarajojen yli. Tavoitteena on taata yhdenvertaiset palvelut ja toimivat prosessit opiskelijoiden oppimisen ja hyvinvoinnin tuen varmistamiseksi koulutuspaikasta riippumatta.

Liitteet

Liite 1. Koulutuksen järjestäjille toimitetun Excel-kyselyn kysymykset.

Vaativan erityisen tuen opiskelijamäärä kotikunnittain 2025

Kunta | TELMA | TUVA | Tutkintokoulutus

Luettele vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestämiskunnat vuonna 2025

Kunta | Opiskelijamäärä

Arvio vaativan erityisen tuen tarpeiden jakautumisesta vuonna 2025

Laita alla olevaan viisi keskeisintä kategoriaa vaativan erityisen tuen tarpeelle, esim. vaikea kehitysvamma, mielenterveydelliset syyt, vaikeat oppimisvaikeudet jne.

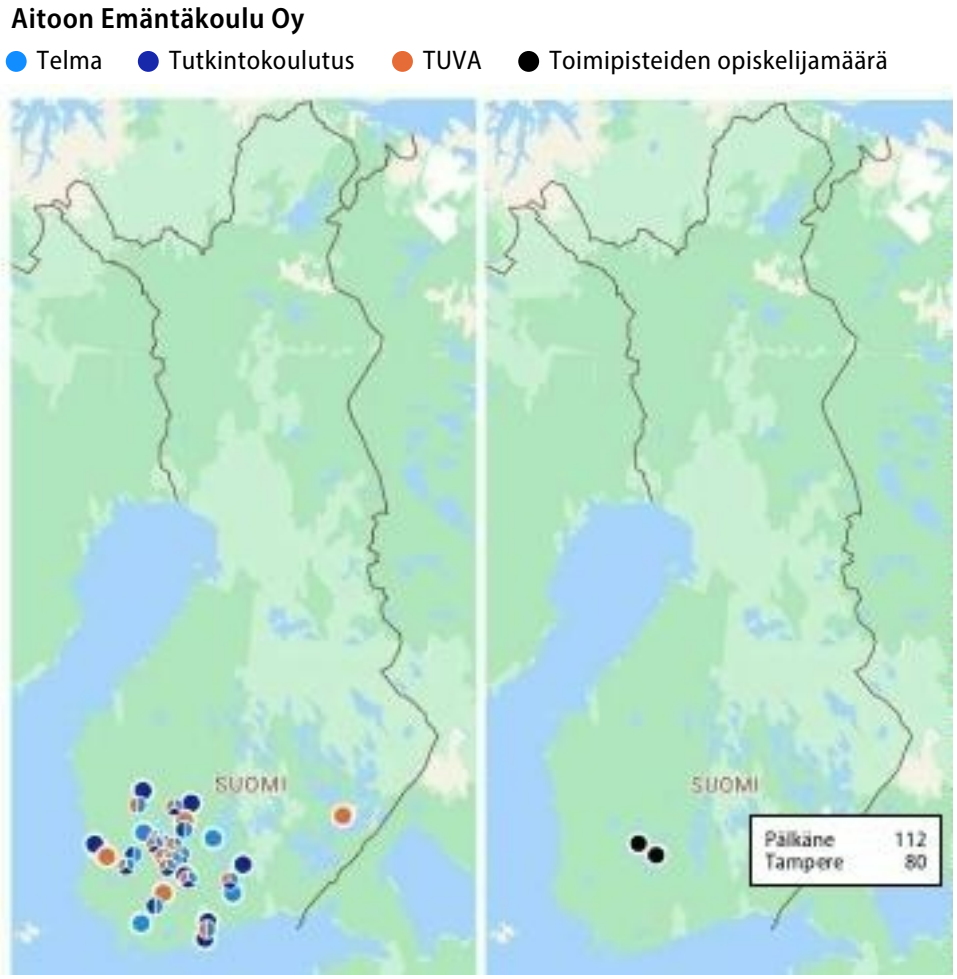
Tuen tarve | %-osuus opiskelijoista (arvio)

Henkilöstö vuonna 2025

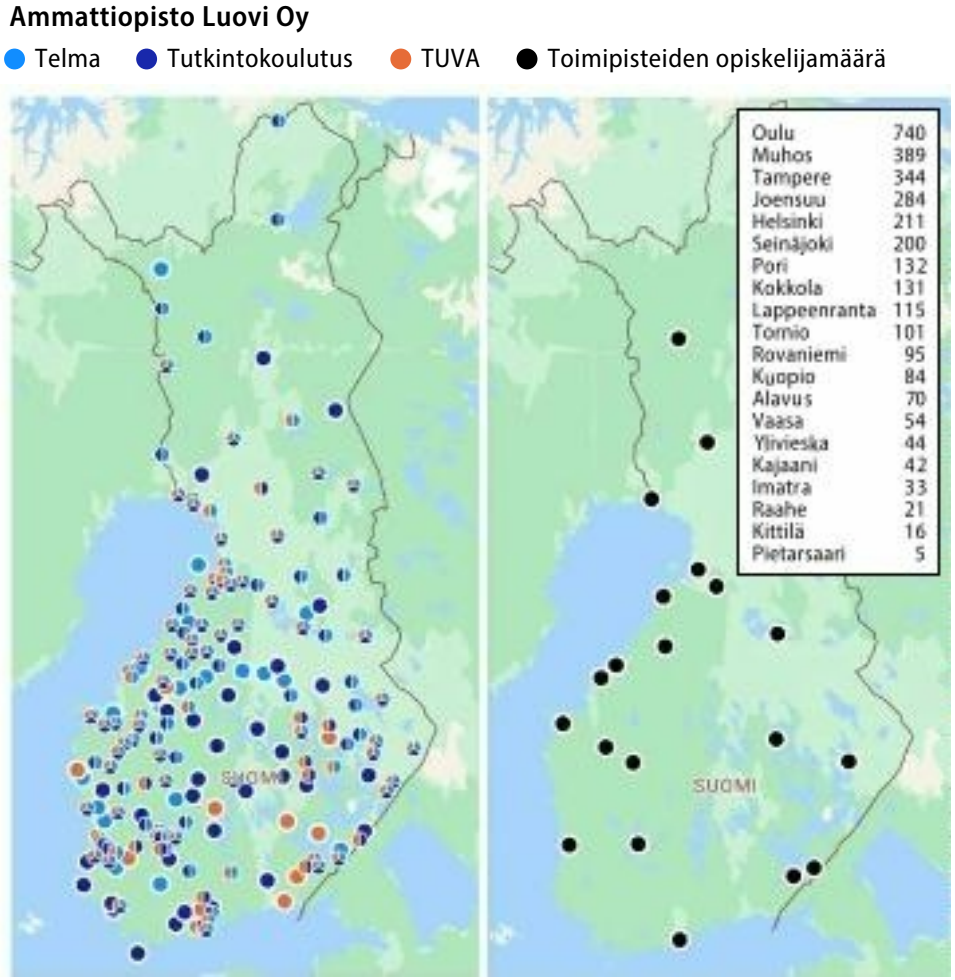
Henkilöstöryhmä | Määrä
Opettajat
Tuki- ja ohjaushenkilöstö
Muu henkilöstö
Jokin muu, mikä?

Liite 2. Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden kotikunnat ja koulutuksen järjestäjien toimipisteet koulutuksen järjestäjille tehdyn kyselyn perusteella[54]

Aitoon Emäntäkoulu Oy

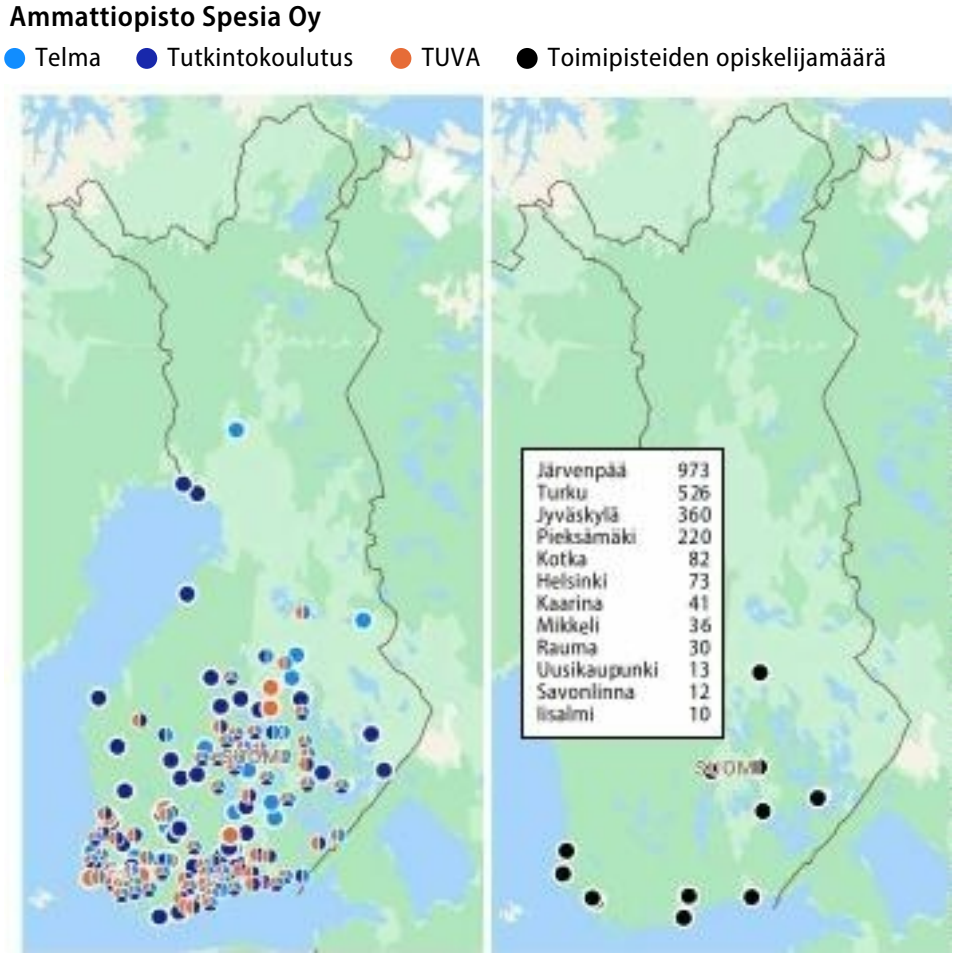

Ammattiopisto Luovi Oy

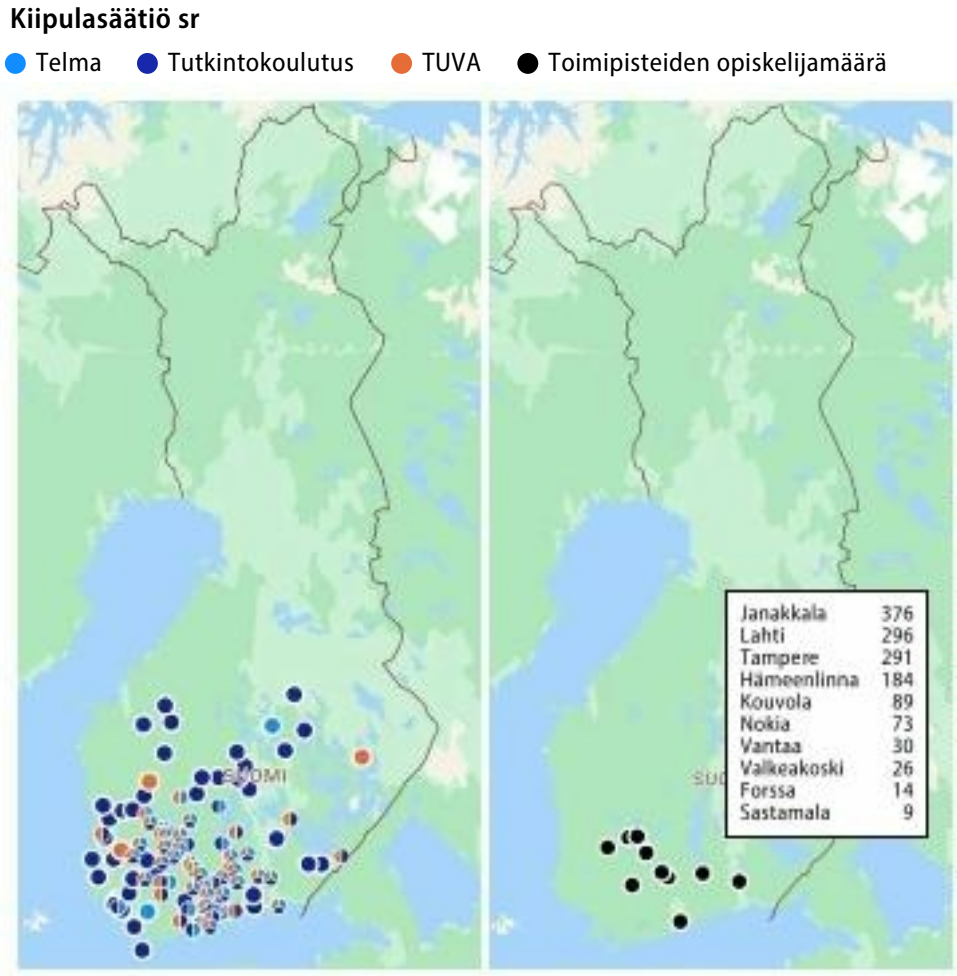

54 (Karttojen tekijänoikeudet © Microsoft Azure, ©2026 Tom Tom)

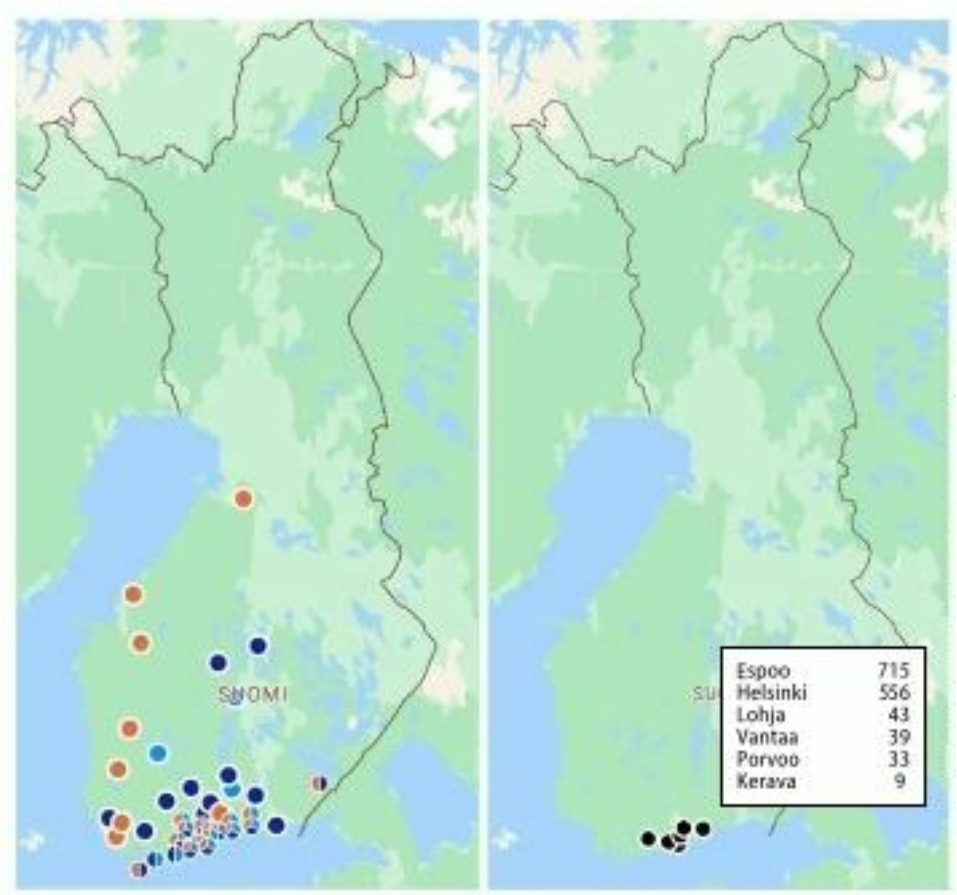
Ammattiopisto Spesia Oy

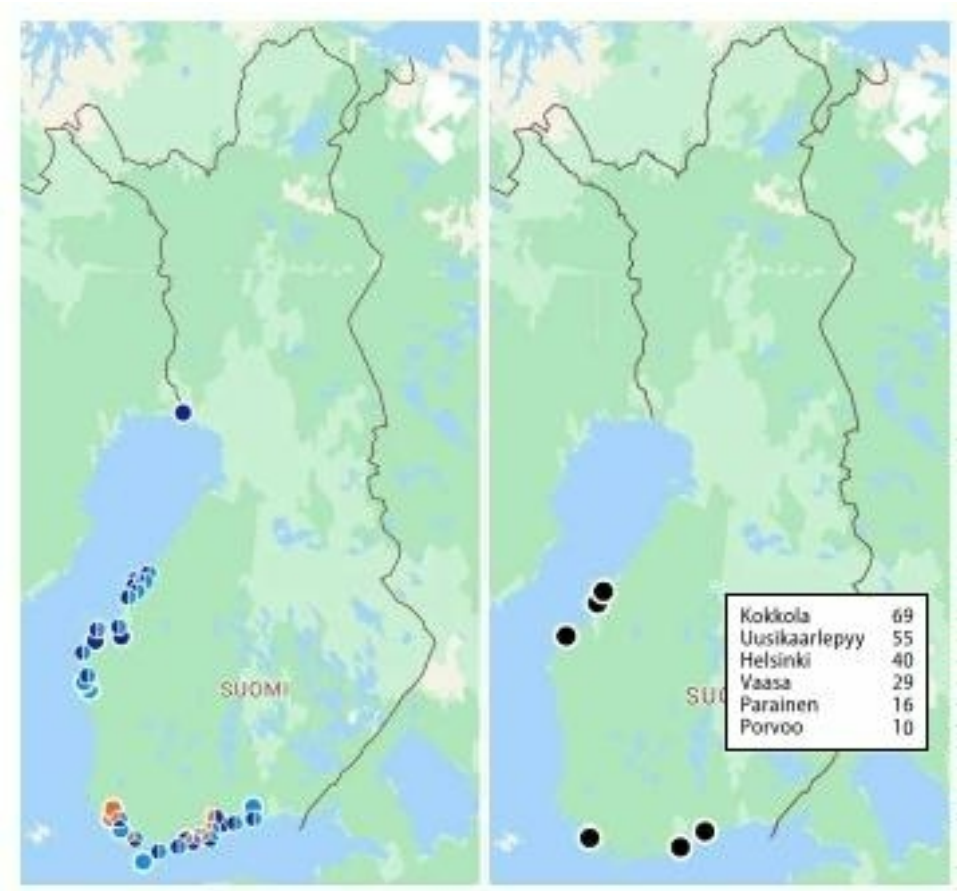
Kiipulasäätiö sr

Live-säätiö sr

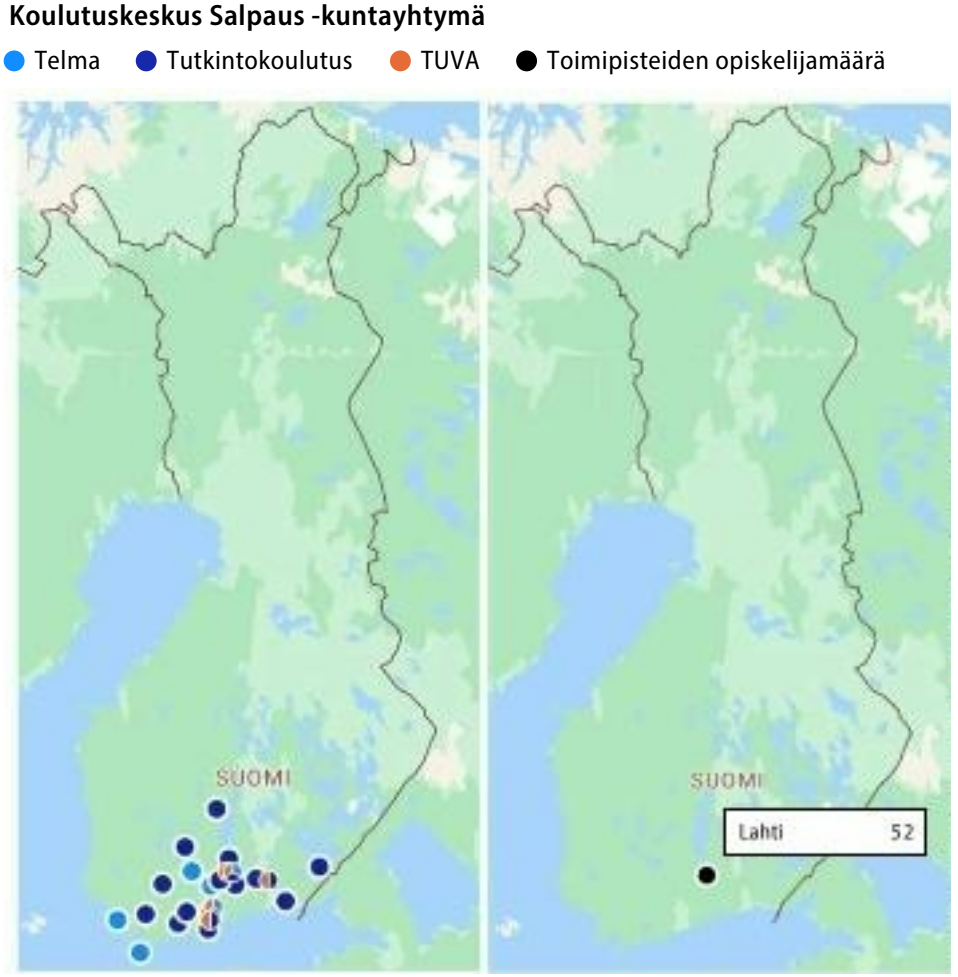
Optima samkommun

Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä

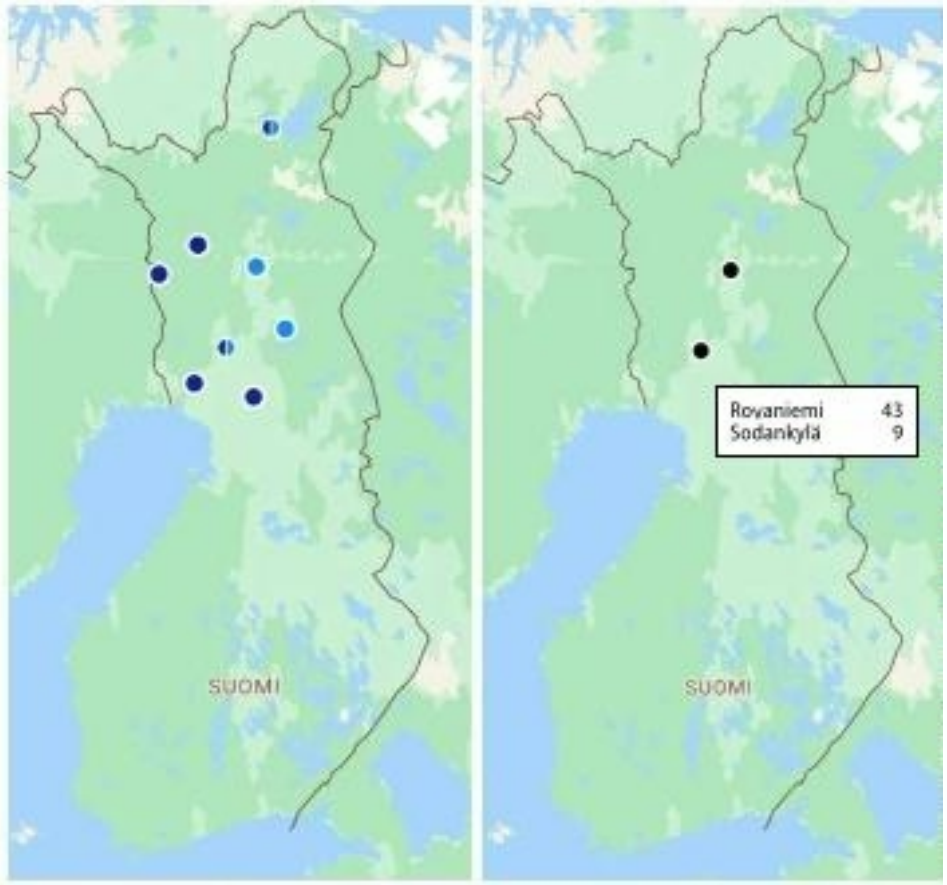
Koulutuskeskus Salpaus -kuntayhtymä

Rovaniemen koulutuskuntayhtymä

Rovaniemen koulutuskuntayhtymä

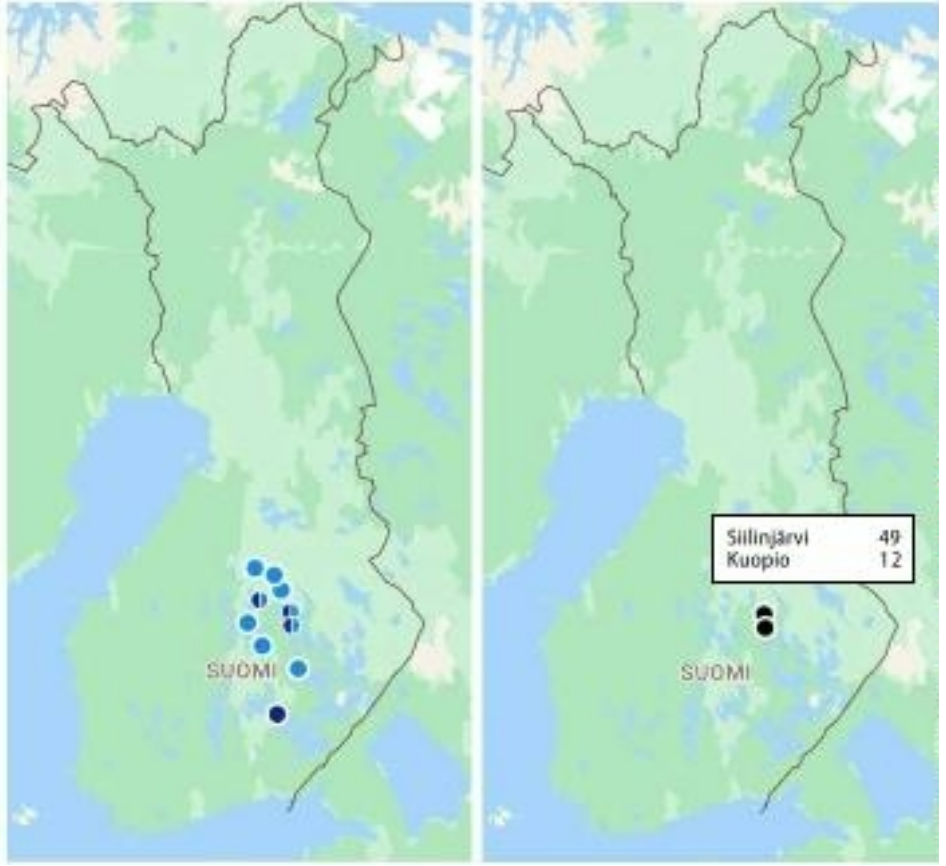
Telma Tutkintokoulutus Toimipisteiden opiskelijamäärä

Savon koulutuskuntayhtymä

Savon koulutuskuntayhtymä

Telma Tutkintokoulutus Toimipisteiden opiskelijamäärä

Suomen Diakoniaopisto – SDO Oy

Liite 3. Koulutuksen järjestäjille suunnatun kyselyn kysymykset.

1. Koulutuksen järjestäjän päätoimipisteen maakunta.
2. Koulutuksen järjestäjä on: kuntayhtymä, kunta, säätiö/yhdistys/osakeyhtiö.
3. Oletteko mukana toiminnanohjauksen kokeilussa?
4. Koulutuksen järjestämiskielet: suomi, ruotsi, saame, englanti.
5. Minkä verran oppilaitokseenne hakeutuu opiskelijoita vuodessa, joilla arvionne mukaan olisi vaativan erityisen tuen tarve?
6. Minkä verran edellä mainituista opiskelijoista siirtyi oppilaitoksestanne erityisoppilaitoksiin v. 2025?
7. Toimiiko vaativan erityisen tuen järjestämislupasääntely käsityksenne mukaan riittävän hyvin ensisijaisella järjestämisalueellanne?
8. Perustelut edelliseen kysymykseen.
9. Miten vaativan erityisen tuen koulutus olisi tulevaisuudessa toimivinta järjestää opiskelijoiden oikeuksien ja koulutuksen saavutettavuuden kannalta? Laita järjestykseen paremmuuden mukaan: 1 = paras ratkaisu – 5 = huonoin ratkaisu.
   - Keskittäminen alle neljään erityisoppilaitokseen
   - Yksi kansallinen vaativan erityisen tuen resurssikeskus, joka koordinoi koulutuksen järjestämistä
   - Vaativan erityisen tuen laajentaminen nykyistä kattavammin yleisiin oppilaitoksiin
   - Nykytilanne jatkuu: erityisoppilaitokset ja rajatun luvan omaavat järjestävät vaativan erityisen tuen koulutuksen
   - Muu vaihtoehto; mikä?
10. Perustelut edelliseen kysymykseen.
11. Voisimme järjestää itse vaativan erityisen tuen TUVA- ja/tai tutkintokoulutusta.
12. Teettekö yhteistyötä erityisoppilaitosten kanssa?
13. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, niin minkälaista yhteistyötä?
14. Millaista yhteistyötä jatkossa kaipaisitte erityisoppilaitosten kanssa? Esimerkiksi oppimisen tuen uudistukseen liittyen.
15. Kehittämisehdotukset vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestämiseen.

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-415-059-0 PDF